

Bijlagenbundel Jaarstukken 2018 – (PS 13/19)

Provincie Noord-Brabant

Leeswijzer Bijlagenbundel

De bijlagenbundel bij de jaarstukken omvat 14 bijlagen die uiteenvallen in 2 groepen:

Bijlagen 1 t/m 7

De eerste groep met bijlagen 1 t/m 7 bevat specificaties van de balans. Deze bijlagen vormen een aanvulling op de in de jaarstukken opgenomen balans met toelichting.

In de toelichting op de balans wordt naar de specificaties in deze bijlagenbundel verwezen.

Bijlagen 8 t/m 14

Bijlage 8 en bijlage 11 betreffen overzichten die op verzoek van PS bij de jaarstukken worden opgenomen.

Bijlage 8 bevat de informatie m.b.t. de ontslagregelingen.

Bijlage 11 bevat een totaal overzicht van de afwijkingen van de gerealiseerde lasten en baten t.o.v. de begroting 2018 inclusief de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen 2018.

Bijlage 9 bevat de voorgeschreven modelstaten m.b.t. de paragraaf treasury

Bijlage 10 bevat de toelichting op de begrotingsrechtmatigheid voor die productgroepen in de jaarrekening waarvoor het geautoriseerde budget bij begroting na wijziging is overschreden.

Bijlage 12a bevat de voorgeschreven overzichten inzake de uitvoeringsinformatie.

Elke provincie bepaalt zelf de indeling naar programma's in begroting en jaarstukken. Om provincies vergelijkbaar te maken is de uitvoeringsinformatie naar voor alle provincies vastgestelde uniforme taakvelden voorgeschreven. Bijlage 12a bevat de lasten en baten ingedeeld naar die taakvelden van de oorspronkelijke begroting 2018, de begroting inclusief de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen 2018 en de realisatie 2018 bij de jaarrekening. Tevens is in deze bijlage de verdeling van de taakvelden over de begrotingsprogramma's inzichtelijk gemaakt.

Bijlage 12 b bevat de voorgeschreven bijlage met de Single information Single audit verantwoording van de van het rijk ontvangen specifieke Brede Doeluitkering verkeer en vervoer.

Bijlage 13 bevat de voorgeschreven bijlage m.b.t. het structureel evenwicht en bevat conform het voorschrift een gespecificeerd overzicht van incidentele lasten en baten in de jaarrekening.

Bijlage 14 is de bijlage bij de paragraaf weerstandsvermogen en valt uiteen in:

- Een nadere specificatie van de in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen financiële risico's en hoe die zijn afgedekt;
- De voorgeschreven kengetallen over de financiële positie met de daarbij horende toelichting.

Inhoud	Blz.
<i>Specificaties van de balans</i>	
1 Immateriële vaste activa	4
2 Materiële vaste activa	6
3 Financiële vaste activa	
a Deelnemingen	8
aa Uitwerking paragraaf verbonden partijen: Toelichting deelnemingen en overige verbonden partijen en investeringsfondsen	9
b Verstrekte geldleningen	39
4 Reserves	44
5 Voorzieningen	50
5a Transitoria inzake uitkeringen van het Rijk en EU	53
6 Vaste schulden	55
7 Borg- en garantstellingen	
a Gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen	56
b Garanties	57
<i>Overige bijlagen</i>	
8 Informatie i.v.m. ontslagregelingen personeel	62
9 Modelstaten A en B bij paragraaf treasury	64
10 Toelichting begrotingsrechtmatigheid	69
11 Afwijkingen t.o.v. de begroting gespecificeerd per productgroep	70
12 Bijlagen jaarrekening i.o.m. BBV art 24 lid 3c en 3d	72
12a Lasten en baten per taakveld	74
12b Sisa bijlage doeluitkeringen: Brede doeluitkering verkeer en vervoer	85
13 Overzicht van de incidentele lasten en incidentele baten	86
14 Uitwerking paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	96

De in deze bijlagen vermelde financiële cijfers betreffen bedragen in hele Euro, tenzij in de desbetreffende bijlage anders is vermeld.

Immateriële vaste activa

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering aan het begin v/h dienstjaar	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Desinvesteringen	Oorspr.bedrag vd investering aan het einde v/h dienstjaar	Totaal van de afschrijvingen begin v/h dienstjaar
Agio op obligaties	287.570.090	1.160.307	11.201.886	277.528.511	237.204.094
	287.570.090	1.160.307	11.201.886	277.528.511	237.204.094

*afschrijvingsmethode

A=annuitair

L=lineair

Immateriële vaste activa

bijlage 1

Omschrijving	Methode van de afschrijving	*	Boekwaarde per 1 jan 2018	Totaal van de afschrijvingen in 2018	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31 dec 2018
Agio op obligaties	Looptijd obligaties	L	50.365.996	10.610.541		29.713.876
			50.365.996	10.610.541	0	29.713.876

*afschrijvingsmethode

A=annuitair

L=lineair

Verloop van de materiële vaste activa

bijlage 2

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering aan het begin v/h dienstjaar	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Herrubricering	Oorspr.bedrag vd investering aan het einde v/h dienstjaar	Totaal van de afschrijvingen begin v/h dienstjaar	Methode van de afschrijving
<u>Investerings met economisch nut</u>						
<u>Bedrijfsgebouwen</u>						
Provinciehuis	111.425.166	390.757		111.815.923	66.338.108	20 jaar
Renovatie Noordbrabants Museum	28.389.384			28.389.384	5.382.391	25 jaar
Beveiliging	2.443.339			2.443.339	2.385.004	10 jaar
Steunpunten	5.772.075	119.803		5.891.878	5.651.968	20 jaar
Waterstraat 16-18	2.396.141			2.396.141	1.344.813	20 jaar
<u>Machines apparaten en installaties</u>						
Brandweerauto	112.837			112.837	67.216	15 jaar
Kantoorinnovatie	908.065			908.065	665.959	10 jaar
Arbo	1.016.643			1.016.643	1.016.643	10 jaar
Materieel Provinciale wegen	2.979.513	660.500		3.640.013	871.069	Diverse
Telefooncentrale	983.424			983.424	221.865	15 jaar
Laadinfrastructuur	1.057.892			1.057.892	355.785	7 jaar
ICT & Automatisering	569.429	83.378		652.807		3 jaar
<u>Overige materiële vaste activa</u>						
Meubilair	2.220.392			2.220.392	2.164.897	Diverse
<u>Gronden en terreinen</u>						
Gronden ontwikkelbedrijf	1.038.356			1.038.356		Geen
Totaal investeringen met economisch nut		1.254.438				0
<u>Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</u>						
Oud voor 2017						
<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>						
Uit te voeren projecten	9.662.140			9.662.140	9.662.139	15 jaar
Wegeninvesteringen	526.404.127			526.404.127	323.280.697	15 jaar
Benutten (DVM)	10.404.754			10.404.754	7.098.255	15 jaar
N-261	78.900.000			78.900.000	13.229.898	15 jaar
Infraprojecten in voorbereiding	11.735.191			11.735.191	4.101.427	15 jaar
Monitoring meetnet	543.972			543.972	401.651	15 jaar
Komomleiding	9.278.174			9.278.174	1.080.445	15 jaar
Nieuw m.i.v. 2017						
<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>						
Uit te voeren projecten	0			0	0	15 jaar
Wegeninvesteringen	62.942.477	47.308.703		110.251.180	0	15 jaar
Benutten (DVM)	0			0	0	15 jaar
N-261	34.077	50.000		84.077	0	15 jaar
Infraprojecten in voorbereiding	0			0	0	15 jaar
Monitoring meetnet	0			0	0	15 jaar
Komomleiding	3.337.227	813.179		4.150.406	0	15 jaar
<u>Overige materiële vaste activa</u>						
Tot.inv.openb.ruimte met mij nut		48.171.882				0
Totaal Materiële vaste activa		49.426.320				0

*afschrijvingsmethode

A=annuitair

L=lineair

G=geen afschrijving

Verloop van de materiële vaste activa

bijlage 2

Omschrijving	*	Boekwaarde per 1 jan 2018	Totaal van de afschrijvingen in 2018	Afwaardering wegens duur- zame waarde- vermindering	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde per 31 dec 2018
Investerings met economisch nut						
<u>Bedrijfsgebouwen</u>						
Provinciehuis	L	45.087.058	5.215.723			40.262.092
Renovatie Noordbrabants Museum	L	23.006.993	837.736			22.169.257
Beveiliging	L	58.334	26.407			31.927
Steunpunten	L	120.107	6.204			233.706
Waterstraat 16-18	L	1.051.328	131.416			919.912
<u>Machines apparaten en installaties</u>						
Brandweerauto	L	45.621	3.259			42.362
Kantoorinnovatie	L	242.106	44.058			198.048
Arbo	L	0	0			0
Materieel Provinciale wegen	L	2.108.444	225.356			2.543.588
Telefooncentrale	L	761.559	65.562			695.997
Laadinfrastructuur	L	702.107	151.127			550.980
ICT & Automatisering	L	569.429	189.810			462.997
<u>Overige materiële vaste activa</u>						
Meubilair	L	55.496	40.542			14.954
<u>Gronden en terreinen</u>						
Gronden ontwikkelbedrijf		1.038.356	0			1.038.356
Totaal investeringen met economisch nut		<u>74.846.937</u>	<u>6.937.200</u>			<u>69.164.175</u>
Investerings in de openbare ruimte met						
Oud voor 2017						
<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>						
Uit te voeren projecten	L	0	0			0
Wegeninvesteringen	L	203.123.430	31.127.419			171.996.011
Benutten (DVM)	L	3.306.499	684.537			2.621.962
N-261	L	65.670.102	5.260.000			60.410.102
Infraprojecten in voorbereiding	L	7.633.764	782.346			6.851.418
Monitoring meetnet	L	142.322	41.606			100.716
Komomleiding	L	8.197.729	618.545			7.579.184
Nieuw m.i.v. 2017						
<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>						
Uit te voeren projecten	L	0	0			0
Wegeninvesteringen	L	62.942.477	4.196.165		5.558.529	106.055.015
Benutten (DVM)	L	0	0			0
N-261	L	34.077	2.272			81.805
Infraprojecten in voorbereiding	L	0	0			0
Monitoring meetnet	L	0	0			0
Komomleiding	L	3.337.227	222.482		1.291.878	3.927.924
<u>Overige materiële vaste activa</u>						
Tot.inv.openbare ruimte met mij nut		<u>354.387.627</u>	<u>42.935.372</u>			<u>359.624.137</u>
Totaal Materiële vaste activa		<u>429.234.564</u>	<u>49.872.572</u>			<u>428.788.312</u>

* afschrijvingsmethode

A=annuitair

L=lineair

G=geen afschrijving

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen 2018

Bijlage 3a

	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Deelnemingen in de loop van het jaar	Verminderings in de loop van het jaar	Restant bedrag aan het einde van het dienstjaar
Aandelenkapitaal GOB	1			1
Aandelenkapitaal Ruimte voor Ruimte	9.608.400			9.608.400
Aandelen Agro & Co (2.000.380)	0			0
BV BOM Holding	31.328.137			31.328.137
Deelneming Hightec Automotive Campus	0			0
Deelneming vordering Enexis	6.166			6.166
Deelneming CBL Vennootschap BV	6.166			6.166
Deelneming Verkoop op Vennootschap BV	6.166			6.166
Deelneming Claim Vennootschap BV	6.166			6.166
Deelneming Aviolanda	6.488.160			6.488.160
Deelneming LSP*	4.500.000			4.500.000
Deelneming Green Chemistry	2.300.000			2.300.000
Deelneming Monumentenfonds	2.058.000			2.058.000
Deelneming Ruimte voor Ruimte	0	15.500.000		15.500.000
Deelneming Pivotpark / OLSP	0	1.230.363		1.230.363
Totaal	56.307.362	16.730.363	0	73.037.725
<i>In mindering gebrachte voorziening</i>	-11.010.234			-24.156.049
<i>Balanswaarde</i>	45.297.128			48.881.676

* 50% van Deelneming LSP via Voorziening Kap. verstrekking aan Deelneming

1 Gemeenschappelijke regelingen (GR)

Bijlage 3aa

1.1 Havenschap Moerdijk en Vennootschap Havenbedrijf Moerdijk NV Havenschap Moerdijk

De verbonden partij Havenschap Moerdijk kent een meervoudige structuur in een GR-NV constructie. De Gemeenschappelijke Regeling vervult het aandeelhouderschap en verzorgt de financiering van de NV. De bedrijfsactiviteiten vinden plaats in de NV. Hieronder worden de gegevens met betrekking tot de GR en NV gesplitst.

Havenschap Moerdijk

Naam:	Havenschap Moerdijk
Publiek belang:	De Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Moerdijk maakt het bestaan van Havenbedrijf Moerdijk NV mogelijk door het vervullen van het aandeelhouderschap ervan en het aantrekken van de financiering.

Wat is de bijdrage van havenschap Moerdijk aan de doelstellingen van het programma Economie?

Het Havenschap Moerdijk maakt het bestaan van Havenbedrijf Moerdijk NV mogelijk door het vervullen van het aandeelhouderschap en zorgdragen voor de financiering.

Havenbedrijf Moerdijk N.V.

Naam:	Havenbedrijf Moerdijk N.V.
Publiek belang:	Havenbedrijf Moerdijk (HbM) is van groot belang voor de versterking van de economische structuur van Brabant en voor de werkgelegenheid in de regio.
Belang provincie:	50 % (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van Havenbedrijf Moerdijk aan de doelstellingen van het programma Economie?

Op het Haven- en Industrieterrein Moerdijk werken ongeveer 9,5 duizend mensen en indirect biedt het nog eens bijna 9 duizend banen, waarmee het stevig bijdraagt aan het Actieplan Economische Structuurversterking West-Brabant en de werkgelegenheid in de regio.

Conform de in juli 2014 vastgestelde Havenstrategie is de ambitie dat Moerdijk in 2030 hét belangrijkste knooppunt is van duurzame logistiek en duurzame chemie en procesindustrie in de Vlaams- Nederlandse Delta. Randvoorwaarde hierbij is dat groei niet ten koste mag gaan van de veiligheid en leefbaarheid in de regio. In 2018 is de Uitvoeringsagenda Havenstrategie Moerdijk 2018 en verder vastgesteld. De doelstelling is om systeemveranderingen te creëren die ervoor zorgen dat het haven- en industrieterrein een innovatief en aantrekkelijk vestigingsmilieu blijft, die zich ontwikkelt in balans met de omgeving. De agenda beoogt een versnelling op een aantal specifieke economische en duurzaamheidsthema's in de Havenstrategie 2030. Deze thema's zijn:

1. Biobased en circulair
2. Digitalisering
3. Innovatiekracht
4. Port of Skills
5. Duurzaamheid

Resterende actuele opgaven uit de havenstrategie zijn in beginsel belegd in regulier beleid en organisatie, welke mede worden uitgevoerd onder regie van de stuurgroep Havenstrategie Moerdijk bestaande uit gemeente Moerdijk, provincie Noord-Brabant en Havenbedrijf Moerdijk.

Deze Uitvoeringsagenda Havenstrategie maakt een doorvertaling naar een projectenportfolio.

1.2 Zuidelijke Rekenkamer

Naam:	Zuidelijke Rekenkamer (ZRK)
Publiek belang:	Door onderzoek wil de rekenkamer voor Provinciale Staten en de burgers van de provincies Noord-Brabant en Limburg zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er van de beleidsvoornemens terecht komt.
Belang provincie:	50% (begin en eind van het jaar)

Wat is de bijdrage van de ZRK aan de doelstellingen van het programma Bestuur?

De Zuidelijke Rekenkamer onderzoekt de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Zij tracht met haar onderzoek inzicht te verschaffen in de bestedingen van publiek geld en de realisatie van bijbehorende beleidsvoornemens.

1.3 Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant

Naam:	Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant (KCV)
Publiek belang:	Regiotaxi vervoer als vangnet voor de OV reiziger.
Belang provincie:	6,25% (begin en eind van het jaar: samenwerking van de Provincie en 11 gemeenten)

Wat is de bijdrage van KCV aan de doelstellingen van het programma Mobiliteit?

Met de gemeenschappelijke regeling 'Kleinschalig Collectief Vervoer Noord-Oost Brabant' wordt een kwalitatief hoogwaardig stelsel van collectief vervoer nagestreefd ter voorziening in de behoefte aan openbaar vervoer, de instandhouding en verbetering van de bereikbaarheid van kleine kernen en het aanbod van adequate vervoersvoorzieningen.

"We continueren het beleid op het gebied van (hoogwaardig) openbaar vervoer, met aandacht voor de bereikbaarheid van het landelijk gebied" (bestuursakkoord) KCV is een aanvulling op het OV in met name het landelijk gebied waar geen regulier OV rijdt.

1.4 Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Naam:	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)
Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De maatschappelijke outcome is een betere leefomgeving.
Belang provincie:	44%

Wat is de bijdrage van OMWB aan de doelstellingen van het programma Natuur, Water en Milieu?

De OMWB draagt, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen op het gebied van de leefomgeving. Dit doet ze onder meer door het actueel houden van vergunningen en het met toezicht en handhaving bijdragen aan een betere naleving van wet- en regelgeving. De OMWB is bezig haar VTH-werkzaamheden in te richten en te verrichten in lijn met het door GS vastgestelde Instrumentele VTH-kader.

1.5 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant

Naam:	Omgevingsdienst Zuidoost - Brabant (ODZOB)
Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. De maatschappelijke outcome is bijdrage leveren aan een betere leefomgeving.
Belang provincie:	44%

Wat is de bijdrage van ODZOB aan de doelstellingen van het programma Natuur, Water en Milieu?

De ODZOB draagt, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen op het gebied van de leefomgeving. Dit doet ze onder meer door het actueel houden van vergunningen en het met toezicht en handhaving bijdragen aan een betere naleving van wet- en regelgeving. De ODZOB is bezig haar VTH-werkzaamheden in te richten en te verrichten in lijn met het door GS vastgestelde Instrumentele VTH-kader.

1.6 Omgevingsdienst Brabant Noord

Naam:	Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)
Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. De maatschappelijke outcome is een betere leefomgeving.
Belang provincie:	41%

Wat is de bijdrage van ODBN aan de doelstellingen van het programma Ecologie?

De ODBN draagt, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen op het gebied van de leefomgeving. Dit doet ze onder meer door het actueel houden van vergunningen en het met toezicht en handhaving bijdragen aan een betere naleving van wet- en regelgeving. De ODBN is bezig haar VTH-werkzaamheden in te richten en te verrichten in lijn met het door GS vastgestelde Instrumentele VTH-kader.

2 Vennootschappen en coöperaties

2.1 Enexis NV

Naam:	Enexis NV
Publiek belang:	Altijd en overal in het voorzieningsgebied van Enexis kunnen beschikken over energie, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.
Belang provincie:	30,8%, stemrecht / voordrachtsrecht lid RvC / lid AHC.

Wat is de bijdrage van Enexis aan doelstellingen van het programma Economie / Energie?

Enexis is, als één van de ondertekenaars, een belangrijke partner in de Brabantse Energie Alliantie. Enexis en de provincie zijn beide deelnemer in deze alliantie die als doelstelling heeft meerdere soorten strategische en concrete samenwerkingen te bewerkstelligen. Vanuit deze samenwerkingen komen bijdragen aan het behalen van de energiedoelstellingen ten aanzien van CO2 reductie en groene groei in Noord-Brabant. Deze sluiten aan op de verschillende thema's die ook in het provinciale uitvoeringsprogramma staan zoals warmte in de gebouwde omgeving, nul op de meter-woningen, groene mobiliteit, energieke landschappen en sustainable energy farming.

Enexis, provincie en deelnemende gemeenten hebben op dit moment al een meerjarige samenwerking voor de ontwikkeling en uitrol van laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer in Brabant. Ook zijn er aanvullende afspraken over samenwerken in Buurkracht, nul op de Meter-woningen en, in het kader van de Regionale Energie Strategie, het optimaal ondersteunen van gemeenten bij het opstellen van een visie op grootschalige opwek van duurzame energie en in het faciliteren van lokale energieprojecten.

2.2 CBL Vennootschap BV

Naam:	CBL Vennootschap BV
Publiek belang:	Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn

voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent)
Belang van de provincie: 30,8%

Wat is de bijdrage van de SPV aan de doelstellingen van het programma Economie?

De Special Purpose Vehicles, waaronder CBL Vennootschap B.V., zijn opgericht om de verkoop van Essent financieel af te wikkelen.

2.3 Vordering op Enexis BV

Naam: Vordering op Enexis BV
Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent)
Belang van de provincie: 30,8%

Wat is de bijdrage van de SPV aan de doelstellingen van het programma Economie?

De Special Purpose Vehicles, waaronder Vordering op Enexis B.V. zijn opgericht om de verkoop van Essent financieel af te wikkelen.

2.4 Verkoop Vennootschap BV

Naam: Verkoop Vennootschap BV
Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders Essent)
Belang van de provincie: 30,8%

Wat is de bijdrage van de SPV aan de doelstellingen van het programma Economie?

De Special Purpose Vehicles, waaronder Verkoop Vennootschap B.V. zijn opgericht om de verkoop van Essent financieel af te wikkelen.

2.5 CSV Amsterdam BV

Naam: CSV Amsterdam BV
Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero)
Belang van de provincie: 30,8%

Wat is de bijdrage van de SPV aan de doelstellingen van het programma Economie?

De Special Purpose Vehicles, waaronder CSV Vennootschap B.V. zijn opgericht om de verkoop van Essent en Attero financieel af te wikkelen.

2.6 Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Naam: Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders Essent)
Belang van de provincie: 30,8%

Wat is de bijdrage van de SPV aan de doelstellingen van het programma Economie?

De Special Purpose Vehicles, waaronder Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE) zijn opgericht om de verkoop van Essent financieel af te wikkelen.

2.7 Brabant Water N.V.

Naam: Brabant Water N.V.
Publiek belang: Veilig, betrouwbaar en betaalbaar drinkwater voor iedereen in het verzorgingsgebied. Publiek aandeelhouderschap wettelijk bepaald in Drinkwaterwet.
Belang provincie: 31,6%, stemrecht / voordrachtsrecht lid RvC / lid AHC.

Wat is de bijdrage van Brabant Water N.V. aan de doelstellingen van het programma Natuur, Water, Milieu?

Brabant Water N.V. verzorgt de drink- en industriewatervoorziening aan 2,5 miljoen inwoners en het bedrijfsleven in Noord-Brabant. Op grond van de Drinkwaterwet dienen drinkwaterbedrijven in publieke handen te zijn.

2.8 Eindhoven Airport N.V.

Naam: Eindhoven Airport N.V.
Publiek belang: Een goede bereikbaarheid van Brabant via de lucht, wat eraan bijdraagt dat Brabant aantrekkelijk is als vestigingsklimaat voor bedrijven en burgers.
Belang provincie: 24,5%, stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van Eindhoven Airport N.V. aan de doelstellingen van het programma Mobiliteit?

We gaan voor een optimale verbondenheid van Brabant, intern en internationaal. Om onze concurrentiekracht te behouden moet de kwaliteit van de Brabantse infrastructuur in alle modaliteiten (inclusief ICT) minimaal op hetzelfde niveau zijn als dat van concurrerende regio's. In dat kader past onze ondersteuning voor de regio Eindhoven als Brainport, die inmiddels op landelijk niveau als mainport is aangemerkt. Een airport is daar een onlosmakelijk onderdeel in, om de (internationale) verbinding in brede zin te faciliteren.

Actuele ontwikkelingen

De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Defensie hebben met de provincie Noord-Brabant, de gemeente Eindhoven, omliggende gemeenten en Eindhoven Airport afgesproken te starten met een proefcasus waarbij (innovatieve) maatregelen worden verkend voor een duurzame ontwikkeling van Eindhoven Airport in een gezonde leefomgeving. In een proefcasus hopen we concreet invulling te kunnen geven aan de omslag naar een slimmere en duurzamere, en meer op kwaliteit gestuurde luchtvaart- en luchthavenontwikkeling. De luchthaven in Noord-Brabant wordt daarmee een proeftuin voor de luchtvaart van de toekomst in Nederland. De proefcasus vindt plaats in het 4de kwartaal van 2018 en het 1ste kwartaal van 2019. De proefcasus resulteert in een advies aan het Rijk als bevoegd gezag.

2.9 Brabantse ontwikkelingsmaatschappij

Naam: Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM Holding B.V)
Publiek belang: Een innovatief midden- en kleinbedrijf in Noord-Brabant dat bijdraagt aan de economische ontwikkeling van de provincie Noord-Brabant en daarmee een bijdrage levert aan de maatschappelijke opgaven en bijdraagt aan de werkgelegenheid in Noord-Brabant.

Belang provincie: 100% (begin en eind van het jaar)
De onderliggende dochter BV's zijn: BOM Business Development & Foreign Investments, BOM Capital I, BOM Capital II, BOM Bedrijfslocaties, BOM Vastgoed, Innovatiefonds BV en Energiefonds BV. Om fiscale redenen is een fiscale eenheid gerealiseerd van BOM Holding met BOM Business Development & Foreign Investments en BOM Capital I. Als gevolg hiervan is de provincie meerderheidsaandeelhouder geworden van BOM Business Development & Foreign Investments en BOM Capital I. De aandelenverhouding is vanaf januari 2013 als volgt: provincie 50,1%, Rijksoverheid 49,9%.
Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van de BOM aan de doelstellingen van het programma Economie?

Het beleid van de provincie Noord-Brabant is erop gericht om te komen tot een veerkrachtige, concurrerende economie die de basis biedt voor voldoende werkgelegenheid en die werkt aan de maatschappelijke opgaven. Doel is om te behoren tot de top van kennis- en innovatieregio's in Europa. De transitie naar een dergelijke innovatieve, circulaire en robuuste Brabantse economie draagt bij aan een aantal maatschappelijke opgaven. De uitvoering van het Economisch Programma en de inzet van de BOM gaan immers niet alleen over maximalisatie van groei, maar leveren ook een bijdrage aan de maatschappelijke uitdagingen van onze tijd. De provincie Noord-Brabant stuurt daarbij op een fors aantal vlakken, in lijn met het bovenstaande beleidskader. En de provincie Noord-Brabant werkt daartoe samen met een fors aantal organisaties. Naast de BOM betreft dit organisaties als de triple-helixorganisaties, de universiteiten en hogescholen, gemeenten, de valorisatieprogramma's, etc. De totaalopgave voor het bevorderen van een concurrerende economie in relatie tot de maatschappelijke opgaven is daarbij het uitgangspunt. De opdracht van de BOM is een afgeleide van de totaalopgave zoals we die zien.

De BOM heeft als doel het stimuleren en begeleiden van samenwerkingsverbanden om innovaties om te zetten in producten of diensten. Daarnaast begeleidt BOM buitenlandse bedrijven naar en in Brabant, investeert zij in kansrijke, innovatieve ondernemingen en ontwikkelt zij bestaande en nieuwe duurzame werklocaties. Ook is een aantal fondsen bij de BOM ondergebracht, zoals het Innovatiefonds Brabant en het Energiefonds Brabant. De BOM draagt bij aan het innovatieve deel van de Brabantse economie. Zij doet dat door innovatieve MKB-bedrijven te ondersteunen met kennis, toegang tot markten en risicodragend kapitaal.

2.10 Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte

Naam: Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR)
Publiek belang: De eerder uitgave aan de sanering van de intensieve veehouderij, de glastuinbouw, de voormalige militaire terreinen en de sloop van overbodige bebouwing terug verdienen met de verkoop van ruimte voor ruimte-kavels. In combinatie met de ontwikkeling van ruimte voor ruimte-locaties maatschappelijke meerwaarde creëren, zoals het oplossen van knelpuntsituaties in het buitengebied en natuurontwikkeling.

Belang provincie: BV: 100%, stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC.
CV: 99 %, stemrecht / commanditair vennoot.

Wat is de bijdrage van ORR aan de doelstellingen van het programma Ruimte?

De ORR komt voort uit de Ruimte voor Ruimte aanpak (Pact Brakkenstein, 2000). Het doel van deze aanpak is om aanzienlijke milieu- en ruimtelijke kwaliteitswinst te behalen door in ruil voor sanering van (oorspronkelijk) intensieve veehouderij, en later ook glastuinbouw en voormalig militair terreinen, de bouw van woningen op een passende locatie toe te staan. Met de uitgifte van deze kavels, waartoe de ORR is opgericht, worden de kosten verbonden aan deze regeling (totaal € 215,4 mln.) terugverdiend. Daarnaast wordt beoogd om, in combinatie met de ontwikkeling van ruimte voor ruimte-locaties maatschappelijke meerwaarde te creëren, zoals het oplossen van knelpuntsituaties in het buitengebied en natuurontwikkeling. Per ultimo 2018 is circa 60% terugverdiend. De terugverdienperiode loopt zoals nu voorzien tot 2033.

Met de opbrengst uit de verkoop van woningbouwkavels voorziet de ORR in een verbetering van de kwaliteit en leefbaarheid van het buitengebied. Het gaat daarbij niet alleen om het terugverdienen van investeringen die in het verleden zijn gedaan (sanering van de intensieve veehouderij, de glastuinbouw, voormalige militaire terreinen en overtollige bebouwing in het buitengebied). Ook actuele knelpunten in het buitengebied worden aangepakt in combinatie met de verkoop van woningbouwkavels (ruimte voor ruimte). De knelpunten kunnen divers zijn, zoals het opruimen van verrommelde situaties, en de verplaatsing of beëindiging van bedrijven op ongewenste situaties, maar ook natuurontwikkeling.

2.11 Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij

Naam:	Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij
Publiek belang:	In het economisch belang gebieden gereed maken voor de vestiging van (grote) glastuinbouwbedrijven en in het belang van landschap en milieu bijdragen aan de ruimtelijke concentratie van glastuinbouwbedrijven.
Belang provincie:	BV: 50%, stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC. CV: 49,8%, stemrecht / commanditair vennoot.

Wat is de bijdrage van de TOM aan de doelstellingen van het programma Ruimte?

De TOM ontwikkelt glastuinbouwgebieden en draagt hierdoor bij aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit als gevolg van de concentratie van glastuinbouwbedrijven, waarbij tevens door toepassing van innovaties verduurzaming wordt bereikt. Sinds 2014 richt zij haar aandacht nagenoeg geheel op het glastuinbouwgebied in het Agro- en Foodcluster Nieuw Prinsenland (AFC NP) in de gemeente Steenberg. Met de vestiging van (grote) glastuinbouwbedrijven wordt ook de economische ontwikkeling van de regio gestimuleerd.

Laatste ontwikkelingen:

De verkoop van percelen glastuinbouw zijn gerealiseerd. De uitgifte zal plaatsvinden in 2019. De partijen zijn in overleg over de mogelijkheden om de geplande einddatum van 2025 te vervroegen.

2.12 Business Park Aviolanda BV

Naam:	Business Park Aviolanda (BPA)
Publiek belang:	Vanuit het economisch belang het bevorderen van bedrijvigheid in de sector Aerospace & Maintenance, vanuit het belang van een goede ruimtelijke ordening het scheppen van vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op een reeds lang bestaand bedrijventerrein, waardoor verdere aantasting van de ecologische hoofdstructuur bij de vliegbasis Woensdrecht wordt voorkomen.
Belang provincie:	60%, stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van BPA aan de doelstellingen van het programma Economie?

BPA draagt bij aan het verzilveren van kansen voor het topcluster Aerospace & Maintenance die ontstaan door de komst van onderhoudswerk aan de F-35 naar Woensdrecht.

We stimuleren de verdere uitbouw van de Brabantse topsectoren en -clusters (met nadruk op F35, smart industry), waarbij we mkb'ers meer direct willen betrekken. Dit gebeurt onder andere via het Maintenance & Services Programma Brabant. De ontwikkeling van het BPA levert een bijdrage aan het Actieplan Economische Structuurversterking West-Brabant.

2.13 Nederlandse Waterschapsbank NV

Naam: Nederlandse Waterschapsbank NV
Publiek belang: Efficiënte financiering publieke sector.
Belang provincie: 0,12% aandelen, 0,23% waarde, stemrecht.

Wat is de bijdrage van de NWB aan de doelstellingen van Financiën?

De NWB Bank levert een zeer belangrijke bijdrage aan de financiering van de publieke sector in Nederland: gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs- en zorginstellingen, woningbouwcorporaties.

2.14 NV BNG Bank

Naam: NV Bank Nederlandse Gemeenten
Publiek belang: Efficiënte financiering publieke sector.
Belang provincie: 0,07% stemrecht.

Wat is de bijdrage van de BNG aan de doelstellingen van financiën?

De BNG Bank levert een zeer belangrijke bijdrage aan de financiering van de publieke sector in Nederland: gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs- en zorginstellingen, woningbouwcorporaties.

2.15 PZEM N.V.

Naam: PZEM N.V. (voorheen Delta N.V.)
Publiek belang: Activiteiten vooral gericht op Zeeland. Energienetwerkbedrijf Enduris, drinkwaterbedrijf Evides, Energie centrales en trade. Het belang voor Brabant is zeer gering.
Belang provincie: 0,05%, stemrecht.

Wat is de bijdrage van PZEM N.V. aan de doelstellingen van het programma Economie en energie?

PZEM NV is hoofdzakelijk georiënteerd op Zeeland met haar activiteiten. Het belang voor Brabant is dan ook gering en daarmee ook de bijdrage van PZEM aan het programma Economie en energie. PZEM kiest steeds vaker voor duurzame vormen van energieopwekking.

Aangezien het werkingsgebied van PZEM zich in Zeeland bevindt en er geen gezamenlijke projecten zijn is er geen bijdrage van PZEM NV aan de Brabantse beleidsprogramma's.

2.16 OLSP Holding

Naam: Oss Life Sciences Park Holding BV (OLSP Holding)
Publiek belang: Bijdragen aan de campusorganisatie die op een rendabele wijze de campus exploiteert, zodat het park zal uitgroeien tot een volwaardige open innovatie campus voor Life Sciences & Health met een focus op vroege medicijnontwikkeling in

Belang provincie: Brabant.
100%, stemrecht.

Wat is de bijdrage van Pivot Park aan de doelstellingen van het programma Economie of ruimte?

Pivot Park als open innovatie campus draagt als zodanig bij aan de ontwikkeling van de topsector Lifesciences & Health. Pivot Park wordt doorontwikkeld naar een innovatief pharma ecosysteem.

Oss Life Sciences Park Vastgoed

Naam: Oss Life Sciences Past Vastgoed (OLSP Vastgoed)
Publiek belang: Bijdragen aan het ontwikkelen van Pivot Park, een campus voor de Life Sciences op het bedrijventerrein Molenheide te Oss gebaseerd op de faciliteiten en expertise die beschikbaar zijn gekomen door het sluiten van de research- en development afdeling van MSD, welke campus onderdeel moet worden van een robuust en duurzaam ecosysteem voor open innovatie voor de Life Sciences, met name voor medicijnontwikkeling.
Belang provincie: 71%, stemrecht.

Wat is de bijdrage van OLSP Vastgoed aan de doelstellingen van het programma Economie of ruimte?

OLSP Vastgoed is een belangrijk onderdeel van het Pivot Park en draag als zodanig bij aan de ontwikkeling van de topsector Lifesciences & Health. Pivot Park wordt doorontwikkeld naar een innovatief pharma ecosysteem.

OLSP Vastgoed ondersteunt de ontwikkeling van het Pivot Park tot een campus voor de Life Sciences, met name voor medicijnontwikkeling. Hiermee levert OLSP Vastgoed een bijdrage aan de uitbouw van de Brabantse topsector Life Sciences & Health.

2.17 Green Chemistry Campus BV

Naam: Green Chemistry Campus (GCC)
Publiek belang: Versterken economische structuur van West-Brabant en bevordering van werkgelegenheid in de biobased economy.
Belang provincie: 60%, stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC.

Wat is de bijdrage van de GCC aan de doelstellingen van het programma Economie?

De Green Chemistry Campus draagt bij aan het creëren van werkgelegenheid, met name in West-Brabant, zoals ook het doel is van het Actieplan Economische Structuurversterking West-Brabant. De ontwikkeling op de campus betreft de biobased economy, die deel uitmaakt van het bereiken van een circulaire economie. De biobased economy stimuleert de cross-sectorale samenwerking tussen chemie en agrofood waarmee nieuwe verdienmodellen worden opgezet.

2.18 Groen Ontwikkelfonds Brabant BV

Naam: Groen Ontwikkelfonds Brabant BV (GOB)
Publiek belang: Het in de provincie Noord-Brabant versterken van de ontwikkeling en de realisatie van het Natuur Netwerk Brabant.
Belang provincie: 100 % , stemrecht.

Wat is de bijdrage van GOB aan de doelstellingen van het programma Natuur, Water en Milieu?

Het GOB is verantwoordelijk voor het Natuur Netwerk Brabant dat de basis vormt voor de doelstelling Brabant vergroent uit het bestuursakkoord 2015-2019.

2.19 Monumenten Beheer Brabant

Naam: Monumenten Beheer Brabant (vh NV Monumenten Fonds Brabant)
Publiek belang: Behoud provinciaal erfgoed
Belang provincie: 72%, stemrecht.

Wat is de bijdrage van Monumenten Beheer Brabant aan de doelstellingen van het programma Cultuur en samenleving?

Monumenten Beheer Brabant zorgt voor de instandhouding van monumentaal Erfgoed in de provincie Noord-Brabant. Momenteel zijn 11 monumentale panden in eigendom van Monumenten Beheer Brabant, die zo veel mogelijk worden verhuurd, zodat met de huurinkomsten kan worden gezorgd voor instandhouding van deze monumenten.

Eind 2017 heeft Monumenten Beheer Brabant, in opdracht van de provincie Noord-Brabant, een aanvullende rol gekregen, namelijk het stimuleren van beweging, dat wil zeggen beweging gericht op het verder brengen van initiatieven in de samenleving samen met partners en door een samenwerkende keten van organisaties. Dit betreft één van de prioriteiten uit het beleidskader erfgoed 2016-2020.

2.20 Brabant Startup Fonds BV

Naam: Brabant Startup Fonds BV (BSF)
Publiek belang: Sluitende financieringsketen voor innovatief MKB en ontwikkeling van innovaties financieel mogelijk maken.
Belang provincie: 100%
Portefeuillehouder: Pauli

Wat is de bijdrage van Brabant Startup Fonds BV aan de doelstellingen van het programma Economie?

In het bestuursakkoord 2015 - 2019 is ter stimulering van de economische groei en ter versterking van de concurrentiekracht werkbudget opgenomen voor valorisatie. Met dit budget is het Brabant Startup Fonds BV opgericht dat innovatieve startups in de Brabantse topclusters ondersteunt met converteerbare leningen. BSF richt zich op kennisvalorisatie binnen de sterke economische clusters waarmee het bijdraagt aan de in het Economisch Programma geformuleerde ambitie om een Europese topregio te zijn.

Het beleid van Brabant Startup Fonds BV is gericht op het verstrekken van converteerbare leningen aan startups die voor minimaal 90% deel uitmaken van de topclusters van Brabant. Bovendien worden 60% van de financieringen gedaan in startups op het gebied van de ontwikkeling van nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven.

2.21 Breedbandfonds Brabant BV

Naam: Breedbandfonds Brabant BV (BBFB)
Publiek belang: Het aanjagen en versnellen van de beschikbaarheid van breedbandaansluitingen en het bevorderen van het gebruik daarvan in 'witte' (niet-aangesloten) buitengebieden en bedrijventerreinen.
Belang provincie: 100%, stemrecht.

Wat is de bijdrage van Breedbandfonds Brabant BV aan de doelstellingen van het programma Economie?

Het Breedbandfonds is opgericht in april 2014 en dat eerste jaar betrof een pilot. Per 1 april 2015 is hoofdfonds geopend. 3 projecten zijn gecommiteerd voor een bedrag van € 4,075 miljoen.

De instelling van het Breedbandfonds heeft er toe geleid dat de markt voor aanleg van Breedband in beweging is gekomen en dat initiatieven hebben geleid tot aanleg van Breedband in de buitengebieden en op bedrijventerreinen in Brabant.

Op 16 oktober 2016 is via [Statenmededeling](#) "De tussentijdse voortgang van het Breedbandfonds" verteld dat de uitrol van breedband in Brabant doorgaat, maar zonder inzet van het fonds.

In 2018 is het beheer van de twee lopende financieringen uit het fonds (totaal €3,8mln) overgenomen van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij. Het beheer is ondergebracht bij het Provinciaal Ontwikkelbedrijf. Gelet op het karakter van de financieringen (subsidies in de vorm van een lening met een hypotheekrecht op de glasvezelinfrastructuur) sluit dit aan bij de subsidielingen in de vastgoedportefeuille van het Provinciaal Ontwikkelbedrijf

3 Verenigingen en stichtingen

3.1 Inter Provinciaal Overleg

Naam:	Inter Provinciaal Overleg (IPO)
Publiek belang:	Overheid
Belang provincie:	Lid van het bestuur.

Wat is de bijdrage van het IPO aan de doelstellingen van het programma Bestuur?

Het Interprovinciaal Overleg zet zich in voor een slagvaardig en resultaatgericht provinciaal bestuur. Het IPO is in 1986 opgericht en is de belangenbehartiger van en voor de provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'. Ook is het IPO het platform van de provincies voor innovatie en kennisuitwisseling.

3.2 Huis van de Nederlandse Provincies

Naam VP:	Huis van de Nederlandse Provincies
Publiek belang:	Belangenbehartiging voor Nederlandse provincies bij EU instellingen in Brussel.
Belang provincie:	8,33 %, lid van het bestuur.

Wat is de bijdrage van het HNP aan de doelstellingen van het programma Bestuur?

Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Provincies moeten voldoen aan de wet- en regelgeving die zijn oorsprong vindt in Brussel en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van veel Europese regels en beleid. Het is belangrijk om bij de ontwikkeling van provinciaal beleid rekening te houden met Europese wet- en regelgeving en beleidskaders.

3.3 Stichting Brabant C Fonds

Naam:	Stichting Brabant C Fonds
Publiek belang:	Kunst- en culturaanbod van Brabant versterken en vergroten zodanig dat het via de projecten ook bijdraagt aan versterking van het Brabantse cultuursysteem, het vergroten van de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant en aan vernieuwing van financiering in cultuur.
Belang provincie:	100%, benoeming schorsing en ontslag leden RvT.

Wat is de bijdrage van Brabant C Fonds aan de doelstellingen van het programma Cultuur en samenleving?

Brabant C draagt concreet bij aan het programma Brabant Bruist door op een vernieuwende manier te investeren in kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau. De kwaliteit van de kunst zelf, maar ook ondernemerschap, de bijdrage aan de vrijetijdseconomie en talentontwikkeling zijn expliciet elementen in de financieringsafwegingen die Brabant C maakt. Dit alles met als achterliggend doel het cultuursysteem van Brabant te versterken.

De missie van Brabant C is het vergroten en versterken van kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau in Brabant om daarmee de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant te vergroten, het Brabantse cultuursysteem te versterken en bij te dragen aan vernieuwing van financiering in cultuur. Om dit te bereiken, hanteert Brabant C een vernieuwende werkwijze: Brabant C gaat actief op zoek naar projecten (scouten en aanjagen), faciliteert netwerkontwikkeling, biedt begeleiding bij het ontwikkelen van businessmodellen (business development) en kiest een bij dat project passende vorm voor de gevraagde (co)financiering.

3.4 Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouwwoningen

Naam:	Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouwwoningen (BIFN)
Publiek belang:	Een afzetgarantie te kunnen geven aan projectontwikkelaars voor onverkochte woningen, doorstroming op de woningmarkt bevorderen
Belang provincie:	50%, lid van het bestuur.

Wat is de bijdrage van BIFN aan de doelstellingen van het programma Ruimte?

De fondsen komen voort uit de woningbouwstimuleringsmaatregelen (2009), die in het leven zijn geroepen om de gevolgen van de financiële crisis zoveel mogelijk op te vangen. Door de financiële crisis dreigde de woningbouw in de provincie (grotendeels) stil te vallen terwijl in de periode daarvoor veel inspanningen waren gedaan om de woningbouw op te schroeven om de schaarste op de woningmarkt het hoofd te bieden.

Met het BIFN zijn projecten met in totaal enkele honderden woningen (toch) gerealiseerd.

3.5 Stichting Beheer Museumkwartier

Naam:	Stichting Beheer Museumkwartier
Publiek belang:	Exploiteren en beheren van het vastgoed en de installaties in het museumkwartier.
Belang provincie:	75%, benoeming schorsing en ontslag leden RvT

Wat is de bijdrage van Museumkwartier aan de doelstellingen van het programma Cultuur en samenleving?

Het beheer en onderhoud van het Museumkwartier is geen kerntaak van de provincie. De stichting is opgericht om de provincie op dit gebied te ontzorgen.

3.6 Stichting Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant

Naam:	Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant
Publiek belang:	
Belang provincie:	50%, lid van het bestuur

Wat is de bijdrage van het LOF Brabant aan de doelstellingen van het programma Economie?

Het LOF moet structureel meer bezoekers aan te trekken die langer verblijven en meer besteden. Meer bezoekers die langer blijven en meer besteden betekent meer inkomsten en groei van de werkgelegenheid. Binnen de vrijetijdssector zelf, maar ook in aanverwante sectoren. Hiermee draagt het LOF Brabant bij aan het versterken van de Brabantse economie.

4 Overige verbonden partijen

4.1 Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Noord-Brabant

Naam:	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Provincie Noord-Brabant
Publiek belang:	Beheer vermogen voor nazorg gesloten stortplaatsen.
Belang provincie:	100%, GS vormen AB, twee gedeputeerde vormen DB

Wat is de bijdrage van het Nazorgfonds aan de doelstellingen van het programma Natuur, water en milieu?

Op 1 april 1998 is de Nazorgregeling Wet Milieubeheer in werking getreden. In deze wet is de verantwoordelijkheid voor een eeuwigdurende nazorg voor stortplaatsen, waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn of worden gestort, neergelegd bij de provincies. Doel is te voorzien in een zodanig beheer van stortplaatsen dat na de sluiting de grootst mogelijke bescherming wordt geboden tegen nadelige gevolgen.

5.1 Innovatiefonds

[PS 42/13 A](#)

Doelstelling

Doelstelling van het Innovatiefonds Brabant is:

- Bij te dragen aan maatschappelijke opgaven middels innovaties in bijvoorbeeld duurzame agro-foodketens, gezond ouder worden, slimme mobiliteit en duurzame energie.
- Versterken van technologische groei in Noord-Brabant middels krachtige, innovatieve topclusters en cross-overs van topclusters.
- Verleiden van andere (private) financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor innovatieve MKB-bedrijven in Noord-Brabant.
- Sluiten van de keten van financieringsmogelijkheden voor innovatieve MKB-bedrijven in de topclusters van Noord-Brabant.

De omvang van het fonds bedraagt € 125 miljoen en de looptijd is 24 jaar. Het Innovatiefonds is opgericht in december 2013 en sinds 2014 operationeel.

Het fonds is als aparte BV ondergebracht bij de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij Holding (BOM).

Wat gaat de provincie via de BOM daarvoor doen?

Het Innovatiefonds participeert in innovatieve MKB-bedrijven en consortia van bedrijven en kennisinstellingen:

- In de (Pre-)Seed, Early Stage, Growth en Later Stage fasen van ontwikkeling;
- In de topclusters van Brabant – HighTech Systemen en Materialen, Life Sciences & Health, (Agro)food, Biobased Economy, Maintenance en Logistiek – en cross-overs;
- Met bijdragen aan maatschappelijke opgaven gezond ouder worden, duurzame agrofoodketens, slimme mobiliteit en duurzame energie, en op enablers en thema's als vrijetijdseconomie;
- Gevestigd in, zich vestigend in en/of business ontwikkelend in Noord-Brabant.

Dit doet zij door:

- Participaties in derden-fondsen;
- Participaties in ecosysteemfondsen bij derden;
- Subfondsen in eigen beheer;
- Directe investeringen in veelbelovende, innovatieve MKB bedrijven;
- Vanuit een regiefunctie ondernemers te ondersteunen in de transitie tussen verschillende financieringsfasen.

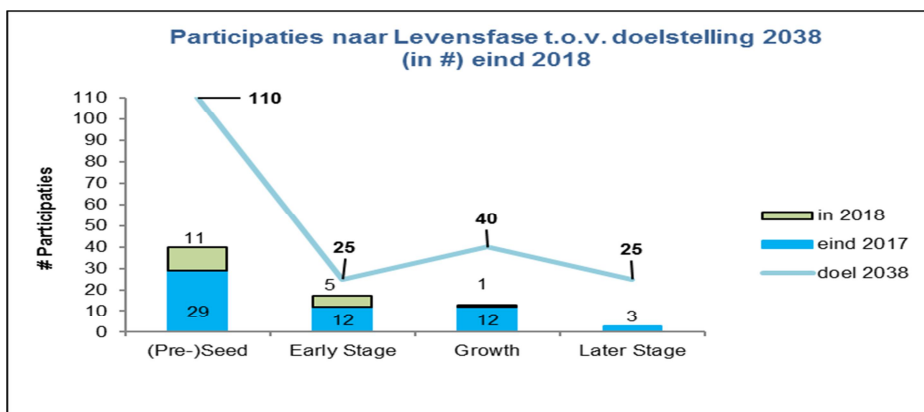
Geplande prestaties einde looptijd vs prestaties t/m 2018

Het Innovatiefonds kent een geleidelijk verloop van de investeringen, zodat een evenwichtige portefeuille ontstaat die qua beheer, opbrengstpotentie en risico goed kan worden gemanaged. Over de gehele looptijd van het fonds zijn de investeringen in het businessplan uitgewerkt volgens een basisscenario, die moet leiden tot de gewenste resultaten. Tussentijds kan dit scenario worden aangepast op basis van nieuwe omstandigheden en bereikte resultaten.

	Doelstelling looptijd	Realisatie tot en met 2018
Aantal gesteunde MKB- bedrijven	200-230	73

	Doelstelling looptijd	Realisatie tot en met 2018
Waarvan:		
- Preseed	110-125	40
- Early stage	25-30	17
- Growth	40-45	13
- Later Stage	25-30	3
Aantal patenten	125-145	93
Directe werkgelegenheidseffect	1400-1600	618

Van de 73 bedrijven zijn er per ultimo 2018 nog 63 investeringen portefeuille, waarvan 17 fondsen en 46 bedrijven. Van de oorspronkelijke investeringen (73) zijn er 3 failliet (1 in 2018), 4 zijn verkocht en 3 hebben de lening afgelost.

Het aantal participaties in de "Later Stage" is nog steeds beperkt. IFB ziet in de dealflow een afname van het aanbod van latere fase leads; de markt vraagt op dit moment niet aan IFB om hier te participeren. Er is nog ruim de tijd om ook deze doelstellingen te halen.

Verloop investeringen

Zoals in onderstaande tabel is af te lezen zijn de totale investeringen vanuit het Innovatiefonds op dit moment hoger dan oorspronkelijk verwacht werd, namelijk € 96,4 miljoen ten opzichte van € 64,4 miljoen. Subfondsen in Eigen beheer loopt echter achter, daar is weliswaar € 20 miljoen gecommiteerd voor het ontwikkelfonds, maar pas daadwerkelijk € 5,7 miljoen gecommiteerd aan directe investeringen. Door de relatief kleine bedragen (+/- € 150k per investering) en het uitblijven van grotere vervolg investeringen dan wel herallokeren hiervan naar "Directe investeringen" is bij het Ontwikkelfonds nog relatief veel beschikbaar.

Geïnvesteed vermogen (in mln. €)	fondsplan	Realisatie (incl. commitmenet)	verschil
Directe Investeringen	13,5	24,0	10,5
Fondsen in eigen beheer (Ontwikkelfonds)	20,0	20,0	0,0
Participaties in derdenfondsen	22,8	44,0	21,2
Participaties in derdenfondsen (Ecosysteem)	8,1	8,3	0,2
Totaal IFB	64,4	96,4	31,9

Revolverendheid; beoogde rendementen per type

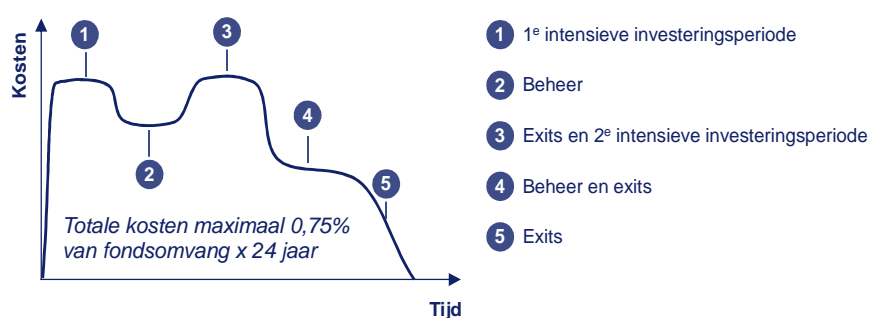
Type investering/kosten (in mln. €)	Begin looptijd (2014)	Einde looptijd (24 jr)	Absoluut verschil	Relatief verschil
Fondskosten *)	22,5		-/- 22,5	-/- 100%
Directe Investeringsen	33,8	49,3	15,5	46%
Fondsen in Eigen Beheer	20,0	5,8	-/- 14,2	-/- 71%
Participaties in derdenfondsen	37,9	67,2	29,3	77%
Participaties in derdenfondsen (ecosysteem)	10,8	3,1	-/- 7,7	-/-71%
Totaal IFB	125,0	125,4	0,4	

* betreft reservering voor de gehele looptijd van het fonds

Wat mag het kosten?

Fondsbeheerkosten

De kosten voor het dakfonds bedragen gemiddeld (over de looptijd van 24 jaar) maximaal 0,75% per jaar van het fondsvermogen van het Innovatiefonds Brabant. De kosten in de eerste jaren liggen boven de 0,75%, door veel activiteiten rondom initiatie van fonds-ideeën, beoordeling van voorstellen, onderhandeling en implementatie. Dit wordt gecompenseerd met lagere kosten in latere jaren. De kosten worden gedekt door de baten van het Innovatiefonds Brabant, maar lopen vooruit op deze baten.

Voor subfondsen beheerd door de BOM geldt dat de kosten maximaal gemiddeld (over de looptijd van het subfonds) 3% per jaar van het fondsvermogen van het subfonds mogen bedragen. Deze kosten worden gedekt door de middelen en de opbrengsten van het subfonds. De kosten van het dakfonds en de subfondsen beheerd door de BOM liggen onder typische kosten van marktpartijen en beloningen zijn in lijn met publieke normen. De fondskosten bedragen tot en met ultimo 2018 € 13,1 miljoen.

Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)

KPI's Innovatiefonds Brabant	Normen	Voortgang per ultimo 2018
1. Het Innovatiefonds heeft aan het eind van de looptijd dezelfde nominale waarde als bij aanvang (€ 125 mln.)	De verwachte eindwaarde van het fonds is na 24 jaar gelijk aan de initiële inleg.	De toekomstverwachtingen van de huidige portefeuille zijn positief. De gerealiseerde ontvangen kasstromen plus het verwacht rendement van de portefeuille zijn per saldo € 44 miljoen hoger dan de investeringen en gemaakte kosten (in 2017 was de verwachting dat get € 48 miljoen hoger was)
2. Het innovatiefonds verleidt andere financiers om zoveel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor innovatieve MKB-bedrijven in Noord-Brabant	Met € 125 miljoen aan middelen mobiliseert het Innovatiefonds minimaal € 250 miljoen aan middelen van andere financiers. Dit komt neer op een multiplier van 3.	Bij de huidige investeringen is de multiplier 34 (2017: 27). 25 bij directe investeringen, 44 bij fund tot fund, 25 bij Ecosysteemfondsen en 4 bij fondsen in eigen beheer.
3. Bijdragen aan nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven middels innovaties in bijvoorbeeld duurzame agro-foodketens, gezond ouder worden, slimme mobiliteit en duurzame energie:	De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds bestaat voor 40-50% uit bedrijven die zich richten op maatschappelijke opgaven.	Bij de huidige investeringen is dit 61% van het geïnvesteerd vermogen en 52% van de aantallen investeringen. Dit is licht gestegen ten opzichte van eind 2017 (51%) en voldoet aan de norm.
4. Het innovatiefonds versterkt de Brabantse economie en bevordert de werkgelegenheid door ondersteuning van innovatieve MKB bedrijven in de (cross-overs van) topclusters van Brabant: hightech systems & materialen, life sciences, biobased, economy, agrofood, logistiek en maintenance en de hiermee samenhangende sectoren zoals de creatieve industrie en breedbanddiensten.	De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds bestaat voor 50-60% uit bedrijven uit (cross-overs van) topclusters.	Bij de huidige investeringen is dit 97% van zowel aantallen investeringen als geïnvesteerd vermogen (gelijk aan 2017) en voldoet aan de norm.
5. Sluiten van de keten van financieringsmogelijkheden voor innovatieve MKB-bedrijven in de topclusters van Noord-Brabant. Met name in de (Pre-)Seed, Early stage en Growth fasen van bedrijfsontwikkeling is het marktfalen het meest prominent is.	De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds Brabant bestaat voor minimaal 60% uit bedrijven in de (Pre-)Seed, Early Stage en Growth fasen van innovatieve MKB bedrijven en consortia.	Bij de huidige investeringen is dit meer dan 95% en voldoet daarmee aan de norm. (40 pre-seed, 17 early stage, 13 growth en 3 later stage participaties)

5.2 Energiefonds Brabant

[PS 42/13 A](#)

Doelstelling

De doelstellingen van het Energiefonds Brabant zijn:

- Het aanjagen en versnellen van energiebesparing en opwekking van duurzame energie in Noord-Brabant door bij te dragen aan het financieerbaar maken van energieprojecten op basis van bewezen duurzame energietechnieken;
- Verleiden van andere (private) financiers om zoveel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor duurzame energieprojecten in Noord-Brabant.

Daarmee beoogt het fonds de volgende effecten te sorteren:

- De hoofdoelstelling is hoeveelheid CO₂-reductie; Daarnaast draagt het fonds bij aan:
- Realiseren van werkgelegenheid (met name bij bouwbedrijven en installateurs en toeleveranciers van materialen en milieuvraagstukken);
- Bijdragen aan andere milieuvraagstukken (bijvoorbeeld het verbeteren van de luchtkwaliteit).

De omvang van het fonds bedraagt € 60 miljoen en de looptijd is 24 jaar. Het fonds is opgericht in december 2013 en sinds 2014 operationeel. Het fonds is als aparte BV ondergebracht bij de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM).

Wat gaat de provincie via de BOM daarvoor doen?

Het fonds werkt vanuit twee functies:

1. Project-ontwikkefunctie: gericht op het verkleinen van risico's in de aanloopfase, verkrijging van vergunningen en het onderbouwen en 'hard' maken van de business case zodat deze financieerbaar wordt.
2. Financieringsfunctie: gericht op het onder marktcondities samen met private partijen en initiatiefnemers sluitend maken van de financieringsvraag in de bouwfase.

De scope van het Energiefonds omvat energieprojecten die gebruik maken van de volgende beproefde technieken.

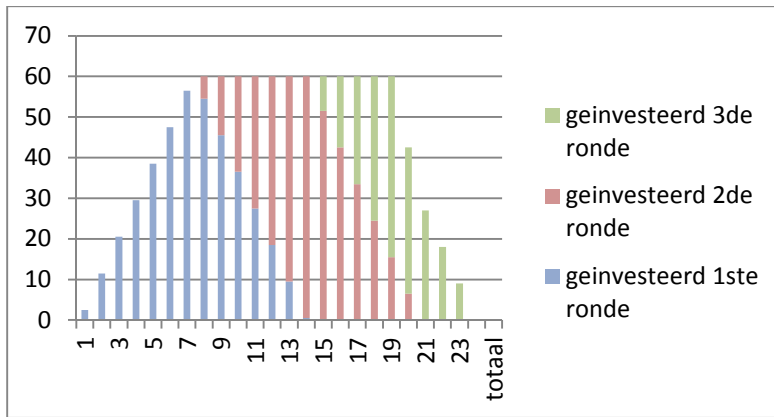
- Zonne-energie;
- Restwarmtebenutting;
- Warmte- koude opslag (WKO)
- Geothermie;
- Biomassa (verbranding of vergisting);
- Energiebesparende maatregelen in de bebouwde omgeving;
- Wind.

De investeringen dienen plaats te vinden in de provincie Noord-Brabant en de projecten dienen te voldoen aan provinciale beleidskaders, zoals bijvoorbeeld de structuurvisie.

Geplande activiteiten en prestaties gedurende looptijd fonds

Verwacht geïnvesteerd vermogen en portfolio

Het Energiefonds Brabant kent een geleidelijk verloop van de investeringen, zodat een evenwichtige portefeuille ontstaat die qua beheer, opbrengstpotentie en risico goed kan worden gemanaged. Over de gehele looptijd van het fonds zijn de investeringen in het businessplan uitgewerkt volgens een basisscenario. Vanaf jaar 8 is voorzien dat er sprake zal zijn van herinvesteringen van opbrengsten uit de eerste ronde van investeringen. In onderstaande overzichten is het geplande verloop van het geïnvesteerd vermogen in kaart gebracht.

Stand van zaken investeringen

Op basis van de concept jaarcijfers over 2018 blijkt dat de doelstelling voor gerealiseerde CO₂-reductie met 1.230 kton totaal sinds de oprichting van het Energiefonds ruim gehaald is (streefwaarde december 2018 is 576 kton). Het Energiefonds heeft de focus sinds 2015 gelegd op partnerships voor kleine projecten en sinds 2016 op complexe projecten in de ontwikkelingsfase. Daarvan is het investeringsvolume in eerste instantie laag, maar de impact groot. Inmiddels resulteert deze aanpak in 2018 in grotere investeringen in projecten met meer impact die met behulp van het ontwikkelingsteam en investeringsteam investeringsrijp gemaakt zijn. Voorbeelden van deze projecten zijn Spinderwind, de financiering van de energievoorziening op Brainport Industry Campus en Wind A16.

Van deze nieuwe projecten is met name het Wind A16 project het vermelden waard. Dit betreft een portefeuille van 25% belangen in 12 windprojecten langs de A16 die wordt gefinancierd vanaf ontwikkeling tot aan exploitatie. Binnen dit project heeft het Energiefonds Brabant zich als innovator kunnen profileren door voor de provincie met gemeenten en stichtingen een ontwikkelbedrijf voor wind op te zetten. Het ontwikkelteam en het Energiefonds Brabant ondersteunen op deze manier de lokale participatie en dragen met kapitaal en professionele kennis bij om waarde te creëren die kan worden ingezet om de lokale energietransitie in het gebied te financieren.

De [infographic](#) 2018 geeft een overzicht van het portfolio van het Energiefonds Brabant.

Het geïnvesteerd volume in 2018 betrof ca. €11 miljoen, tegenover €9 miljoen totaal in de vier jaar daarvoor. De verwachting voor 2019 is dat een investeringsvolume tussen de €6 en €9 miljoen gehaald wordt en de rendementen op de investeringen van het fonds per eind 2019 de historische en toekomstige fondskosten dekken (volledige revolverend). Tevens is de eerste exit gedaan in 2018, waardoor dat geld opnieuw geïnvesteerd kan worden.

Wat mag het kosten?

Fondsbeheerkosten

De fondsbeheerkosten bedragen gemiddeld maximaal 2% per jaar van het fondsvermogen. De kosten worden gedekt uit de middelen en opbrengsten van het fonds.

De gemiddelde fondskosten mogen € 1,2 miljoen per jaar bedragen. De daadwerkelijke kosten vallen lager uit op €0,88 mln. Het team is sinds begin 2016 op volle sterkte is en er hoeven geen substantiële wijzigingen te worden verwacht in de kostenstructuur.

Liquiditeitsprognose Energiefonds Brabant

(bedragen in mln.)

	Cumulatief Tm 30-6-2017	2018	2019	2020
Verwacht geïnvesteerd	€ 21,9	€9,0	€ 9,0	€ 9,0

	Cumulatief Tm 30-6-2017	2018	2019	2020
fondsvermogen (totaal)				
Fondsbeheerkosten (jaarlijks)	€ 3,81	€ 0,88	€ 0,88	€ 0,88

Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)

De provincie monitort de prestaties en resultaten van het Energiefonds aan de hand van onderstaande Kritieke Prestatie Indicatoren. Per KPI zijn voortgangsgegevens afgesproken waarover halfjaarlijks wordt gerapporteerd. De voortgang van het Energiefonds kan op deze wijze voortdurend worden gemonitord en zo nodig worden bijgestuurd.

Het jaarverslag 2018 van de BOM is nog niet beschikbaar, zodat onderstaande voortgang nog grotendeels gebaseerd is op de eerste halfjaarcijfers 2018.

KPI's Energiefonds Brabant	Normen	Voortgang
1. De mate van uitputting van het fonds. Het nog beschikbare vrije fonds vermogen is voldoende groot om de nog te realiseren grootheden van de maatschappelijke opgave binnen de gestelde kaders te bewerkstelligen.	Percentage gerealiseerde maatschappelijk opgave ten opzichte van het procentuele gebruik van het fondsvermogen. De initiële 60 mln. - totaal geïnvesteerd bedrag - totale kosten + cashflows uit investeringen = beschikbare middelen fonds	69,83 %
2. Herinvesteringen na exits	Uiteindelijk 2 tot 3 keer, eerste jaren geen	In 2018 heeft de eerste exit plaatsgevonden.
3. De minimale CO ₂ reductie per geïnvesteerde euro	Minimaal 30 kg CO ₂ besparing per 1 euro investering.	103 kg. Gerealiseerde CO ₂ -emissie (per project gekapitaliseerd op het investeringsmoment)
4. De multiplier	>4 bij warehousefunctie >2 bij projectontwikkeelfunctie	7,5 2
5. De mate van revolverendheid.	Na 24 jaar minimaal € 60 miljoen (nominaal revolverend)	0,7 ¹
6. De gerealiseerde grootheden van de maatschappelijke opgave in aantallen en vermogen (CO ₂ reductie en ingezet fondsvermogen)	Lineair oplopend: ieder jaar 4% van de doelstelling.	Sinds de oprichting van het Energiefonds is 1.230 kton in totaal gerealiseerd (streefwaarde december 2018 is 576 kton).
7. De maxima van de gerealiseerde grootheden van de maatschappelijke opgave over het fondsvermogen.	8. maximaal 33% per technologie. 9. Maximaal 10 % per initiatiefnemer Aantoonbare inspanning in financiering van	Wind 5,8% Besparing 1,1 % WKO 1,9 % Zon PV 1,9 % 4,2%

¹ De revolverendheidsratio van het fonds van 0,70 is logischerwijs kleiner dan 1 omdat in de eerste jaren de fondskosten niet kunnen worden goedge maakt door de investeringen. Als deze ratio op minimaal 1 ligt betekent het dat verwacht mag worden dat de waarde van het fonds aan het einde van de looptijd minimaal EUR 60 miljoen is, zonder verdere investeringen te doen, terwijl toch alle fondskosten op hetzelfde niveau blijven doorlopen. De ratio kruipt wel naar 1 toe en de verwachting is dat eind 2019 deze gehaald wordt.

KPI's Energiefonds Brabant	Normen	Voortgang
	minimaal 10% kleinschalige projecten.	42,4%

5.3 Brabant C Fonds

[PS 59/14 en 20/18](#)

De informatie over het Brabant C fonds is opgenomen in hoofdstuk 6 onder productgroep 06.01

Doelstelling

Het Brabant C Fonds is opgericht op 23 januari 2015 in de vorm van een stichting.

De missie van Brabant C is kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau in Brabant mogelijk te maken en tevens het cultuursysteem van Brabant te versterken. En bij te dragen aan vernieuwing van financiering in cultuur. Om dit te bereiken, hanteert Brabant C een vernieuwende werkwijze: Brabant C bouwt aan netwerken, gaat actief op zoek naar projecten en biedt aanvragers een helpende hand bij het maken van businessplannen en het vinden van medefinanciers.

Op basis van de evaluaties in 2017 waaruit naar voren is gekomen dat Brabant C een waardevol instrument is om kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau en uitstraling in Brabant mogelijk te maken, is bij de perspectiefnota 2018 €9 mln. beschikbaar gesteld (PS 20/18) voor Brabant C: €3 mln. ten behoeve van de organisatie van Brabant C waardoor deze zich met een meerjarig perspectief verder kan ontwikkelen en €6 mln. voor projecten. Hierdoor heeft het fonds vanaf 2019, inclusief het resterende vermogen uit de opdracht 2015 - 2018 nog ruim €10 mln. beschikbaar waarmee het in projecten kan participeren.

In 2018 heeft Brabant C haar werkwijze aangescherpt en is nadrukkelijker als investeringsfonds gaan opereren. Het fonds kent twee type projecten: ontwikkelprojecten en (inter)nationale projecten. De laatste omvatten altijd een lening component van minimaal 25% van de Brabant C-financiering. Voorafgaand aan zo'n commitment kan onderzoek nodig zijn naar validatie voor meerjarige financiering. Een ontwikkelproject in de vorm van een subsidie (max. € 65.000) biedt hiertoe mogelijkheid. Het fonds zal deze werkwijze continueren en levert de komende vier jaar topcultuur in Brabant die goed past bij de regio. Beeldbepalende, toonaangevende kunst- en cultuurprojecten met nationale en internationale kwaliteit die bovendien slim gefinancierd zijn en die zich verbonden weten met de omgeving, inclusief het Brabantse bedrijfsleven. De kernprestatie indicatoren waarlangs de voortgang van het fonds wordt gevolgd, zijn bij de begroting 2018 vastgesteld:

Culturele KPI's

- Minimaal 60% (te meten in herkomst bezoekers, publieksoordeel, publicaties, nominaties) van de gerealiseerde projecten is aantoonbaar van (inter)nationaal niveau
- Minimaal 60% (te meten in duurzaamheid en publieksbeleving) van de gerealiseerde projecten draagt bij aan versterking van het cultuursysteem

Maatschappelijke KPI's

- Minimaal 50% (te meten in associaties innovatief en onderscheidend) van de gerealiseerde projecten is vernieuwend en innovatief
- In minimaal 70% (te meten in gerealiseerde cross-overs en samenwerkingen) van de gerealiseerde projecten wordt samengewerkt met partijen buiten de culturele sector

Financiële KPI's

- Het aandeel leningen van de jaarlijks uitgezette middelen stijgt met gemiddeld 4% per jaar, met een middellange termijn perspectief van minimaal 15% in 2017 naar tenminste 32% eind 2021.

Het College heeft het fonds daarnaast een extra inspanningsverplichting meegegeven en als extra tussendoel geformuleerd om in 2020 30% revolverendheid te realiseren.

Geïnvesteed vermogen en kosten

	2015	2016	2017	2018
Totaal geïnvesteed vermogen per jaar	€2,5 mln.	€4,0 mln.	€3,6 mln.	€3,4

Stand van zaken investeringen

Het Brabant C Fonds financiert kunst- en cultuurprojecten, jaagt projecten aan en organiseert netwerkactiviteiten.

- Totaal besteed fondsvermogen in 2018: €3,4 mln
- In 2018 goedgekeurde projecten:
  - 8 (inter)nationale projecten (> € 65.000 financiering) en
  - 12 ontwikkelprojecten (€ 25.000<> € 65.000).
- Brabant C heeft de opdracht om een multiplier van minimaal 3 te realiseren. In 2018 is een multiplier van 4,5 gerealiseerd.

Wat mag het kosten?

Fondsbeheerkosten

Brabant C heeft een vierjarige subsidiebeschikking waarbij voor kosten voor organisatie en uitvoering op basis van het jaarplan jaarlijks worden uitgekeerd en voor het fondsdeel aan de stichting een zgn. trekkingsrecht wordt verstrekt.

Liquiditeitsprognose Brabant C Fonds

(Bedragen in mln.)

	Cumulatief t/m 31-12-2018	2019	2020	2021
Geïnvesteed fondsvermogen	€ 14,2	€ 18,2	€ 22,2	€ 26,2
Fondsbeheerkosten (jaarlijks)	€ 3	€ 0,9	€ 0,9	€ 0,8

Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)

De meting van de KPI's wordt jaarlijks uitgevoerd door Dynamic Concepts Consultancy. De resultaten worden met de drie kleuren van een stoplicht gedeut: groen: KPI is gehaald, oranje: KPI is gedeeltelijk gehaald, rood: KPI is niet gehaald.

KPI's Brabant-C fonds	Normen	Voortgang
1. Percentage gerealiseerde projecten van aantoonbare (inter)nationaal niveau (te meten in herkomst bezoekers, publieksoordeel, publicaties, nominaties)	Minimaal 60 %	Groen

KPI's Brabant-C fonds	Normen	Voortgang
2. Percentage gerealiseerde projecten dat het cultuursysteem versterkt (te meten in duurzaamheid en publieksbeleving)	Minimaal 60 %	Groen
3. Percentage gerealiseerde projecten dat vernieuwend en innovatief is (te meten in associaties innovatief en onderscheidend) gesprekspartners	Minimaal 50%	Groen
4. Het percentage gerealiseerde projecten waarin wordt samengewerkt met partijen buiten de culturele (te meten in gerealiseerde cross-overs en samenwerkingen)	Minimaal 70%	Oranje Er ontbreekt nog informatie om deze kpi vast te stellen. Op basis van 5 van de 16 projecten is de verwachting dat aan deze indicator zal worden voldaan.
5. Het aandeel leningen van de jaarlijks uitgezette middelen stijgt van minimaal 15% in 2017 naar ten minste 32% eind 2021	Minimaal 15%	Groen

5.4 GOB

[PS 42/13 A](#)

Doelstelling

De doelstelling van het Groen Ontwikkelfonds Brabant is het realiseren van de volledige ecologische hoofdstructuur en daaraan gekoppelde ecologische verbindingzones (= Natuurnetwerk Brabant).

De omvang van het fonds bedraagt € 240 miljoen en de looptijd is 15 jaar. Groen Ontwikkelfonds Brabant BV is opgericht op 1 mei 2014. Voorafgaand aan de oprichting van GOB BV is de provincie in 2013 gestart met een aantal pré-GOB projecten en in 2016 is besloten een aantal projecten in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ook door de provincie uit te laten voeren (deels ten laste van de middelen van het Groen Ontwikkelfonds Brabant).

Wat gaat de provincie via GOB B.V. daarvoor doen?

De opgave voor provinciale EHS en EVZ's wordt gerealiseerd met provinciale middelen. De Rijks-EHS wordt gerealiseerd met rijksmiddelen, in de vorm van geld of grond.

In de periode 2013-2027 bedraagt de opgave:

Opgave	Beschikbare middelen
Verwerving rijksdeel NNB: 3.474 ha in 2027	€ 190 miljoen rijksgeld (en ruim 2.000 ha (ruil)grond) te ontvangen in de periode 2014 - 2027
Verwerving provinciaal deel NNB: 1938 ha in 2027	€ 68 miljoen (inclusief (ruil)grond) uit BrUG-geld
Inrichting rijks- en provinciaal deel NNB: 7.354 ha in 2027	€ 48 miljoen uit BrUG-geld
Realisatie EVZ's: 710 km*	€ 71 miljoen uit BrUG-geld

*EVZ's: Naast het bedrag van € 71 miljoen uit de Investeringsagenda is er jaarlijks € 1,1 miljoen beschikbaar. Vanaf 2015 wordt dit budget aan GOB BV ter beschikking gesteld.

Stand van zaken investeringen

Twee voorbeelden van via het GOB subsidiespoor in 2018 afgeronde projecten zijn: "Beekherstel en waterberging de Run Grootgoor" (7 ha Rijksdeel NNB door Waterschap De Dommel) en Dommelvallei (6 ha Rijksdeel NNB door Natuurmonumenten).

Daarnaast heeft het GOB zelf enkele strategische grondaankopen gedaan. Het overgrote deel van de verworven ha betreft deels in 2018 verkochte grondvoorraad en deels nog niet verkochte grondvoorraad gelegen binnen het rijksdeel en provinciaal deel van het NNB. Tot en met 2017 werden gronden pas op het moment van verkoop aan een eindbeheerder als gerealiseerd in de jaarrekening meegenomen maar omdat deze gronden al beschikbaar zijn voor natuur en hier geen kosten meer aan verbonden zijn, is het logischer deze gronden als gerealiseerd te beschouwen. Hiermee sluiten we ook aan bij de landelijke definitie in het kader van de Voortgangsrapportage Natuur (VRN).

Wat mag het kosten?

Fondsbeheerkosten

De kosten voor het fondsmanagement voor het GOB zijn berekend op ca. €1,1 miljoen per jaar. Deze wordt in de vorm van een exploitatiesubsidie verstrekt aan GOB BV.

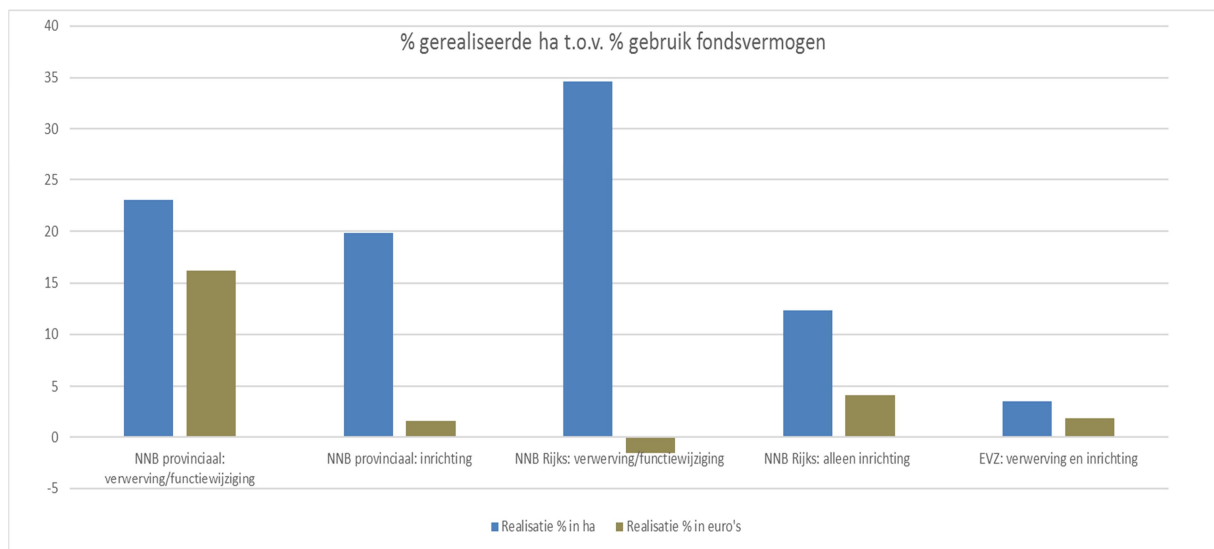
Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)

Informatie over het Groen Ontwikkelfonds Brabant is ook opgenomen in hoofdstuk 3 onder productgroep 03.04, aangevuld met Natuurnetwerk resultaten via pré-GOB en PAS projecten.

Omschrijving KPI's	Normen	Toelichting voortgang 2018
1. Het aantal gerealiseerde ha per jaar voor verwerving en inrichting in het rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Aantal hectares per jaar.	427 ha Verworven Rijksdeel 167 ha Verworven Provinciaal deel 285 ha Ingericht Rijksdeel 79 ha Ingericht Provinciaal deel 14 km EVZ gerealiseerd
2. De mate van uitputting van het fonds. Het nog beschikbare vrije fondsvermogen is groot genoeg om de nog te realiseren maatschappelijke opgave binnen de gestelde kaders waar te maken.	Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen.	Ja. Zie tabel "Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen".
3. De omvang van categorie C is minstens even groot als de omvang van categorie A in de provinciale EHS.	Categorie C $\geq$ categorie A In categorie B is de multiplier altijd 2.	Tot op heden zijn er geen projecten gehonoreerd in categorie C of categorie A.
4. De multiplier. De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C.	De multiplier $\geq$ 2 voor het provinciale deel van het NNB.	De multiplier is 2 (over de periode 2014-2018).
5. De multiplier. De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B in de EVZ.	De multiplier is $\geq$ 2 (50% subsidie) voor 1275 ha en $\geq$ 1,33 (75% subsidie) voor 500 ha. De indicator is omgezet van km naar ha om uniformiteit met het Investeringsreglement GOB te creëren.	De multiplier is respectievelijk 2,09 en 1,33 (over de periode 2014-2018).
6. De verhouding tussen de waarde aan beschikbare ruilgrond en de waarde aan gerealiseerde natuur in categorieën A, B en C in het rijksdeel NNB.	De verhouding moet kleiner of gelijk aan 1 zijn.	De verhouding is 0,87 (over de periode 2014-2018).
7. De gerealiseerde prestatie in grootheden van de maatschappelijke opgave per jaar in aantallen, inbreng aan middelen en grond.	In ha versus €, jaar 1 +2 is 5%, jaar 3 en volgende zijn gemiddeld 7,5%.	6,9 %.

Omschrijving KPI's	Normen	Toelichting voortgang 2018
8. De totale bijdrage aan cofinanciering per jaar voor verwerving en inrichting in het rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Middelen per jaar.	Zie tabel "8".
9. De bijdrage van de Manifestpartners aan de maatschappelijke opgave per jaar voor verwerving en inrichting in het rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Middelen en ha.	Zie tabel "9".

2. Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen.

8. De totale gerealiseerde bijdrage aan co-financiering per jaar					
Norm: gecumuleerde gerealiseerde middelen in euro's					
Doel	2015	2016	2017	2018	Totaal
NNB provinciaal: verwerving/functiewijziging	€ 0	€ 675.430	€ 1.822.040	€ 2.398.158	€ 4.895.627
NNB provinciaal: inrichting	€ 0	€ 18.169	€ 14.263	€ 199.721	€ 232.153
NNB Rijks: verwerving/functiewijziging	€ 8.613	€ 473.963	€ 470.090	€ 1.307.118	€ 2.259.784
NNB Rijks: alleen inrichting	€ 2.422	€ 132.368	€ 85.467	€ 490.126	€ 710.382
EVZ: verwerving en inrichting	€ 0	€ 0	€ 204.398	€ 1.656.625	€ 1.861.024
Totaal	€ 11.035	€ 1.299.930	€ 2.596.259	€ 6.051.748	€ 9.958.971

Co-financiering op de vastgestelde subsidiebeschikkingen: dit betreft de co-financiering op de subsidie en niet de co-financiering via de grond

9. De totale gerealiseerde bijdrage van de manifestpartners aan de maatschappelijke opgave per jaar					
Norm: gecumuleerde gerealiseerde middelen jaar in euro's en ha					
Gerealiseerde bijdrage manifestpartners per jaar in euro's					
Doel	2015	2016	2017	2018	Totaal
NNB provinciaal: verwerving/functiewijziging	€ 0	€ 536.697	€ 915.514	€ 397.886	€ 1.850.098
NNB provinciaal: inrichting	€ 0	€ 0	€ 8.108	€ 26.865	€ 34.973
NNB Rijks: verwerving/functiewijziging	€ 8.613	€ 112.660	€ 273.059	€ 789.798	€ 1.184.130
NNB Rijks: alleen inrichting	€ 2.422	€ 24.344	€ 59.911	€ 409.250	€ 495.926
EVZ: verwerving en inrichting	€ 0	€ 0	€ 23.720	€ 1.151.820	€ 1.175.540
Totaal	€ 11.035	€ 673.701	€ 1.280.312	€ 2.775.619	€ 4.740.667
Gerealiseerde bijdrage manifestpartners per jaar in ha					
Doel	2015	2016	2017	2018	Totaal
NNB provinciaal: verwerving/functiewijziging	0	27	19	15	60
NNB provinciaal: inrichting	0	27	3	29	58
NNB Rijks: verwerving/functiewijziging	1	14	29	84	127
NNB Rijks: alleen inrichting	1	5	20	61	87
EVZ: verwerving en inrichting	0	0	1	24	25
Totaal	2	72	71	212	357
Co-financiering op de vastgestelde subsidiebeschikkingen: dit betreft de co-financiering op de subsidie en niet de co-financiering via de grond					

5.5 Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant

[PS 45/16](#)

Doelstelling

Het Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant (LOF Brabant) verstrekt leningen aan ondernemers met een innovatief, kwalitatief onderscheidend plan voor de Brabantse vrijetijdssector. Zo stimuleert het LOF Brabant de ontwikkeling van nieuw vrijetijdsaanbod in Brabant met als doel structureel meer bezoekers van verder weg naar de provincie te trekken, die langer blijven en meer besteden.

Wat gaat de provincie via de Stichting LOF Brabant daarvoor doen?

Wij verstrekken een naar verwachting deels revolverende lening van maximaal € 5 miljoen aan de Stichting LOF Brabant. Deze zetten we in ter verdubbeling van bijdragen van andere partijen die een financiële bijdrage leveren aan het fonds. Daarnaast is gedeputeerde Pauli lid van het bestuur van de Stichting LOF Brabant en neemt hij zitting in de Raad van deelnemers waarin alle financiers participeren.

Geplande activiteiten en prestaties gedurende looptijd fonds

Er worden leningen verstrekt aan vernieuwende leisure projecten in Brabant.

Stand van zaken investeringen

De eerste projecten kunnen vanaf september 2017 ingediend worden. De eerste verstrekking van een lening heeft in december 2018 plaatsgevonden en de tweede overeenkomst van geldlening is eveneens in december 2018, onder voorwaarden, getekend.

Per 31 december 2018 is voor een bedrag van € 150.000 aan leningen verstrekt.

Wat mag het kosten?

Fondsbeheerkosten

Voor de Stichting LOF Brabant is sprake van een verleng boekjaar 2017-2018 eindigend op 31 december 2018. De kosten voor het fondsbeheer voor de jaren 2017 en 2018 bedragen € 267.851, in deze kosten zit begrepen de eenmalige kosten voor de oprichting van de Governance structuur en de kosten van de Kick-off van het fonds op 12 april 2017 in Kaatsheuvel. De jaarlijkse uitvoeringskosten liggen rond de € 100.000,-.

Liquiditeitsprognose LOF

(bedragen in mln.)

	Cumulatief tm 31-12-2018	2019	2020
Geïnvesteerd fondsvermogen	3.150.000		
Fondsbeheerkosten (jaarlijks)	€ 267.851	100.000	100.000

Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)

Er wordt gestart met een beperkt aantal prestatie indicatoren zoals de mate van revolverendheid. Er is op voorhand uitgegaan van een revolverendheid van 66%, maximale overheadkosten etc. Op basis van de ervaring van de eerste twee jaar wordt een voorstel ontwikkeld voor een complete set aan prestatie indicatoren inclusief het maatschappelijke rendement, vast te stellen door de Raad van deelnemers.

5.6 Brabant Startup Fonds BV (BSF)

Doelstelling

Het fonds heeft ten doel het beschikbaar stellen van financiering aan Startups zodat zij innovatieve producten, diensten en productieprocessen kunnen ontwikkelen en naar de markt brengen, zodat dit bijdraagt aan economische groei in de provincie Noord-Brabant.

De omvang van het fonds is € 10 miljoen en de looptijd is 15 jaar. Brabant Startup Fonds BV is opgericht in juni 2018.

Wat gaat de provincie via het Brabant Startup Fonds daarvoor doen?

Het Brabant Startup Fonds verstrekt converteerbare leningen (€ 50.000 tot € 350.000) aan startups, zodat zij innovatieve producten, diensten en productieprocessen kunnen ontwikkelen en naar de markt brengen. Dit draagt bij aan de doelstelling uit het Economisch Programma Brabant om te komen tot een sluitende financieringsketen voor innovatief MKB, namelijk voor de (zeer) vroege, risicovolle fase van innovatie tot aan product-markt-fit. In deze fase hebben ondernemers financiering nodig om te kunnen aantonen dat hun innovatieve idee daadwerkelijk (technisch en/of commercieel) te realiseren is, bijvoorbeeld door het bouwen van een prototype. Dat is vaak een voorwaarde om in aanmerking te kunnen komen voor vervolfinanciering. Voor vervolfinanciering kunnen ondernemers zich o.a. wenden tot het Innovatiefonds Brabant van de BOM.

Geplande prestaties gedurende looptijd fonds

Het Brabant Startup Fonds heeft de volgende ambitie:

- Bijdragen aan versterking, groei en vernieuwing van de Brabantse economie (gerelateerd aan omzet en werkgelegenheid).
- Meer "startende ondernemingen die "investor ready" zijn, en de stap van ideation-fase naar start-up fase maken (met andere woorden: het verhogen van de kans op succesvolle doorgroei).
- Een schakel vormen in de sluitende financieringsketen voor innovatieve startende bedrijven in de topclusters en in de crossovers tussen de topclusters.

Het Brabant Startup Fonds is medio 2018 voortvarend van start gegaan. De vennootschap van Brabant Startup Fonds is ingericht en er is een Investeringscommissie benoemd. In 2018 zijn de eerste vijf leningen verstrekt. Alle financieringen zijn verstrekt aan ondernemers die actief zijn in de Brabantse topclusters en dragen bij aan de maatschappelijk opgaven (gezond ouder worden, duurzame agrofood, duurzame energie en slimme mobiliteit).

Verwacht geïnvesteerd vermogen en kosten

Het Brabant Startup Fonds streeft ernaar om 100% van de initiële middelen (EUR 10 miljoen) in de eerste drie jaar uit te zetten, evenwichtig verdeeld over de jaren. De looptijd van de leningsovereenkomst en de mogelijkheid van conversie maakt dat middelen pas na circa 6-9 jaar vrijkomen. In de praktijk zullen de middelen die vrijkomen opnieuw worden uitgezet. Middelen voor financieringen worden op afroep beschikbaar gesteld door Provincie Noord-Brabant aan het Brabant Startup Fonds. Op moment van schrijven zijn nog geen middelen voor financieringen voorzien voor de periode vanaf het 4e jaar tot het moment dat middelen terugvloeien in het fonds. Brabant Startup Fonds voert een verkenning uit voor de overname van de bestaande valorisatiefondsen in Brabant

Fondsbeheerkosten

De exploitatiekosten van het Brabant Startup Fonds (fondsmanagement en operationele kosten) bedragen circa 2,3% van de omvang van het fonds per jaar. Dit is een hoger percentage dan we voor de oprichting van het fonds hadden ingeschat, maar dit blijft wel binnen de gebruikelijke marge van 1,5 á 2,5 % voor fondsen in een vroege fase van innovatie.

Vanwege het feit dat het Brabant Startup Fonds laag revolverend is, worden de kosten voor het fondsmanagement niet ten laste gebracht van het fonds, maar als aparte exploitatiekosten opgenomen.

(bedragen in mln.)

	Cumulatief tm 31-12-2018	2019	2020	2021
Geïnvesteed fondsvermogen	1.500.000	3.000.000	3.000.000	2.500.000
Fondsbeheerkosten (jaarlijks)	106.870	234.000	234.000	234.000

Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI)

KPI	Norm	Voortgang in 2018 (= 1^e half jaar van looptijd á 15 jaar)
1. Versterken van innovatieve groei in Noord-Brabant	De totale financieringsportefeuille van het Brabant Startup Fonds bestaat voor 90% uit bedrijven uit (crossovers van) topclusters.	In 2018 zijn 5 leningen verstrekt, voor 100% aan startups die actief zijn in Brabantse topclusters.
2. Start van de financieringsketen	De verwachte revolverendheid van het fonds is 50% op de uitzettingen.	De leningen hebben een looptijd van 6 jaar, daarom kan pas omstreeks 2025 een eerste indicatie worden gegeven over de mate van revolverendheid.
3. Verleiden van andere financiers	Met EUR 10 miljoen mobiliseert het Brabant Startup Fonds minimaal EUR 20 miljoen aan middelen van andere financiers. Een multiplier van 3. Dit mobiliserend effect is de optelling van vier effecten: cofinanciering en vervolffinanciering in bedrijven, cofinanciering op fondsniveau en herinvesteringen.	Pas na verloop van enkele jaren kan worden aangegeven of het fonds om koers ligt betreffende de beoogde multiplier van 3.
4. Bijdrage aan maatschappelijke opgaven	60% van de financieringen wordt gedaan op het gebied van de ontwikkeling van nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven	Alle vijf in 2018 verstrekte financieringen dragen bij aan de maatschappelijke opgaven.

Financiële vaste activa / Verstrekte geldleningen

bijlage 3b

Naam van de lening	Rente Percentage	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Leningen aan deelnemingen							
Vordering Enexis		107.898.628		7.768.701			107.898.628
Ruimte voor ruimte	3 maands	15.500.000			15.500.000		0
Lening BOM (spinn-off)	3,780%	6.400.515	61.778	61.778	2.418.296		4.043.998
Lening aan pivotpark	0,000%	6.282.000			1.230.363		5.051.637
Lening Pivotpark (vervolg)	0,000%	2.100.000					2.100.000
Biobased investeringsfonds	0,000%	10.000.000					10.000.000
Lening BOM Holst / MKB valorisatie	0,000%	3.000.000					3.000.000
NV Monumentenfonds	3,000%	2.424.722		72.742			2.424.722
Lening OLSP	Div.	6.900.000	2.500.000	138.000			9.400.000
Lening Aviolanda	Div.	1.846.000		195.757	158.074		1.687.927
Lening TOM	4,500%	16.814.175	8.423.594	688.714	8.072.753		17.165.016
Lenining NWB	3,100%	50.000.000		1.550.000			50.000.000
Hybride lening BNG	Div.	149.800.000		5.253.946			149.800.000
Lening High Tech XL	0,000%	300.000	150.000				450.000
Lening Rockstart	0,000%	100.000	100.000				200.000
Lening Aviolanda	4,500%	117.844	5.303	5.303			123.147
Lening Green Chemistry	0,000%	0	1.445.145				1.445.145
Stichting Monumentenfonds	1,490%	0	4.894.412	36.257	64.949		4.829.463
Lening Breedbandfonds	0	5.077.112					5.077.112
Lening Brabant Startup fonds	0,000%	0	1.000.000				1.000.000
<i>Subtotaal leningen aan deelnemingen</i>		<u>384.560.997</u>	<u>18.580.232</u>	<u>15.771.198</u>	<u>27.444.434</u>	<u>0</u>	<u>375.696.795</u>
<i>In mindering gebrachte voorziening</i>		<u>-30.637.936</u>					<u>-17.219.694</u>
<i>Balanswaarde</i>		<u>353.923.060</u>					<u>358.477.101</u>
Leningen aan overige verbonden partijen							
Biobased lening PWP water	0,000%	3.000.000			2.950.000		50.000
Life Science & Health Fund	0,000%	3.909.279					3.909.279
Lening Bio-connection	4,000%	500.000					500.000
Lening Treeport	0,000%	25.000					25.000
Lening Cleantechfonds	0,000%	1.500.000	5.000.000				6.500.000
Lening Innovatiefonds	0,000%	34.182.091	16.000.000		2.000.000		48.182.091
Lening Energiefonds	0,000%	11.750.000	13.750.000				25.500.000
<i>Subtotaal leningen aan overige verbonden partijen</i>		<u>54.866.370</u>	<u>34.750.000</u>	<u>0</u>	<u>4.950.000</u>	<u>0</u>	<u>84.666.370</u>
<i>In mindering gebrachte voorziening</i>		<u>-4.153.882</u>					<u>-6.426.426</u>
<i>Balanswaarde</i>		<u>50.712.488</u>					<u>78.239.944</u>
Overige leningen							
<i>Publieke lichamen</i>							
Lening MKB-bedrijven	Div.	2.029.697		18.698		90.000	1.939.697
Lening het Groene Woud	0,000%	950.000					950.000

Financiële vaste activa / Verstrekte geldleningen

Naam van de lening	Rente	Restant bedrag	Bedrag van de in	Bedrag van de	Aflossing	Oninbaar /	bijlage 3b
	Percentage	aan het begin van het dienstjaar	de loop van het jaar verstrekte leningen	rente		Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Energie leningen part. Woningeigenaren	1,500%	262.822		9.415	70.880		191.941
Versterken electrisch rijden (EMOSS)	8,000%	500.000					500.000
Startersleningen	Div.	15.888.527		665.988	2.802.102		13.086.425
Lening RedMedTech Discovery Fund	0,000%	1.125.000					1.125.000
Lening Go-cartridge	4,500%	500.000		1.895			500.000
Lening 5 sterren regio NO (Has)	0,000%	1.000.000					1.000.000
Lening Manege Heijligers	0,000%	380.000			40.000		340.000
Lening Visit Brabant	0,000%	650.000					650.000
Lening Collectieven	0,000%	711.125					711.125
Lening Paardensportcentrum den Goubergh	0,000%	377.000			41.000		336.000
Lening Krediet Unie Brabant	0,000%	100.000					100.000
Lening Stichting Zero emissie	0,000%	368.989			368.989		0
Lening CHV Veghel	3,500%	2.275.000		79.625	75.000		2.200.000
Lening Nieuwstraat Breda	3,200%	6.000.000		185.600	400.000		5.600.000
Lening Efteling	1,745%	12.000.000		203.438	1.500.000		10.500.000
Lening Catharinadal	3,650%	2.700.000		40.500			2.700.000
Lening Bright Move	0,000%	1.500.000					1.500.000
Lening Starterslift	0,000%	450.000					450.000
Lening Ondernemerslift	0,000%	300.000					300.000
Lening KVL (Boei)	2,500%	1.366.111		33.263	22.437		1.343.674
Lening Safariresort Beekse Bergen	2,790%	41.500.000		1.157.850			41.500.000
Lening Krediet Unie Tilburg	0,000%	50.000					50.000
Lening Brouwhuis	2,700%	1.164.292	200.000	35.834	68.500		1.295.792
Lening Elzeneindhuis	Div.	1.200.000	895.000	43.086	74.145		2.020.855
Lening Krediet Unie Noord-Oost	0,000%	0	50.000				50.000
Lening Onelogistics	6,320%	0	261.688	11.688			261.688
Lening Klein paradijs	1,500%	0	750.000	8.322	25.000		725.000
Lening Stichting Noord-Brabants Museum	1,000%	0	1.500.000	8.219			1.500.000
Lening Howlogy	4,000%	0	25.504	504			25.504
Lening Bosgroep Zuid-Nederland	0,000%	0	1.500.000				1.500.000
Lening Krediet Unie West-Brabant	0,000%	0	50.000				50.000
Lening Solarge	4,500%	0	200.000	3.748			200.000
Lening Snoertseplak	0,000%	0	26.500				26.500
Lening Breedband Tilburg	4,000%	0	100.000	754			100.000
Lening Europees Inv.fonds	0,000%	0	1.030.000				1.030.000
Lening Stichting Groenfond	0,000%	0	10.000.000				10.000.000
Lening Woonconnect	0,000%	0	414.000				414.000
Lening Itom	5,000%	0	213.817	526			213.817
Lening Vtec Lasers	5,000%	0	540.280	1.255			540.280
Lening Effect Photonics	5,000%	0	776.099	1.803			776.099
Lening Smart Photonics	5,000%	0	435.532	1.012			435.532
Lening Kempentoren	1,000%	0	35.000				35.000
Lening Ministerie van Defensie	1,410%	0	5.002.125	2.125			5.002.125

Financiële vaste activa / Verstrekte geldleningen

Naam van de lening	Rente	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	bijlage 3b
	Percentage						Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Lening Agrifood Global	0,000%	0	50.000				50.000
<i>Subtotaal overige leningen publieke lichamen</i>		95.348.561	24.055.545	2.515.149	5.488.052	90.000	113.826.054
<i>In mindering gebrachte voorziening</i>		-2.529.697					-3.414.120
<i>Balanswaarde</i>		92.818.864					110.411.934

Overige leningen
Decentrale overheden

Emmen	2,130%	15.000.000		319.500			15.000.000
Oldambt	2,170%	9.000.001		193.477	333.333		8.666.668
Heerde	1,120%	5.250.000		57.051	750.000		4.500.000
Alphen aan de Rijn	2,250%	25.000.000		562.500			25.000.000
Groningen	1,770%	10.000.000		177.000			10.000.000
Schouwen-Duivenland	1,530%	4.250.000		64.491	250.000		4.000.000
Waterschap Vallei en Veluwe	1,530%	12.750.000		193.786	750.000		12.000.000
Capelle	1,790%	4.500.000		80.313	166.667		4.333.333
Amsterdam	1,189%	50.000.000		594.500			50.000.000
Amsterdam	1,419%	50.000.000		709.500			50.000.000
Rotterdam	1,229%	75.000.000		921.750			75.000.000
Nijmegen	0,590%	20.000.000		118.000			20.000.000
Almere	3,550%	15.000.000		354.514	15.000.000		0
Almere	3,819%	15.000.000		257.390	15.000.000		0
Almere	3,849%	15.000.000		577.350			15.000.000
Katwijk	1,000%	9.000.000		85.726	500.000		8.500.000
Hendrik Ido Ambacht	0,500%	10.000.000		50.000			10.000.000
Drents overijsselse Delta	0,990%	5.000.000		49.500			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,030%	5.000.000		51.500			5.000.000
Maastricht	1,260%	23.609.475		290.754	708.430		22.901.045
Amsterdam	0,548%	100.000.000		548.000			100.000.000
Zwolle	1,000%	10.000.000		100.000			10.000.000
Groningen	1,435%	50.000.000		717.500			50.000.000
Schiedam	1,600%	15.000.000		240.000			15.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	5.000.000		80.000			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,670%	5.000.000		83.500			5.000.000
Lening Havestrategie Moerdijk	2,500%	10.368.469	259.212	259.212			10.627.681
Drents overijsselse Delta	1,580%	10.000.000		158.000			10.000.000
Schiedam	1,340%	5.500.000		73.700			5.500.000
Groningen	1,695%	30.000.000		508.500			30.000.000
Schiedam	1,390%	5.500.000		76.450			5.500.000
Arnhem	1,345%	50.000.000		672.500			50.000.000
Apeldoorn	1,020%	15.000.000		153.000			15.000.000
Groningen	1,440%	20.000.000		288.000			20.000.000
Barendrecht	1,250%	10.000.000		121.301	500.000		9.500.000

Financiële vaste activa / Verstrekte geldleningen

Naam van de lening	Rente	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	bijlage 3b
	Percentage						Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Zwolle	1,195%	10.000.000		119.500			10.000.000
Papendrecht	1,500%	9.500.077		140.404	275.852		9.224.225
Maastricht	1,310%	30.000.000		385.032	1.200.000		28.800.000
Nuenen	0,000%	2.261.410		0	80.690		2.180.720
Zutphen	1,520%	10.000.000		150.570	333.333		9.666.667
Sittard-Geleen	1,245%	15.000.000		186.750			15.000.000
Vlaardingen	0,950%	10.000.000		95.000			10.000.000
Hoogeveen	1,265%	10.000.000		126.112	400.000		9.600.000
Groningen	1,255%	30.000.000		376.500			30.000.000
Drents overijsselse Delta	1,520%	5.000.000		76.000			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,540%	5.000.000		77.000			5.000.000
Velsen	1,380%	10.000.000		138.000			10.000.000
Amstel, Gooi en Vecht	1,285%	20.000.000		256.742	666.667		19.333.333
Tilburg	0,000%	3.423.332		0	130.758		3.292.574
Helmond	0,000%	2.500.000		0			2.500.000
Geertruidenberg	0,000%	1.500.000		0			1.500.000
Urk	1,320%	0	25.000.000	329.096			25.000.000
Hilversum	1,255%	0	12.000.000	143.173			12.000.000
Nijmegen	0,890%	0	25.000.000	205.432			25.000.000
Arnhem	1,540%	0	20.000.000	276.778			20.000.000
Sittard-Geleen	1,320%	0	10.000.000	117.896			10.000.000
Maasgouw	1,425%	0	9.000.000	117.006			9.000.000
Overbetuwe	1,290%	0	10.000.000	111.329			10.000.000
Wijdmeren	1,500%	0	7.000.000	90.329			7.000.000
Drents overijsselse Delta	1,640%	0	5.000.000	71.890			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	0	5.000.000	69.918			5.000.000
Arnhem	1,730%	0	30.000.000	439.373			30.000.000
Amstel, Gooi en Vecht	1,550%	0	30.000.000	392.384			30.000.000
Nijmegen	1,360%	0	10.000.000	114.389			10.000.000
Gooise Meren	1,370%	0	10.000.000	115.605			10.000.000
Zaanstad	1,490%	0	20.000.000	246.564			20.000.000
Krimpen aan de IJssel	1,500%	0	15.000.000	184.315			15.000.000
Zevenaar	1,330%	0	10.000.000	107.493			10.000.000
Renkum	1,350%	0	8.000.000	83.145			8.000.000
Assen	1,335%	0	15.000.000	153.068			15.000.000
Barendrecht	1,300%	0	10.000.000	99.370			10.000.000
Maassluis	1,440%	0	10.000.000	94.290			10.000.000
Groningen	1,430%	0	30.000.000	269.153			30.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	0	5.000.000	48.877			5.000.000
Son en Breugel	1,130%	0	1.014.338	8.196			1.014.338
Geldrop-Mierlo	1,130%	0	1.211.200	9.787			1.211.200
Cranendonck	1,130%	0	1.300.000	10.504			1.300.000
Waalre	1,130%	0	1.232.745	9.961			1.232.745

Financiële vaste activa / Verstrekte geldleningen

Naam van de lening	Rente	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	bijlage 3b	
	Percentage						Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar	
Gemert-Bakel	1,130%	0	1.335.000	10.787			1.335.000	
Eindhoven	1,130%	0	6.000.000	48.482			6.000.000	
Arnhem	1,650%	0	20.000.000	177.205			20.000.000	
Drents overijsselse Delta	1,500%	0	5.000.000	40.068			5.000.000	
Velsen	1,590%	0	5.000.000	40.730			5.000.000	
Eindhoven	1,180%	0	4.500.000	11.347			4.500.000	
Son en Breugel	1,180%	0	760.753	1.918			760.753	
Geldrop-Mierlo	1,180%	0	908.400	2.291			908.400	
Kampen	1,360%	0	12.500.000	24.685			12.500.000	
Amsterdam	1,450%	0	50.000.000	67.534			50.000.000	
Sittard-Geleen	1,400%	0	10.000.000	8.438			10.000.000	
Winterswijk	1,700%	0	10.000.000	10.247			10.000.000	
Groningen	1,450%	0	25.000.000	11.918			25.000.000	
<i>Subtotaal overige leningen Decentrale overheden</i>			<u>893.912.764</u>	<u>487.021.648</u>	<u>16.290.847</u>	<u>37.045.729</u>	<u>0</u>	<u>1.343.888.682</u>
<i>In mindering gebrachte voorziening</i>			<u>-3.010.000</u>					<u>-3.700.000</u>
<i>Balanswaarde</i>			<u>890.902.764</u>					<u>1.340.188.682</u>
Totaal			<u>1.428.688.692</u>	<u>564.407.425</u>	<u>34.577.195</u>	<u>74.928.215</u>	<u>90.000</u>	<u>1.918.077.901</u>
<i>In mindering gebrachte voorzieningen</i>			<u>-40.331.516</u>					<u>-30.760.241</u>
Balanswaarde verstrekte geldleningen			<u>1.388.357.176</u>					<u>1.887.317.661</u>

Uitgangspunt voor de presentatie van de reserves in de deze jaarstukken is de Nota reserves die door PS op 21 oktober 2016 is vastgesteld. De geactualiseerde instellingsbesluiten voor de reserves zijn in de nota reserves opgenomen.

Het eigen vermogen van de provincie bestaat uit de reserves die worden onderscheiden naar:

- de Algemene reserve
- de Bestemmingsreserves (een bestemmingsreserve is een reserve waar PS een bepaalde bestemming aan hebben gegeven). De veruit grootste bestemmingsreserve van de provincie is reserve Essent.

In de begroting en jaarstukken is bij elk programma per productgroep de bijdrage uit de bestemmingsreserves aangegeven.

I Algemene reserve (nr 0001)

De algemene reserve bestaat uit een aantal componenten:

1 Overhevelingen

Voor het schuiven met lasten tussen verschillende begrotingsjaren wordt de component overhevelingen binnen de algemene reserve gebruikt. Wanneer bijvoorbeeld tijdens het begrotingsjaar blijkt dat een prestatie niet meer tot uitvoering kan komen, kunnen binnen de daarvoor met PS overeengekomen criteria de prestatie en de daarbij horende financiële middelen worden doorgeschoven naar het volgende begrotingsjaar. De component overhevelingen van de Algemene Reserve dient daarbij als tijdelijke stallingsplaats voor de aansluiting tussen de begrotingen van beide jaren.

2 De component 'doorgeschoven begrotingsruimte' in de Algemene Reserve omvat de ruimte op de begroting die op basis van de geactualiseerde inkomstenraming nog niet aan een programma is toegewezen.

3 De component voorfinanciering van de algemene reserve bevat de middelen van activiteiten op de meerjarenbegroting die in de tijd naar voren zijn gehaald. Met het naar voren halen in de tijd ontstaat in een later jaar ruimte op de begroting. Deze ruimte wordt gebruikt om de tijdelijke voorfinanciering via de Algemene Reserve te compenseren.

De mutaties in 2018 hebben betrekking op de voorfinanciering van de intensieve veehouderij en op de voorfinanciering van de regionale uitvoeringsdiensten.

4 Component Risicoreserve (nr. 0505 PS 51/04)

Bij de Voorjaarsnota 2004 is door Provinciale Staten de risicoreserve ingesteld om de beleidsrisico's (de risico's die uitdrukkelijk zijn aanvaard als consequenties van bepaald functioneel beleid en die in de toekomst kunnen leiden tot extra budgettair beslag) af te dekken.

Een nadere toelichting op de risico's die via de risicoreserve worden afgedekt is opgenomen in paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5 Bestuursakkoordmiddelen (PS 63/14)

Bij de behandeling van de Najaarsbrief 2014/begroting 2015 is besloten het restant van de stelpost bestuursakkoord te storten in de component Bestuursakkoord middelen 2011-2015. In het kader van de uitwerking van het huidig bestuursakkoord is ook de component bestuursakkoord-middelen 2015-2019 binnen de algemene reserve ondergebracht.

II Bestemmingsreserves

Reserve Essent

Met de opbrengst van de verkoop Essent is een obligatieportefeuille gevormd en deze opbrengst is in de reserve Essent gestort.

De reserve Essent is onderverdeeld in vier componenten:

1 Immunisatieportefeuille (PS 60/10)

Deze component heeft tot doel om eeuwigdurend jaarlijks de met de aandelenverkoop vervallen dividenduitkering van Essent te compenseren (zie ook de paragraaf Treasury). De reserve wordt gevoed met de jaarlijkse resultaten c.q. het rendement op de immunisatieportefeuille die is gevormd met de verkoopopbrengst Essent (zogenoemd stamkapitaal). Onttrekkingen uit de reserve hebben jaarlijks plaats om de algemene inkomsten in de begroting op niveau te houden. De stortingen betreffen het rendement op de immunisatieportefeuille.

2 Investeringsagenda (PS 60/10)

De reserve staat ten dienste van de investeringsstrategie van de Agenda van Brabant en moet op de juiste momenten de middelen genereren voor de uitvoering van de geplande investeringen

De reserve wordt gevoed met de jaarlijkse opbrengsten (beleggingsrendementen en kapitaalopbrengsten) voortvloeiend uit de aandelenverkoop Essent, voor zover het de middelen betreft die niet zijn aangemerkt als onderdeel van de immunisatieportefeuille.

Onttrekkingen uit de reserve hebben plaats om de projecten uit de investeringsstrategie te realiseren.

3 Dividend- en rentereserve (PS 63/14)

De reserve dient voor het opvangen van rente- en dividendschommelingen en voor het afdekken van eventuele tekorten in het structureel begrote beleggingsrendement van de immunisatieportefeuille.

Bij Najaarsbrief 1999 is een Dividendreserve ingesteld om schommelingen in dividendopbrengsten op te vangen.

Bij Najaarsnota 2011 is besloten de reserve tevens in te zetten in relatie tot ons gesloten rentesysteem (integrale financiering). Indien in enig jaar een negatief verschil ontstaat tussen de geraamde en gerealiseerde renteopbrengsten, dan wordt de reserve als buffer ingezet.

In de Najaarsbrief 2014 is voorgesteld om de Dividend- en rentereserve samen te voegen met de Indexatiereserve voor het opvangen van eventuele tekorten in het structureel begrote beleggingsrendement. Het Treasury Committee heeft in juli 2014 over deze integratie een positief advies uitgebracht. Op basis van het advies van de Treasurycommissie van 6 juni 2016 is de maximale stand van deze component bepaald op € 360 mln.

4 Balansverkorting

In 2010 hebben PS besloten de provinciale balans te verkorten door het afwaarderen van investeringsbijdragen aan derden (waar geen provinciaal bezit tegenover staat). Conform het advies van de accountant zijn de geactiveerde bijdragen aan investeringen van derden vervroegd afgeschreven (Zie ook Voorjaarsnota 2010 blz 25/26). Hiervoor is een deel van de opbrengst verkoop Essent aangewend.

Het effect van deze maatregel is dat de jaarlijkse kapitaallasten in de begroting komen te vervallen.

Door de versnelde afwaardering ontstaat een tekort dat vanaf 2016 jaarlijks wordt aangezuiverd met een storting van € 30 mln in de reserve.

Reserve Cofinanciering Europese programma's (nr. 360 PS 35/08 PS 62/15)

Bij de Voorjaarsnota 2008 hebben PS de reserve cofinanciering Europese programma's ingesteld. Doel van de reserve is de cofinanciering van projecten (inclusief uitvoeringskosten) die medegefinancierd worden door Europa. De provinciale middeleninzet kan per jaar sterk wisselen.

Cofinanciering is beschikbaar voor de volgende onderdelen:

- 1 Operationeel Programma Zuid (OPZuid);
- 2 PlattelandsontwikkelingsProgramma (POP);
- 3 Interregionale samenwerking (Interreg);
- 4 Uitvoeringskosten Europese programma's genoemd onder 1 t/m 3.

Reserve instandhouding onroerend erfgoed (nr. 0410 PS 24/05)

De reserve instandhouding onroerend erfgoed wordt aangewend op basis van de Uitvoeringsnota monumenten (vastgesteld door PS op 1 juli 2004) en de hieruit voortvloeiende beleidsregels, zoals bijvoorbeeld de kerken- en molenregeling. Voornaamste doelstelling is het in stand houden van monumentale waarden. De reserve wordt tevens aangewend voor implementatiekosten, voortvloeiend uit de Uitvoeringsnota monumenten en binnen de doelstelling passende incidentele knelpunten.

De reserve wordt tevens aangewend voor implementatiekosten, voortvloeiend uit de Uitvoeringsnota monumenten en binnen de doelstelling passende incidentele knelpunten.

Omdat restauratiesubsidies vaak een lange voorbereidingstijd hebben, waarbij er zich onvoorziene aspecten kunnen voordoen zoals tijdsduur bij het verkrijgen van de benodigde vergunningen of regelen aanvullende / volledige financiering, heeft de subsidieverlening een grillig verloop. Daarnaast wil de provincie flexibel en adequaat kunnen omspringen met de genoemde reserve.

Reserve Investeringsbudget Landelijk Gebied (nr. 1590 PS 65/06)

De reserve Investeringsbudget Landelijk gebied (ILG) bevat provinciale cofinancieringsmiddelen op grond van de bestuursovereenkomst in het kader van de Wet inrichting Landelijk Gebied (WILG), waarin de provincie meer ruimte krijgt om samen met gemeenten en waterschappen op een effectieve wijze de rijksdoelen voor de fysieke inrichting van het landelijk gebied te realiseren als onderdeel van een integrale regionale gebiedsontwikkeling.

De reserve is o.a. ingezet voor inrichting en morfologie oppervlaktewater, verbetering waterkwaliteit, soortenbescherming, verbetering landbouwkundige structuren, verbrede landbouw, duurzame productiesystemen in de landbouw, landschappelijke kwaliteit, verbeteren bodemkwaliteit en verbeteren landelijke routestructuren. De reserve wordt na afloop van de ILG-periode opgeheven.

Reserve Natuur en landschapsbeleid (voorheen:revitalisering landelijk gebied) (nr. 1690 PS 53/07 PS 08/08 PS burap 2016)

De reserve is bedoeld voor projecten die bijdragen aan:

- samenhangen en robuust netwerk van natuurgebieden incl. verbindingen onderhoud natuur (EVZ);
- behoud en herstel van biodiversiteit;
- goede leef en vestigingsklimaat;
- verankering van natuur en landschap in de samenleving;

Zoals vastgelegd in het beleidskader Brabant Uitnodigend groen 2012-2022.

Het Beleidskader is vastgesteld tot 2022, bij evaluatie van het beleidskader wordt ook de opheffing of voortzetting van de reserve betrokken.

Reserve Ontwikkelbedrijf (nr 1710 PS 56/08 PS 56/09 PS 60/10)

De reserve ontwikkelbedrijf bestaat uit 3 componenten.

Component ontwikkelbedrijf

Reserve behorende bij revolverend investeringskrediet Ontwikkelbedrijf van € 235 mln (PS 56/08) en bestemd voor afdekking van financiële risico's van de investeringen.

De toegestane maximumstand is € 48 mln. Dit is inclusief de omvang van de vanuit deze reserve gecreëerde voorzieningen en exclusief de toevoegingen vanuit de beleidsprogramma's voor afdekking van voorcalculatorische risico's. Dit laatste voor zover het lopende exploitaties betreft.

De toevoegingen betreffen:

- Winsten uit grondexploitaties bij verkoop
- Tussentijdse inkomsten uit grondexploitaties zoals huur of rente
- Bijdrage vanuit overige beleidsterreinen bij aanvang van de exploitatie voor afdekking van voorcalculatorische risico's.

Onttrekking:voor kosten en risicoafdekking van activiteiten van het ontwikkelbedrijf

Aangezien het investeringskrediet waarvoor de risicoreserve bestemd is een perpetueel karakter heeft, ligt het niet voor de hand de reserve op te heffen alleen slechts dan wanneer het investeringskrediet wordt opgeheven.

Component Egalisatie grondkosten

In 2016 is de regelgeving m.b.t. grondexploitaties aangescherpt. Dit heeft gevolgen voor de manier waarop de kosten van gronden geraamd en verantwoord moeten worden. De reserve-component "egalisatie grondkosten" heeft tot doel de kosten van gronden voor zover die niet geactiveerd mogen worden (BIE en niet-BIE) over de jaren heen te egaliseren. Omdat de kost voor de baat uitgaat, kunnen er grote schommelingen optreden in het

exploitatie-verloop. Deze schommelingen worden via de reserve-component opgevangen waarmee de normale exploitatie voor grote uitschieters wordt behoed.

De reserve dient alleen ter egalisatie van de kosten van grond voor zover die kosten niet kunnen worden gerekend tot de vervaardigingskosten als bedoeld in artikel 63, 3e lid BBV. De vervaardigingskosten die wel kunnen worden geactiveerd zijn nader gespecificeerd in artikel 6.2.4 van het besluit Ruimtelijke ordening.

Component Woningbouwstimulering

Reserve behorend bij Reserve behorend bij investeringskrediet woningbouwstimuleringsmaatregelen (PS 56/09). Dit revolverend investeringskrediet van € 250 mln is bestemd voor diverse woningbouwstimuleringsmaatregelen a.g.v. de kredietcrisis. De maatregelen hebben een eindig karakter. Na afronding van de maatregelen (naar verwachting rond 2019/2020) kan deze component opgeheven worden.

Na afronding van de woningbouwstimuleringsmaatregelen is het restant eventueel beschikbaar voor het component reserve Ontwikkelbedrijf met dien verstande dat daarmee niet de maximumstand overschreden wordt.

Reserve Werklocaties (PS 44/18)

De reserve is bedoeld voor de afdekking van risico's (incl. onrendabale top) voor investeringen in werklocaties (overgenomen taak BOM/BHB) en kent eenmalige en structurele elementen.

Eenmalig: In het kader van de overdracht van de taken van BOM/BHB naar de Provincie (jan 2017) wordt de huidige risicoafdekking in de algemene risicoreserve voor de afdekking van het risico van de deelneming BOM/BHB ad € 11,5 mln gestort in de Reserve Werklocaties. De overige € 2,5 mln wordt toegevoegd aan de Risicoreserve ontwikkelbedrijf voor afdekking van de door de Provincie overgenomen lening aan OLSP BV.

Structureel: Op basis van toekomstige besluitvorming ten aanzien van (bijdrages aan) investeringen in werklocaties kan (via begrotingswijziging) besloten worden aanvullende middelen in de reserve te storten ter afdekking van de risico's (incl. onrendabele top). Daar waar de uitvoering in handen wordt gelegd bij het ontwikkelbedrijf wordt het risicodeel overgebracht naar de risicoreserve van het ontwikkelbedrijf.

Reserve Provinciaal Waterplan (nr. 1820 PS 26/11)

In 2010 is de reserve provinciaal waterplan gevormd t.b.v. de dekking van de kosten van het uitvoeringsplan PWP 2010-2015.

Bij afloop van het PWP zal de reserve opgeheven worden, tenzij het PWP verlengd wordt. Ten behoeve van afwikkeling kan de reserve nog enige tijd doorlopen na afloop van het PWP.

Reserve natuurbeheer en ontwikkeling (voorheen du natuur PS 65/14)

De reserve is bedoeld om schommelingen op te vangen in de uitgaven voor:

- beheerskosten natuur;
- natuurbeschermingswet;
- verwerving/inrichting ontwikkelopgave;
- verwerving/inrichting PAS.

Verwerving vindt plaats tot 2027. Daarna wordt bezien of de reserve in stand blijft voor het opvangen van schommelingen in onderhoud en uitvoering van de wet.

Reserve DU-verkeer en vervoer/spaar- en investeringsfonds (nr. 1940 PS 44/18)

De reserve DU-verkeer en vervoer bevat 3 componenten:

Component 1 heeft een egalisatiefunctie en is bedoeld voor:

- de uitvoering van regionale ontwikkelagenda's (uitvoering regionale maatregelenpakketten, afdekking van aanleg en reconstructie van provinciale wegen, en bijdragen aan en subsidiëring van specifieke regionale infrastructuurprojecten, OV, smart mobility en fietsvoorzieningen);
- Specifieke ontwikkelagenda's ten behoeve de doorontwikkeling en versterking van goederenvervoer, fiets, vernieuwing en doorontwikkeling OV, Spoor, HOV en Knooppunten en Smart Mobility.

Component 2 Spaar- en investeringsfonds infrastructuur (SIF) heeft een spaarfunctie en is bedoeld voor de aanpak van mobiliteits-maatregelen om verbindingen binnen Brabant te verbeteren en de internationale bereikbaarheid te vergroten.

Deze reservecomponent wordt gevoed door:

- 18 jaarlijkse stortingen van € 50 miljoen voor de periode 2012 tot en met 2029;
- laatste storting van minimaal 15,3 mln in 2030, naar boven bij te stellen naar aanleiding van de indexatie van de bijdrage aan de PHS.

Component 3 Kapitaallasten

Voor investeringen die in het kader van de nieuwe BBV geactiveerd en afgeschreven moeten worden, wordt de dekking van de toekomstige afschrijvingslasten overgebracht naar een apart deel van de reserve. Uit dit deel worden de toekomstig kapitaallasten gedekt. Afschrijvingslasten worden hiermee geëgaliseerd. Het overbrengen is budgettair neutraal en dekt de gehele afschrijvingslasten.

Reserve grondportefeuille De Kempen (nr 2010 PS 62/12 – Najaarsbrief 2012)

Reserve voor Grondportefeuille de Kempen (gronden en opstallen) waarmee de provincie bijdraagt in projecten. Met de reserve worden de risico's afgedekt met betrekking tot de gronden (bijschrijving rente en waardeontwikkeling) alsmede de eventuele risico's die de provincie loopt bij participatie in projecten. Dit conform projectopdracht Levende Beerze 3.0.

De grondportefeuille wordt aangehouden tot 31-12-2022.

Reserve DU-bodem (PS 69/15)

Reserve voor uitvoering van het convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties welke als doelstelling heeft het ondernemen van acties op 4 hoofdlijnen van beleid, te weten:

- 1) verdere decentralisatie;
- 2) ontwikkeling van een beleid voor de ondergrond;
- 3) ontwikkeling van een gebiedsgerichte aanpak;
- 4) versnelling van de aanpak spoedlocaties met risico's voor de volksgezondheid.

Zie ook convenant bodem en ondergrond op de internetsite van het ministerie van I&M.

De voeding van de reserve is gebaseerd op de decentralisatie uitkering van het Rijk (oud en opvolger van de bijdrageregeling Wet bodembescherming: Chemie-Pack en ISV-3).

Reserve Provinciaal milieu- en waterplan (PMWP)(PS 78/15)

De reserve is bedoeld voor de uitvoering van het Provinciaal Milieu- en Waterplan 2015-2021 (PMWP).

Voeding is gebaseerd op de bestuursakkoordmiddelen uit het bestuursakkoord 2015-2019 voor het PMWP (in totaal €34,8 mln). En op de toegekende budgetten voor het PMWP door PS.

Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (PS 44/18)

Bij de totstandkoming van de CAO 2017-2018 is het persoonlijk ontwikkelbudget geïntroduceerd om daarmee voor provincie-ambtenaren een opleidingsbudget te creëren.

Het persoonlijk ontwikkelbudget wordt op basis van de cao bepaald voor een daarin vastgestelde periode (momenteel 5 jaar).

Gezien het meerjarige karakter van de beschikbare opleidingsmiddelen wordt de reserve ingezet om jaarlijkse verschillen in inzet van het beschikbare budget op te vangen.

Egalisatiereserve Vergunningen, toezicht & Handhaving Omgevingsdiensten (PS 48/18)

Aan de omgevingsdiensten worden meerjarige opdrachten verstrekt, waarin als gevolg van de planning de uitgaven per jaar verschillen. Het doel van deze reserve is om deze lasten in de begroting gelijk te verdelen over de jaren. Dit betreft de begrotingsposten voor de uitvoering van basistaken, verzoektaken en collectieve taken.

Verloop reserves

bijlage 4

Reserves	Saldo per 01-01-18	Vermeerderingen		Verminderingen		Saldo per 31-12-18
		bijschrijving rente	overige toevoegingen	totaal	waarvan ivm afschrijving	
Centrale reserves						
<i>Algemene reserve (centrale reserve)</i>						
- overheveling	-4.684.658		1.556.011			-3.128.647
- doorgeschoven ruimte	266.490.196		100.617.250	236.746.674		130.360.772
- voorfinanciering	-7.781.923		6.281.924			-1.499.999
- Risicoreserve	116.900.620		40.638.140	40.037.776		117.500.984
- BA middelen 2015-2019	14.376.735			3.115.404		11.261.331
Totaal algemene reserve	385.300.970	0	149.093.325	279.899.854	0	254.494.441
Bestemmingsreserve Essent						
- Immunisatieportefeuille	2.342.387.197		9.824.778	9.824.778		2.342.387.197
- Investeringsagenda	491.110.061		32.967.078	50.340.053		473.737.086
- Dividend- en rentereserve	251.263.063		102.736.311	38.757.107		315.242.267
- Balansverkorting	-385.271.534		30.000.000	-590.165		-354.681.369
Totaal bestemmingsreserve Essent	2.699.488.787	0	175.528.167	98.331.773	0	2.776.685.181
Overige bestemmingsreserves						
Res.Co-financiering Europese programma's	51.435.828		16.317.816	16.548.716		51.204.928
Res.instandhouding onroerend erfgoed	10.202.301		2.290.816	2.349.416		10.143.701
Reserve ILG	19.662.700			19.662.700		0
Reserve Natuur & Landschapsbeleid	7.895.994		22.664.804	11.978.371		18.582.428
Reserve Ontwikkelbedrijf	41.986.351		25.378.177	5.442.321		61.922.206
Reserve Provinciaal waterplan (PWP)	13.381.894			13.100.000		281.894
Reserve Natuurbeheer & Ontwikkeling	100.008.477		86.983.397	136.782.699		50.209.175
Reserve DU; Verkeer en Vervoer / SIF	355.909.006		188.189.177	246.131.978		297.966.206
Risicoreserve grondport. de Kempen	833.604		87.410	122.187		798.827
Reserve Bodem; DU Bodem	25.667.651		12.050.090	9.099.971		28.617.771
Reserve PMWP	53.428.788		26.577.155	11.181.878		68.824.065
Reserve POB (Opleidingen)	0		837.993	485.000		352.993
Totaal overige bestemmingsreserves	680.412.594	0	381.376.835	472.885.237	0	588.904.193
Totaal Reserves	3.765.202.351	0	705.998.327	851.116.864	0	3.620.083.815

Voorziening APPA

De Appa-voorziening is gevormd ter dekking van de verplichtingen die voortvloeien uit de algemene pensioenwet politieke ambtsdragers. Op basis van actuariële berekeningen van Loyalis wordt de contante waarde van de pensioenverplichtingen per 31 december elk jaar bij de jaarrekening geactualiseerd.

Voorziening grondwaterheffing (nr 240 PS 24/05)

De kosten van het grondwaterbeheer worden bestreden uit de grondwaterheffing. De nog niet tot besteding gekomen middelen uit de grondwaterheffing worden in de voorziening gestort.

Voorziening risico beleidswijzigingen Ruimtelijke ordening

In verband met de wijzigingen van het bestaand beleid m.b.t. de Verordening ruimte loopt de provincie een risico. Naar aanleiding van het Burgerinitiatief "Megastallen Nee" en de uitbraak van de Q-koorts epidemie, is het ruimtelijk beleid m.b.t. de intensieve veehouderij aangepast en zijn de ontwikkelmogelijkheden van de Landbouw Ontwikkelingsgebieden (LOG's) ingeperkt. In verband met dit risico is bij de jaarrekening 2013 een voorziening gevormd.

Voorziening omgevingsdiensten

Voor het aandeel dat de provincie heeft in deze omgevingsdiensten is bij de jaarrekening 2013 een voorziening gevormd. Op basis van de verwachting omtrent het eigen vermogen van de omgevingsdiensten per 31 december 2018 wordt de voorziening in 2018 geactualiseerd.

Voorziening onderhoud Noordbrabants Museum (PS 38/12)

De voorziening is ingesteld ter financiering van het groot onderhoud en vervangingsinvesteringen Waterstraatcomplex, Noordbrabants Museum en het provinciaal Depot voor bodemvondsten. Een en ander op basis van een 25 jarig onderhoudsplan. Klein/ dagelijks onderhoud verloopt via een beheersstichting. Onttrekking aan de voorziening geschiedt aan de hand van de werkelijke kosten op basis van het meerjarig onderhoudsplan.

Voorziening onderhoud provinciale gebouwen (nr 1040 PS 24/05)

De onderhoudskosten van de provinciale gebouwen fluctueren jaarlijks. Om deze fluctuerende lasten op te kunnen vangen is een onderhoudsregalisatievoorziening gewenst. Het betreft de provinciale gebouwen: hoogbouw (inclusief audiovisuele voorzieningen/beveiliging en beheer kunstwerken), nieuwbouw, en het PCC. Voor het onderhoud aan deze panden worden periodiek zgn. onderhoudsboeken opgesteld.

Risicovoorziening ontwikkelbedrijf/grondbank

Voor de garantie tot overname van per 2020 niet uitgegeven grond in projectvestiging glastuinbouw Deurne is bij de jaarrekening 2013 een voorziening gevormd tot een bedrag van € 15.412.322. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd.

Risicovoorziening algemeen

In relatie tot de garantie aan de TOM is bij de jaarrekening 2013 een risicovoorziening gevormd. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd.

Voorziening steunpunten

Vanwege de constatering van bodemverontreiniging door zoutopslag bij een aantal steunpunten is in 2018 een voorziening gevormd de saneringskosten. Op basis van vervolgonderzoeken is de omvang van de voorziening vastgesteld op € 5 mln.

Voorziening Nazorg stortplaatsen

De egalisatiereserve gesloten stortplaatsen van het Nazorgfonds gaat naar verwachting negatief lopen. In verband daarmee is in de provinciale jaarrekening ultimo 2018 een voorziening van € 1,2 mln gevormd.

Voorzieningen die rechtstreeks in mindering zijn gebracht op de activa.

Naast de voorzieningen die aan de passivakant van de geprognoseerde balans zijn opgenomen, kent de provincie ook een aantal voorzieningen waarvan in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten is voorgeschreven dat deze rechtstreeks op de waardering van het actief in mindering gebracht dienen te worden. Het overzicht van deze voorzieningen is eveneens opgenomen.

Verloop van de voorzieningen

bijlage 5

Overzicht van voorzieningen	Saldo per 01-01-18	Toevoegingen	Verminderen door:		Saldo per 31-12-18
			vrijval	aanwending	
Voorziening APPA	11.146.847	591.895			11.738.742
Voorziening Grondwaterheffing	25.631.405	6.904.693		2.070.468	30.465.630
Voorziening beleidswijzigingen RO	635.145			350.700	284.445
Voorziening Omgevingsdienst	480.000		78.734	401.266	0
Voorziening Onderhoud NBM	1.023.869	417.543		386.830	1.054.582
Voorziening Onderhoud Provinciehuis	962.144	495.445		396.482	1.061.107
Risicovoorziening Ontwikkelbedrijf/grondbank	16.471.514				16.471.514
Voorziening Sanering Steunpunten	0	5.011.629			5.011.629
Voorziening Nazorg Stortplaatsen	0	1.200.000			1.200.000
Totaal Voorzieningen	56.350.924	14.621.205	78.734	3.605.746	67.287.650

Verloop van voorzieningen die rechtstreeks in mindering zijn gebracht op de activa

Overzicht van voorzieningen	Saldo per 1-1-2018	Toevoegingen	Verminderen door:		Saldo per 31-12-2018
			vrijval	aanwending	
Voorziening grondexploitaties	5.930.000		3.800.000		2.130.000
Voorziening Dubieuze Debiteuren	965.429	172.410		94.878	1.042.961
Voorziening leningen aan deelnemingen	27.297.936		13.958.242		13.339.694
Voorziening overige leningen	2.529.697	974.423		90.000	3.414.120
Voorziening Escrow	3.477.488				3.477.488
Voorziening Kap.verstreking aan deelnemingen	11.010.234	15.720.011	2.574.196		24.156.049
Voorziening Leningen overig verbonden partijen	4.153.882	2.272.544			6.426.426
Risicovoorziening algemeen*	3.340.000	540.000			3.880.000
Voorziening Leningen Openbare Lichamen	3.010.000	690.000			3.700.000
	61.714.666	20.369.388	20.332.438	184.878	61.566.738
Totaal Voorzieningen	118.065.590	34.990.593	20.411.172	3.790.623	128.854.388

Verloop transitoria

bijlage 5a

	Saldo per 01-01-18	<u>Vermeerderingen</u> <u>Verminderingsen</u>		Saldo per 31-12-18
EU				
Nog te ontvangen europese commissie	48.420.003		4.577.701	43.842.302
Vooruitontvangen EC	4.169.513		4.169.514	-1
Nog te ontvangen TB OP zuid EC	4.545.082			4.545.082
Nog te ontvangen Interreg	204.243	412.231	387.172	229.301
Totaal nog te ontvangen bijdragen van de EU	57.338.841	412.231	9.134.387	48.616.685
Rijk				
Nog te ontvangen bedragen van het Rijk	21.243.685	20.753.976	20.363.171	21.634.489
Nog te ontvangen rente deposito PNB	2.590.718			2.590.718
Rente kasgeldleningen openb. lichamen	4.608.629	94.666.196	90.557.355	8.717.470
Vooruit ontvangen EZ	-933.465	933.465		0
Sanering MOB-complexen	12.319.042	50.801	10.690	12.359.153
Totaal nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	39.828.608	116.404.438	110.931.216	45.301.830
Overige overheid				
Nog te ontvangen bedragen van overige overheden	1.409.921	1.949.064	2.113.812	1.245.173
Nog te ontvangen TB provincies	8.456.076	1.564.012	6.501.438	3.518.650
Afdrachten gemeenten RvR	10.562.450	7.707.500	1.250.000	17.019.950
Vooruitbetaald aan Stimulus ihkv OP-Zuid	2.387.921	25.021.500	27.409.421	0
Totaal nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	22.816.367	36.242.077	37.274.671	21.783.774
Totaal nog te ontvangen bijdragen	119.983.817	153.058.746	157.340.274	115.702.289

Verloop transitoria

Bijlage 5a

	Saldo per 01-01-18	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-18
EU				
04.03.03	Doeluitkering OP Zuid	2.845.459	5.569.442	8.414.901
06.03.02	Doeluitkering Interreg IVC: project CASA	32.795	32.795	0
Totaal doeluitkering EU		2.878.254	5.569.442	8.414.901
Rijk				
02.01.07	Doeluitkering stads- en dorpsvernieuwing	930.236	930.236	0
02.01.01	Doeluitkering stedelijke vernieuwing	1.102.671	1.102.671	0
02.01.07	Doeluitkering ISV II	677.502	677.502	0
05.01.06	Doeluitkering BDU	111.445.163	70.667.816	40.777.347
03.02.04	Doeluitkering ISV-3	2.419.570	2.419.570	0
03.02.02	Doeluitkering Externe Veiligheid	215.087	51.363	163.725
04.04.04	Doeluitkering Green deal proeftuinen	2.595.226	2.595.226	0
02.02.05	Doeluitkering Green deal zonnepanelen asbestdaken	23.001	23.001	0
03.04.01	Doeluitkering Rijks-EHS; lenteakkoord	1.347.332	1.347.332	0
Totaal doeluitkering Rijk		120.755.787	0	40.941.072
Overige overheid				
03.02.04	Doeluitkering IPO-BOOG	262.244	41.593	220.651
Totaal doeluitkering overige overheid		262.244	0	220.651
Totaal doeluitkeringen		123.896.285	5.569.442	49.576.624

Vaste schulden

bijlage 6

Lening- nummer	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente- percen- tage	Restantbedrag van de lening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar opgenomen leningen	Bedrag van de rente of het rentebe- standdeel	Bedrag van de aflossing of het aflos- singsbestanddeel	Restantbedrag van de lening aan het einde van het dienstjaar
-------------------	---	---------------------------	---	---	--	---	---

Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen

PPS-A59	80.850.377	3,475	21.106.694		654.017	6.790.142	14.316.552
BOM-lening*	2.566.666		2.566.666				2.566.666
Totaal	83.417.043		23.673.360	0	654.017	6.790.142	16.883.218

* = Schuldrelatie met het Ministerie van Economische Zaken

Overzicht van gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen (en risico-afdekking)
Bijlage 7a

Nr	Oorspronkelijk bedrag	Door wie de lening is aangegaan	Gevallen van gemeenschappelijke waarborging van de lening		Datum van besluit	Restant per 1 januari	Aflossingsbestanddeel	Restant per 31 december
			Namen van andere lichamen die waarborgen	Deel dat door de provincie is gewaarborgd				
a.	2.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	2.500.000	0	2.500.000 Aflossing op 01-06-2022
b.	6.000.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	6.000.000	6.000.000	0 Aflossing op 04-07-2018
c.	25.000.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	25.000.000	0	25.000.000 Aflossing op 15-12-2020
d.	17.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	17.500.000	17.500.000	0 Aflossing op 15-02-2018
e.	4.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	0	0	4.500.000 Aflossing op 01-02-2020
f.	7.900.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	0	0	7.900.000 Aflossing op 03-10-2019
g.	3.000.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	0	0	3.000.000 Aflossing op 01-08-2019
h.	4.500.000	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	0	0	4.500.000 Aflossing op 01-02-2020
i.		Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694 3-12-1998	11.304.099		6.104.099 Saldo van de door het Nationaal Groenfonds aangetrokken kortlopende leningen
Totaal	70.900.000					62.304.099	23.500.000	53.504.099
						8.161.837		7.009.037 Aandeel NBr 13,1%

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechtspersoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in Risicoreserve / voorziening	Afdekking in Reserve/Voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Industrie- en Havenschap Moerdijk	Geldleningen Havenschap	0	-	-	-	<p>T.a.v. de door het Havenschap te sluiten geldleningen staat elk der deelnemers naar rato in (provincie en gemeente Moerdijk ieder voor 50%) voor de betaling van rente en aflossingen, zonder dat daarvoor een afzonderlijk besluit is vereist.</p> <p>In de PS-vergadering van 2 juli 2016 is ingestemd met de nieuwe governance van het Havenbedrijf en het Havenschap. Daarbij is ook ingestemd met de wijze waarop het Havenbedrijf zal worden gefinancierd. De financiering van het Havenbedrijf gebeurt door het Havenschap. De leningen die het Havenschap aantrekt worden direct doorgezet naar het Havenbedrijf. Daartoe is een kredietovereenkomst opgesteld waarin een kredietplafond is vastgesteld van € 280 miljoen. Jaarlijks wordt door het bestuur van het Havenschap een kredietlimiet vastgesteld die niet mag uitstijgen boven het kredietplafond. De kredietlimiet voor 2019 is door het bestuur van het Havenschap vastgesteld op € 161,7 miljoen. Ter beperking van het risico heeft het Havenschap zekerheidsrecht op alle bezittingen van het Havenbedrijf (hypotheekrecht op alle vastgoed en pandrecht op alle vorderingen).</p> <p>Bij de vaststelling van de Havenstrategie Moerdijk 2013 t.b.v. kern Moerdijk is door PS op 4 juli 2014 (Statenbesluit 29/14) ingestemd met een mogelijke garantstelling voor eventuele aanvullende financiering van max. € 12,5 mln. Op 9 december 2014 is door GS besloten om een incidentele subsidie te verlenen van € 22.500.000 in de vorm van een geldlening (€ 10.000.000) en in de vorm van een garantstelling (€ 12.500.000) aan de gemeente Moerdijk voor de uitvoering van de waarborgregeling Kern Moerdijk voor de periode tot 1 januari 2030 in het kader van de Algemene subsidieverordening Noord-Brabant. Per 1 januari 2030 draagt de gemeente Moerdijk de waarborgregeling over aan Havenbedrijf Moerdijk. De voortdurende vertraging van het LPM heeft een negatief effect op de initiële grondexploitatie. Dit wordt veroorzaakt door oplopende rentelasten en een opwaartse druk op de aanlegkosten door de aantrekkende economie. Het niet of later kunnen voldoen aan de huisvestingsvraag van bedrijven leidt voor het Havenbedrijf ook tot economisch nadeel.</p> <p>De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 97,3 miljoen. Het weerstandsvermogen van het Havenbedrijf wordt daarmee voldoende groot geacht om (on)voorzien tegenvallers op te vangen.</p>
Stimulering woningbouw	Brabantse verkoopgarantie en garanties aan corporaties en projectontwikkelaars	250.000.000	variabel	-	3.817.122	<p>In 2009 is een pakket maatregelen vastgesteld voor de aanpak van de krediet-crisis. In totaal € 250 mln. is bestemd voor het stimuleren van de woningbouw, opgebouwd uit € 205 mln. revolverend en een buffer van € 45 mln. (ultimo 2018 geraamd € 3,8 mln.) binnen de Reserve ontwikkelbedrijf (zie paragraaf 7). Het resterende pakket bestaat nog uit de Brabantse investeringsfondsen en de Startersmaatregelen.</p>

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)
Bijlage 7b

Rechtspersoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in Risicoreserve / voorziening	Afdekking in Reserve/Voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
BNG Bank	Financiering van RvR CV's	50.000.000	-	4.804.988	-	In 2002 is besloten tot een 2e tranche van maximaal € 155,0 mln. Het uiteindelijke programma inclusief rente t/m 2011, sanering glastuinbouwlocaties en MOB-complexen heeft een omvang van € 131,0 mln. Ultimo 2018 staat hiervan € 85,4 mln. open. De ORR moet dit bedrag terugverdienen. De provincie is 100% eigenaar van Ruimte voor Ruimte Beheer BV en voor 99% van de beide CV's. Deze overname is gebaseerd op een positieve businesscase met bijbehorende risico-analyse. Daaruit blijkt dat de risicoreserve een kleinere voorziening moet aanhouden dan nu het geval is. De nieuwe businesscase was o.a. gebaseerd op het samenvoegen van de beide CV's, waardoor het positieve eigen vermogen in I CV wordt gebruikt voor het dekken van het negatieve eigen vermogen in II CV. Deze samenvoeging is vanwege fiscale consequenties niet geëffectueerd. In 2017 is wel € 4 miljoen van I CV in II CV gestort. Daarnaast is in 2018 de achtergestelde lening van € 15,5 miljoen omgezet in een agiostorting. Voor de financiering is in januari 2016 een lening van maximaal € 50 miljoen aangetrokken bij de BNG Bank. De provincie heeft zicht hiervoor borg gesteld, maar daarvoor in de plaats heeft de provincie de mogelijkheid om hypotheek te vestigen op de gronden van de RvR CV's. <u>Per ultimo 2018 bedraagt de uitstaande kredietfaciliteit - volgens opgave van de BNG - € 18 miljoen.</u>
TOM	Garantstelling voortvloeiend uit de leningovereenkomst met de Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij.	2.000.000	-	-	-	Bij het sluiten van de leningovereenkomst met de Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij zijn ook de garantstellingsovereenkomsten opnieuw gesloten met een drietal partijen. Ter afdekking van het risico is ultimo 2018 gezamenlijk voor de geldlening en de garantstellingen een voorziening getroffen van 3,3 miljoen
Nationaal Groenfonds	Garantstellingen in het kader van de voorfinanciering subsidieregeling particulier natuurbeheer Noord-Brabant	23.136.300	-	-	-	Aan het Groenfonds zijn twee garantstellingen afgegeven voor de voorfinanciering van de provinciale subsidieregeling particulier natuurbeheer. De eerste garantstelling betreft de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit de leningen die Groenfonds aantrekt. De tweede garantstelling betreft het geval de subsidiegrondslag vervalt. Bij elkaar genomen gaat het om maximaal € 23,1 mln. De garanties lopen door tot 2042 PS(29/08).
Gemeente Deurne	Garantie tot overname van per 2020 niet uitgegeven grond in projectvestiging glastuinbouw Deurne	28.938.794	-	-	16.471.514	De provincie heeft een garantie afgegeven om de grond eventueel over te nemen. Op basis van de risicoanalyse ultimo 2018 is het risico in 2020 becijferd op € 16,472 miljoen. In de risicovoorziening is dit bedrag afgedekt. Tot en met 2019 zal jaarlijks bezien worden of een bedrag moet worden gedoteerd om in 2020 de risicovoorziening op het gewenste niveau te hebben.
IPO/BNG	Borgstelling op een lening die het IPO is aangegaan bij de BNG Bank.	360.000	0%	-	-	- Het Interprovinciaal Overleg (IPO) heeft besloten tot (herhuisvesting) van het IPO-Bureau naar een nieuwe kantoorlocatie. De benodigde financiering (€ 1.200.000) wordt verstrekt door de BNG. De BNG vraagt hiervoor een borgstelling. De provincie Noord-Brabant en een andere provincie hebben zich bereid verklaard om borg te staan. De provincie Noord-Brabant stelt zich garant voor een bedrag van € 600.000. De looptijd van de lening is 10 jaar. De kosten van de verhuizing komen ten laste van de IPO begroting. Voor de dekking van de begroting van het IPO dragen alle provincies jaarlijks een bijdrage af aan het IPO. De provincie Noord-Brabant heeft als aanvullende voorwaarde gesteld dat indien er aanspraak op de borgstelling wordt gemaakt, de provincie Noord-Brabant bevoegd is om de aanspraak te verrekenen met de reguliere bijdragen die de provincie doet aan het IPO. Naar verwachting zal de borgstelling niet ingeroepen worden. Er zal dan ook geen beslag worden gelegd op een reserve. De restant hoofdsom bedraagt per 31 december 2018 € 720.000,-. Het maximale risico voor de provincie Noord-Brabant is per 31 december 2018 € 360.000,-

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)
Bijlage 7b

Rechtspersoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in Risicoreserve / voorziening	Afdekking in Reserve/Voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Federatie Nederlandse vakbeweging	Project Grenzeloos werken gericht op invulling van vacatures in België en Duitsland met Nederlandse werkzoekenden	22.050	15%	3.308		FNV beschikt niet over de benodigde eigen vermogen van tenminste 80% van het aangevraagde subsidiebedrag dat wordt aangevraagd bij het ministerie van SoZaWe van de regeling cofinanciering sectorplannen 2015. Uit de Samenwerkingsovereenkomst volgt dat de Provincie Noord-Brabant samen met de Provincies Drenthe, Overijssel, Gelderland, Limburg en Zeeland de financiële risico's gezamenlijk dragen. Voor de PNB gaat het om maximaal € 500.000 in een periode van 2 jaar. De garantstelling heeft een looptijd van 1-1-2016 t/m 1-2-2018. De uitvoering van het project is niet doorgegaan. FNV heeft een claim van € 22.050,- ingediend inzake de verrekening van voorbereidingskosten. Het besluit tot subsidievaststelling moet nog worden ooaesteld.
gemeente 's-Hertogenbosch	Sectorplan Noordoost-Brabant richt zich op beroepen waarin naar verwachting op de korte en (middel)lange termijn vacatures beschikbaar zijn, in de regio Noordoost-Brabant. Agrifood Capital beschikt niet over een eigen vermogen van ten minste 80% van het aangevraagde subsidiebedrag. Derhalve dienen een of meerdere partijen uit het samenwerkingsverband zich garant te stellen.	381.784	15%	101.004		De totale kosten van het sectorplan bedragen € 3.659.150,-. Door het samenwerkingsverband wordt aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een subsidie gevraagd van € 1.829.575,-. De benodigde garantstelling bedraagt 80% van de subsidie, zijnde € 1.463.660,-. U bent bereid om voor 50% van de benodigde garantstelling garant te staan. Wij verstrekken u een subsidie in de vorm van een garantstelling voor de overige 50%, zijnde maximaal € 731.830,-. De speerpunten van deze samenwerking als volgt: 1. Meer werkgevers actief aan de slag; 2. Jongeren goed opgeleid voor de arbeidsmarkt; 3. Iedereen doet mee in de speerpuntsectoren. Plan moet leiden tot een totaal van 800 baangaranties in een periode van twee jaar De garantstelling heeft een looptijd van 1-1-2016 t/m 31-12-2017 Aanpassing van garantstelling d.d. 01-08-2016 (C2191870-4047370) naar € 673.362. Een eerste tussenevaluatie van het sectorplan heeft plaatsgevonden. Een verlening van de looptijd tot 1 juni 2018 is goedgekeurd. Daarnaast is op basis van het tussentijdse voortgangsverslag besloten om het subsidiebedrag van € 673.362,- aan te passen naar € 381.784,-. (C2224280/4356515). Het besluit tot subsidievaststelling moet nog worden opgesteld.
Stichting Midpoint Brabant	Sectorplan Midden-Brabant richt zich op beroepen waarin naar verwachting op de korte en (middel)lange termijn vacatures beschikbaar zijn binnen de arbeidsmarktregio Midden-Brabant. Dit sluit aan op de agenda van het Bestuursakkoord, waarin het zorgdragen voor voldoende en gekwalificeerd personeel op zowel de korte als lange termijn hoog op de agenda staat. Daarnaast is er sprake van brede samenwerking in de regio.	739.855	15%	110.978		De totale kosten van het sectorplan bedragen € 3.699.275,-. Door het samenwerkingsverband wordt aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een subsidie gevraagd van € 1.849.637,-. De benodigde garantstelling bedraagt 80% van de subsidie, zijnde € 1.479.710,-. Wij verstrekken u een subsidie in de vorm van een garantstelling voor 50% van voornoemd bedrag, zijnde maximaal € 739.855 Daarnaast is er sprake van brede samenwerking in de regio. Stichting Midpoint is de hoofdaanvrager. Deze stichting is een driepartij regionaal samenwerkingsverband van de drie O's in de regio Midden-Brabant. De speerpunten van deze samenwerking bestaat uit drie pijlers: 1. Inclusieve arbeidsmarkt met arbeidsparticipatie voor alle burgers in de regio ('flexicurity'); 2. Arbeidsmarkt en mobiliteit (iedereen 'Fit for Employability'); 3. Een eigentijdse arbeidsmarktinfrastructuur Plan moet leiden tot een totaal van 800 baangaranties in een periode van twee jaar De garantstelling heeft een looptijd van 1-1-2016 t/m 31-12-2017. De verantwoording van het regionaal Sectorplan Midden Brabant is ingediend en al in concept besproken met Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De definitieve afronding vindt uiterlijk 1 april 2018 plaats. Het besluit tot subsidievaststelling moet nog worden opgesteld.

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)
Bijlage 7b

Rechtspersoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in Risicoreserve / voorziening	Afdekking in Reserve/Voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Heliox Solar BV	Garantstelling indien er een aantoonbaar tekort is in de financiële dekking van de kosten van het technologische risico wegens uitval van de materialen na de implementatie van de AC inverters. Het betreft een maximum subsidiebedrag.	1.000.000	100%	-	-	De daadwerkelijk gemaakte kosten van de volgende activiteiten in komen aanmerking: Het project brengt technologische risico's met zich mee, indien technologische uitval van minimaal 50% zich voordoet kan een beroep worden gedaan op de garantstelling. De garantstelling heeft een looptijd van 1-1-2016 t/m 1-7-2020. De garantstelling valt onder de subsidieregeling economie en innovatie Noord-Brabant, Hoofdstuk 2 § 2 green Deal Zonneceltechnologie (Rijksmiddelen)
Energiefonds Brabant BV	Garantie om risico's tot en met de eerste boring van de projecten af te dekken. EFB participeert voor € 3,5 mln. in Geothermie BV.	3.500.000	100%	-	-	Het genoemde bedrag is een maximum subsidiebedrag. Voor zover noodzakelijk en adequaat in relatie tot het doel van de subsidie komt het waardeverlies van het geïnvesteerde vermogen in de activiteiten tot en met de eerste boring inclusief projectontwikkeling, bodemonderzoek en booractiviteiten ten behoeve van 5 aardwarmteprojecten in aanmerking voor de subsidie. De omschrijving van deze activiteiten is gebaseerd op de aanvraag. Er zijn drie scenario's: 1. Er is sprake van een misboring die leidt tot een uitkering van de Regeling Nationale EZ-subsidies (RNES) en stopzetting van het betreffende aardwarmteproject; 2. Er is sprake van een boring waarbij de RNES-verzekering niet uitkeert, maar de reservoir-capaciteit zodanig is dat een waardevermindering optreedt van de investering; 3. Het project wordt gedurende de ontwikkelingsperiode, maar voordat de eerste boring plaatsvindt, stopgezet vanwege gegronde redenen.
Snelfietsroute Cuijk - Nijmegen	In de ondertekende samenwerkingsovereenkomst is de garantstelling afgegeven voor een tweetal risico's. Deze zijn afgegeven ter verlichting van de financiële risico's van de gemeenten Cuijk en Mook en Middelaar bij de aanleg (€ 0,65 mln.) en het beheer en onderhoud (€ 0,2 mln.) van de brug. In 2018 is een beroep gedaan op de risico-reservering van € 0,2 mln voor het beheer en onderhoud van de brug bij het verlenen van de begrotingssubsidie.	650.000	100%	650.000	-	Voor het afdekken van de garantstelling is in 2015 een storting gedaan in algemene risicoreserve van totaal € 850.000. Daarvan is in 2018 € 200.000 aangesproken.

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)
Bijlage 7b

Rechtspersoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in Risicoreserve / voorziening	Afdekking in Reserve/Voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Lightyear	Garantstelling door provincie aan Lightyear voor overbrugging van het verschil tussen wat een start up bedrijf aan huurprijs en huurgarantie kan bieden en wat een ontwikkelaar aan zekerheid nodig heeft	400.000			60.000	De provincie heeft een projectsubsidie van € 100.000,00 en een garantstelling van € 400.000,00, aan Lightyear, de bedenker en maker van een duurzame gezinsauto op zonne-energie. Deze bijdrage in de huisvestingskosten maakt de bouw van een productiefaciliteit op de Automotive Campus in Helmond (mede) mogelijk, waar de Lightyear gezinsauto in productie wordt genomen. De komst van deze productiefaciliteit draagt bij aan werkgelegenheid en heeft bovendien een belangrijke toegevoegde waarde voor de aantrekkelijkheid van de campus voor snelgroeiende bedrijven en voor de innovatie- en concurrentiekracht van Brabant op het gebied van automotive en high tech. Het risico t.a.v. de garantstelling is bepaald op € 60.000,00. De garantstelling is via het Ontwikkelbedrijf beschikbaar gesteld. Ter dekking van het risico is er vanuit het budget werklocaties € 60.000,00 toegevoegd aan de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf.
CBRE	Garantstelling door de provincie aan CBRE t.b.v. het Muziekgebouw Eindhoven	300.000			300.000	Het Muziekgebouw Eindhoven (MGE) is een vitale pijler voor het Eindhovense cultuurklimaat en onmisbaar voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de Brainport regio. Voor 2019 heeft de provincie subsidie toegezegd voor de programmering in het MGE aan Internationale Music Master Programma (toezegging € 30.000) en de Philharmonie Zuid - Nederland (€ 1,5 miljoen). Daarnaast maakt de doorontwikkeling van het MGE deel uit van de regiodeal Brainport. Het MGE heeft echter al een aantal jaar moeite om zijn exploitatie sluitend te krijgen. De huur is hoog en de financiële ondersteuning door de gemeente is afgenomen. Eigenaar CBRE is bereid de huurlasten in 2019 met € 600.000 te verlagen. Hierdoor ontstaat er een sluitende begroting voor 2019. Een sluitende begroting creëert ruimte en tijd om te werken aan een doorbraakplan. De nadere verkenning hiervoor vraagt tijd. CBRE, Muziekgebouw Eindhoven, gemeente Eindhoven, Brainport Development, Stichting Mfonds (waarin het Brainport-bedrijfsleven zich heeft verenigd) en de Provincie, hebben de intentie hier de komende maanden samen aan te werken. Over de randvoorwaarden is overeenstemming in het bijgevoegde Memorandum of Understanding: in ruil voor de huurkorting krijgt eigenaar CBRE extra ontwikkelruimte binnen het MGE en andere panden binnen de Heuvel. CBRE heeft als voorwaarde indien de ontwikkelruimte niet beschikbaar komt de huurkorting wordt ingetrokken zodat deze alsnog dient te worden voldaan. Om dit risico af te dekken staan bedrijven in Eindhoven garant voor €300.000, en is de Provincie Noord-Brabant bereid om garant te staan voor de resterende €300.000.
Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen	Garantstelling dekking negatief netto resultaat Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen.	1.248.561		1.200.000		Uit de concept jaarrekening van het Nazorgfonds blijkt dat de egaliseringsreserve van het Nazorgfonds per 31 december 2018 +/- € 1.248.561 bedraagt. De reden hiervoor is dat het netto resultaat van de belegde voorziening in het Nazorgfonds langere tijd is achtergebleven bij de jaarlijkse oprenting van de voorziening. Deze voorziening heeft betrekking op de inmiddels gesloten stortplaatsen. De provincie staat garant voor de negatieve egaliseringsreserve bij de gesloten stortplaatsen. De voorziening van de provincie wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest recente informatie

Afdekking garanties
6.870.278
20.648.636
Vervallen garanties 2018

Garantstelling ter ondersteuning van de realisatie van het Regionale Bedrijventerrein Land van Heusden en Altena. De garantstelling is in 2018 ingetrokken en geheel als subsidie uitgekeerd.

Garantstelling door de provincie aan ROC West-Brabant ter afdekking van het risico dat de cash-inkomsten door CIV Biobases lager uitvallen dan geraamd. Er is door het ROC West-Brabant geen beroep gedaan op de garantstelling.

Garantstelling aan REWIN voor de ondersteuning van de subsidie aanvraag bij het Ministerie van SZW. Er is door REWIN geen gebruik gemaakt van de garantstelling.

Garantstelling aan Stichting S&T voor het realiseren van vermarkbare innovaties. De is komen te vervallen. Er is geen beroep gedaan op de garantstelling.

Totaal garantieverplichtingen ultimo 2017	121.776.059
Totaal garantieverplichtingen ultimo 2018	116.494.466

Informatie i.v.m. ontslagregelingen

bijlage 8

Conform het door u vastgestelde formats geven wij u inzicht in de uitdiensttredingen in 2018, alsmede in de categorisering van de loonkosten.

UITDIENSTREDINGEN

(aantal uitdiensttredingen)

Schaal	Einde arbeidsovereenkomst	Einde tijdelijke aanstelling	Ontslag door werkgever	Ontslag op eigen verzoek	Ouderdomspensioen	Eindtotaal
05				2		2
06						
07				2		2
08		1	2	4	1	8
09				2		2
10		1		6	4	11
11	1			8	3	12
12				5		5
13			1	3		4
14				2		2
15						
16				3		3
17						
18						
NVT	2	1				3
Eindtotaal	3	3	3	37	8	54

Toelichting bijzondere uitdiensttredingen:

- bij ontslag door werkgever
- 1 x ontslag na 2 jaar 100% arbeidsongeschiktheid;
  - 1 x vertrekregeling ter afkoop van uitkeringsafspraken;
  - 1 x beëindiging na tijdelijke (proeftijd-)aanstelling wegens het niet voldoen aan eisen en verwachtingen.
- bij ontslag op eigen verzoek
- 1 x minnelijke regeling in kader van beëindiging dienstverband na opheffing van de functie;
  - 1 x vaststellingsovereenkomst in kader van beëindiging dienstverband na opheffing van de functie;
  - 1 x afkoopsom bij uitdiensttreding na opheffing van de werkzaamheden.

MAATWERKAFSPRAKEN BIJ BEËINDIGING DIENSTVERBAND

In het kader van de gewenste flexibilisering en vitalisering van de organisatie hebben GS in 2017 ingestemd met een totaalpakket met de volgende maatregelen gericht op mobiliteitsbevordering:

- levensfaseregeling (Deze regeling is inmiddels gesloten voor deelname.) Met deze regeling wordt beoogd aan de ene kant kennis en kunde van oudere werknemers te behouden, en tegelijkertijd ruimte te creëren voor de instroom van nieuwe talenten. Daartoe zijn medewerkers van 60 jaar en ouder eenmalig in de gelegenheid gesteld om vrijwillig minder te gaan

- werken met een gedeeltelijke salariscompensatie en een gegarandeerde pensioenopbouw, in 3 varianten:
 60% blijven werken tegen 78% loon en 100% pensioenopbouw;
 70% blijven werken tegen 83,5% loon en 100% pensioenopbouw;
 80% blijven werken tegen 89% loon en 100% pensioenopbouw.
- mobiliteitskader Dit kader biedt ondersteuning met individueel maatwerk in situaties waarbij er geen goede match meer is tussen ambities en vereisten vanuit de organisatie en de ambities/competenties van medewerkers. Dit aanbod bestaat uit opleiding, coachingstraject of geld, tot een waarde van max. 10 maandsalarissen.
- (Deze regeling staat nog open voor deelname.)

De hiermee gemoeide kosten (garantiesalaris en -pensioenopbouw, mobiliteitskosten) komen voor het verslagjaar en de komende jaren neer op:

	LEVENSFASE- regeling	MOBILITEITS- kader
2018	1.269.881,51	445.762,81
2019	1.311.651,41	861.577,61
2020	1.158.551,39	0,00
2021	984.276,94	0,00
2022	821.203,51	0,00
2023	506.382,38	0,00
2024	235.323,65	0,00
2025	6.345,50	0,00
	<u>6.293.616,28</u>	<u>1.307.340,42</u>

FINANCIËLE VERANTWOORDING LOONKOSTEN

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	ACTIEF PERSONEEL	VOORMALIG PERSONEEL	TOTAAL
<u>werkelijke salarislasten</u>	92.704		92.704
<u>incidentele betalingen, anders dan gratificaties ¹⁾</u>	446		446
<u>afkoopsommen / loonkosten- vergoedingen e.d. ²⁾</u>	318	173	491
<u>wachtgeld- / werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen</u>		291	291
TOTAAL	93.468	464	93.932

1) *Incidentele betalingen*

Dit betreft de mobiliteitskosten in 2018 van het mobiliteitskader.

2) *Afkoopsommen en loonkostenvergoedingen*

Dit betreft de betalingen van de afkoopsommen en outplacement-trajecten bij/na beëindiging van het dienstverband.

Bijlage 9

Modelstaat A

- **Liquiditeitspositie** over het 1ste kwartaal van het jaar 2018
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x €1.000)

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
ultimo maand 1	0	1.170.992	-1.170.992
ultimo maand 2	0	1.008.282	-1.008.282
ultimo maand 3	0	899.449	-899.449
(4) gemiddelde van (3)			-1.026.241
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		86.247
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		1.112.488
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.232.094
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		86.247

Bijlage 9

Modelstaat A

- **Liquiditeitspositie** over het 2de kwartaal van het jaar 2018
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x €1.000)

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
ultimo maand 4	0	908.580	-908.580
ultimo maand 5	0	811.355	-811.355
ultimo maand 6	0	816.019	-816.019
(4) gemiddelde van (3)			-845.318
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		86.247
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		931.565
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.232.094
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		86.247

Bijlage 9

Modelstaat A

- **Liquiditeitspositie** over het 3de kwartaal van het jaar 2018
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x €1.000)

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
ultimo maand 4	0	809.650	-809.650
ultimo maand 5	0	827.602	-827.602
ultimo maand 6	30	857.680	-857.650
(4) gemiddelde van (3)			-831.634
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		86.247
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		917.881
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.232.094
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		86.247

Bijlage 9

Modelstaat A

- **Liquiditeitspositie** over het 4de kwartaal van het jaar 2018
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x €1.000)

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
ultimo maand 4	0	850.836	-850.836
ultimo maand 5	0	776.497	-776.497
ultimo maand 6	0	718.032	-718.032
(4) gemiddelde van (3)			-781.788
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet		86.247
(6a) = (5 > 4)	ruimte onder de kasgeldlimiet		868.035
(6b) = (4 > 5)	overschrijding van de kasgeldlimiet		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		1.232.094
(8)	Percentage regeling		7
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		86.247

Bijlage 9 Modelstaat B

- Renterisico vaste schuld over de jaren 2019-2022
- Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: renterisico vaste schuld in relatie tot renterisiconorm

Modelstaat B wordt eenmaal per jaar als onderdeel van de financierings-paragraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. Op deze staat wordt over het renterisico van de komende vier jaren gerapporteerd. Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar. Het komende jaar is jaar T in de tabel hierna.

Berekening (bedragen x €1.000)

Stap	Variabelen Renterisico(norm)	Jaar 2019:	Jaar 2020:	Jaar 2021:	Jaar 2022:
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3)	Renterisico (1+2)	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	210.958	210.958	210.958	210.958
(5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	210.958	210.958	210.958	210.958
(5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
Renterisiconorm					
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal jaar 2019 (T)	1.054.790			
(4b)	Percentage	20			
	Renterisiconorm (van alleen jaar T)	210.958			
(4) = (4a x 4b/100)					

Begrotingsrechtmatigheid

Bijlage 10

Overschrijdingen van de geraamde lasten worden getoetst aan de begrotingscriteria van de commissie BBV.
In deze bijlage zijn de kostenoverschrijdingen > € 50.000 op productgroepniveau toegelicht.

	Toelichting	afwijking t.o.v. de begroting		
		lasten	batens	saldo
<u>01.01</u>	<p><u>Provinciebestuur</u></p> <p>De noodzakelijke toevoeging aan de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) is gebaseerd op de jaarlijkse actuariële herberekening van de pensioenverplichtingen rekening houdend met levensverwachting en rekenrente. Deze toevoeging aan de voorziening APPA leidt tot een overschrijding van de lasten van productgroep 01.01 van €70.055.</p>	-70.055 N	195.453 V	125.398 V
<u>05.03</u>	<p><u>Infrastructuur/ provinciale wegen</u></p> <p>Betreft overschrijding ivm te treffen voorziening tot een bedrag van € 5 mln voor de saneringskosten van bodemverontreiniging door zoutopslag bij een aantal steunpunten. De voorziening wordt getroffen ten laste van de algemene risicoreserve. Vanwege de niet geraamde storting in de voorziening worden de lasten met € 4,2 mln overschreden.</p>	-4.212.594 N	-255.181 N	-4.467.775 N
<u>06.01</u>	<p><u>Cultuur</u></p> <p>Aanvullende subsidies regeling hedendaagse kunsten: eind 2018 is een drietal subsidies verstrekt voor activiteiten 2019/2020. Aangezien het projectsubsidies betref zijn de lasten in 2018 genomen. De uitgaven waren echter in de begroting voorzien in 2019 en 2020. Daarom worden voor die jaren via begrotingswijziging de ramingen neerwaarts bijgesteld.</p>	-623.315 N	-9.511 N	-632.826 N
<u>31.02</u>	<p><u>Algemene middelen</u></p> <p>De overschrijding van de lasten ad € 926.217 betreft de toevoeging aan de voorziening overige leningen tot een bedrag van € 974.423, die plaatsvindt omdat wordt ingeschat dat een deel van de lening niet terugontvangen wordt.</p>	-926.217 N	5.990.560 V	5.064.342 V

Afwijkingen t.o.v. de begroting

bedragen x € 1.000

Lasten 2018 + stortingen in reserves						Baten 2018 + onttrekkingen aan reserves			Bijlage 11	
	begroting oorspr.	begroting ná wijz	realisatie	Verschil	% verschil	begroting oorspr.	begroting ná wijz	realisatie	Verschil	% verschil
		a	b	a/-b		c		d	d/-c	
01 Programma Bestuur										
01.01 Provinciebestuur	9.372	9.702	9.772	-70	-0,7%	2	2	198	195	8621,7%
01.02 Bestuurlijke samenwerking	1.958	4.048	3.401	647	16,0%	0	178	213	35	19,5%
01.03 Interbestuurlijk toezicht	70	70	39	32	45,1%	0	0	0	0	100,0%
Toegerekende organisatiekosten	5.996	5.876	6.549	-673	-11,5%			87	87	100,0%
Totaal programma Bestuur	17.396	19.696	19.761	-64	-0,3%	2	180	498	318	
02 Programma Ruimte										
02.01 Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaïek	32.087	10.262	9.582	680	6,6%	13.667	8.170	7.199	-971	-11,9%
02.02 Vitaal platteland	10.102	12.486	11.971	516	4,1%	0	180	360	180	99,9%
Toegerekende organisatiekosten	9.140	10.600	11.665	-1.066	-10,1%					
Totaal programma Ruimte	51.329	33.348	33.218	131	0,4%	13.667	8.350	7.559	-791	-9,5%
03 Programma Natuur, water en milieu										
03.01 Water	27.959	22.319	19.133	3.186	14,3%	4.200	5.146	5.329	182	3,5%
03.02 Milieu	35.720	49.462	45.428	4.034	8,2%	2.150	8.364	12.748	4.385	52,4%
03.03 Natuur en landschap	57.818	110.283	98.653	11.630	10,5%	4.681	3.550	2.130	-1.420	-40,0%
03.04 GOB	1.100	57.796	56.002	1.795	3,1%	0	8.805	3.866	-4.939	-56,1%
Toegerekende organisatiekosten	14.588	15.052	14.154	898	6,0%					
Totaal programma Natuur, water en milieu	137.186	254.912	233.369	21.544	8,5%	11.031	25.865	24.073	-1.792	-6,9%
04 Programma Economie										
04.01 Algemeen economisch beleid	16.935	32.015	30.965	1.051	3,3%	0	8.843	12.433	3.591	40,6%
04.02 Economisch programma Brabant	15.590	37.309	27.713	9.596	25,7%	0	350	30	-320	-91,4%
04.04 Duurzame energie en energietransitie	5.857	7.161	6.606	555	7,7%	181	181	370	189	104,1%
Toegerekende organisatiekosten	7.281	7.571	9.222	-1.651	-21,8%					
Totaal programma Economie	45.663	84.057	74.506	9.550	11,4%	181	9.374	12.833	3.459	36,9%
05 Programma mobiliteit										
05.01 Mobiliteit	248.907	231.022	227.151	3.871	1,7%	905	481	623	142	29,5%
05.02 Openbaar vervoer	97.668	92.599	78.023	14.576	15,7%	86.056	88.043	73.961	-14.082	-16,0%
05.03 Infrastructuur/ provinciale wegen	74.327	85.609	89.821	-4.213	-4,9%	17.601	20.722	20.467	-255	-1,2%
Toegerekende organisatiekosten	15.352	16.319	16.410	-91	-0,6%			68	68	100,0%
Totaal programma Mobiliteit	436.253	425.549	411.406	14.144	3,3%	104.561	109.246	95.119	-14.127	-12,9%

Afwijkingen t.o.v. de begroting

bedragen x € 1.000

Lasten 2018 + stortingen in reserves						Baten 2018 + onttrekkingen aan reserves			Bijlage 11		
begroting		begroting		Verschil	% verschil	begroting		Verschil	% verschil		
oorspr.	ná wijz	realisatie				oorspr.	ná wijz			realisatie	
		a		a/-b		c		d	d/-c		
06	Programma Cultuur en samenleving										
06.01	Cultuur	23.232	33.908	34.531	-623	-1,8%	48	80	70	-10	-11,9%
06.02	Erfgoed	22.593	23.228	22.702	526	2,3%	604	929	763	-166	-17,8%
06.03	Sociale veerkracht	5.729	5.479	5.473	6	0,1%	96	96	32	-64	-66,5%
06.04	Sport	5.323	5.409	5.111	299	5,5%	0	0	0	0	100,0%
	Toegerekende organisatiekosten	4.353	4.205	4.783	-578	-13,7%					
Totaal programma Cultuur en samenleving		61.231	72.230	72.601	-371	-0,5%	748	1.105	866	-239	-21,7%
Algemeen financieel beleid											
Algemene dekkingsmiddelen											
	- Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting	0	0	0	0	0,0%	249.500	257.000	256.354	-646	-0,3%
	- Algemene uitkeringen	0	0	0	0	0,0%	224.381	243.096	245.230	2.134	0,9%
	- Dividend	0	0	0	0	0,0%	30.881	32.043	32.124	81	0,3%
	- Financieringsfunctie	12.135	10.968	10.920	48	0,4%	83.885	105.900	106.443	543	0,5%
	- Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	974	-974	0,0%	10	10	11.466	11.456	114563,0%
	Stelposten (exclusief onvoorzien)	39.337	0	172	-172	100,0%	0	0	0	0	0,0%
	Overhead	61.067	63.891	59.281	4.610	7,2%					
	Onvoorzien	1.308	1.308	0	1.308	100,0%	0	0	0	0	0,0%
		113.847	76.167	71.348	4.819	6,3%	588.656	638.049	651.617	13.568	2,1%
		862.904	965.961	916.208	49.753	5,2%	718.848	792.169	792.565	396	0,0%
	Stortingen in reserves	369.189	691.120	705.998	-14.878						
	Onttrekkingen aan reserves						513.246	864.912	851.117	-13.795	
	Totaal generaal	1.232.094	1.657.081	1.622.206	34.874		1.232.094	1.657.081	1.643.682	-13.399	
	Verschil gerealiseerde lasten t.o.v. begroting ná wijziging				34.874						
	Verschil gerealiseerde baten t.o.v. begroting ná wijziging				-13.399						
	Batig rekeningresultaat				21.475						

In artikel 24 van het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is bepaald dat de jaarrekening twee verplichte bijlagen dient te bevatten.

Bijlage 12 a bevat de uitvoeringsinformatie met het voorgeschreven overzicht van lasten en baten per taakveld.

Bij besluit van 5 maart 2016 is het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) gewijzigd.

Één van de wijzigingen betreft de door GS vast te stellen uitvoeringsinformatie.

Daarvan is in het BBV in artikel 66 het volgende bepaald:

- 1. De door gedeputeerde staten onderscheidenlijk het college van burgemeester en wethouders vast te stellen uitvoeringsinformatie bestaat:
  - a. uit een totaaloverzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de begroting;
  - b. uit een totaaloverzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de jaarstukken;
  - c. het verdelingsprincipe waarmee de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.
- 2. De raming onderscheidenlijk realisatie van het totaaloverzicht van de baten en lasten per taakveld is integraal en omvat dezelfde totaalbedragen als de begroting onderscheidenlijk de jaarstukken.
- 3. Voor het overzicht met de gerealiseerde baten en lasten worden hetzelfde verdelingsprincipe en dezelfde indeling gebruikt als voor het overzicht met de ramingen.
- 4. De voor de uitvoeringsinformatie te gebruiken taakvelden worden bij ministeriële regeling vastgesteld.

Zoals in artikel 66 lid 4 is aangegeven is de indeling van de taakvelden die in de uitvoeringsinformatie wordt opgenomen, uniform voor alle provincies bij ministeriële regeling vastgesteld.

Deze indeling is bepalend voor het op te nemen overzicht zoals bedoeld in artikel 66 lid 1 a. (zie bijlage 1).

Verdelingsprincipe

De provincie Noord-Brabant kent in de begroting een onderverdeling naar programma's en onderliggende productgroepen. Deze indeling is in de administratie van de provincie eveneens vastgelegd.

In die administratie zijn op een gedetailleerder niveau ook alle begrotingsposten opgenomen.

- Elke begrotingspost is gekoppeld aan één bepaalde productgroep en elke productgroep is gekoppeld aan één bepaald programma.
- Elke begrotingspost is gekoppeld aan één van de voorgeschreven taakvelden zoals die bij ministeriële regeling zijn vastgesteld. Ter illustratie begrotingsposten die betrekking hebben op openbaar vervoer zijn gekoppeld aan het voorgeschreven taakveld '2.3 Openbaar vervoer', begrotingsposten die betrekking hebben op erfgoed zijn gekoppeld aan het taakveld '7.1 Cultuur' enz. enz.

Alle begrotingsposten zijn zowel gekoppeld aan de programma's in de door PS vast te stellen begroting/jaarstukken als gekoppeld aan de bij ministeriële regeling voorgeschreven taakvelden (art.66 lid 2).

Het overzicht van de lasten en baten ingedeeld naar de uniform voor alle provincies door het rijk voorgeschreven taakvelden is opgenomen in bijlage 12a. De totalen in dit overzicht naar taakvelden sluiten volledig aan bij de totalen van het overzicht van lasten en baten ingedeeld naar programma's en productgroepen.

Bijlage 12 b bevat de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen die van het rijk door de provincie zijn ontvangen.

Dit betreft de zogenaamde SiSa-bijlage. (SiSa: Single information - Single Audit). In deze Sisa-bijlage moet - volgens een door het rijk voorgeschreven model - de verantwoordingsinformatie over de specifieke uitkeringen worden opgenomen.

De in deze bijlage opgenomen verantwoordinginformatie betreft de specifieke uitkering:

- E 11-Brede doeluitkering verkeer en vervoer.

Jaarrekening 2018 bijlage lasten en baten		Begroting oorspronkelijk		Bijlage 12a
Uitvoeringsinformatie: Indeling naar taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
0.	Algemene dekkingsmiddelen			
0.1	Uitkering provinciefonds	0	224.381.301	224.381.301
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	249.500.000	249.500.000
0.3	Geldeningen en uitzettingen	12.134.816	83.734.557	71.599.741
0.4	Deelnemingen	0	30.880.558	30.880.558
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	40.645.362	160.000	-40.485.362
0.6	Overhead	61.066.508	0	-61.066.508
0.7	Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.8	Mutaties reserves	369.189.425	513.245.690	144.056.265
0.9	Resultaat	0	0	0
	Totaal algemene dekkingsmiddelen	483.036.111	1.101.902.106	618.865.995
1.	Bestuur			
1.1	Provinciale Staten	4.994.136	0	-4.994.136
1.2	Gedeputeerde Staten	1.882.325	2.267	-1.880.058
1.3	Kabinetszaken	1.699.326	0	-1.699.326
1.4	Bestuurlijke organisatie	3.321.585	0	-3.321.585
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.230.944	0	-1.230.944
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.316.121	0	-1.316.121
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	2.317.684	0	-2.317.684
	Totaal bestuur	16.762.121	2.267	-16.759.854
2.	Verkeer en vervoer			
2.1	Landwegen	324.844.690	17.923.868	-306.920.822
2.2	Waterwegen	2.658.049	0	-2.658.049
2.3	Openbaar vervoer	95.743.109	86.055.556	-9.687.553
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	14.365.416	582.000	-13.783.416
	Totaal verkeer en vervoer	437.611.264	104.561.424	-333.049.840
3.	Water			
3.1	Waterkeringen	2.550.667	0	-2.550.667
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	33.333	0	-33.333
3.3	Kwantiteit grondwater	5.260.000	3.977.657	-1.282.343
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	3.748.333	400.000	-3.348.333
3.5	Kwaliteit grondwater	330.000	0	-330.000
3.9	Water, overige baten en lasten	15.482.080	0	-15.482.080
	Totaal water	27.404.413	4.377.657	-23.026.756
4.0	Milieu			
4.1	Bodembescherming	11.953.157	0	-11.953.157
4.2	Luchtverontreiniging	952.966	0	-952.966
4.3	Geluidhinder	10.665	12.607	1.942
4.4	Vergunningverlening en handhaving	24.691.193	1.194.295	-23.496.898
4.5	Ontgronding	0	280.500	280.500
4.6	Duurzaamheid	9.120.970	181.350	-8.939.620
4.9	Milieu, overige baten en lasten	2.806.139	7.736.000	4.929.861
	Totaal milieu	49.535.090	9.404.752	-40.130.338
5.	Natuur			
5.1	Natuurontwikkeling	9.638.667	2.754.903	-6.883.764
5.2	Beheer natuurgebieden	50.446.988	1.900.000	-48.546.988
5.3	Beheer flora en fauna	2.332.678	0	-2.332.678
5.9	Natuur, overige baten en lasten	3.913.056	26.472	-3.886.584
	Totaal natuur	66.331.389	4.681.375	-61.650.014
6.	Regionale economie			
6.1	Agrarische aangelegenheden	13.012.469	520.000	-12.492.469
6.2	Logistiek	0	0	0
6.3	Kennis en innovatie	10.260.693	0	-10.260.693
6.4	Recreatie en toerisme	0	0	0
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	27.646.927	0	-27.646.927
	Totaal regionale economie	50.920.089	520.000	-50.400.089

Jaarrekening 2018 bijlage lasten en baten		Begroting oorspronkelijk		Bijlage 12a
Uitvoeringsinformatie: Indeling naar taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
7.	Cultuur en maatschappij			
7.1	Cultuur	47.196.296	603.808	-46.592.488
7.2	Maatschappij	9.995.409	0	-9.995.409
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	6.326.485	144.271	-6.182.214
	Totaal cultuur en maatschappij	<u>63.518.190</u>	<u>748.079</u>	<u>-62.770.111</u>
8.	Ruimte			
8.1	Ruimtelijke ordening	36.768.228	5.896.244	-30.871.984
8.2	Volkshuisvesting	207.009	0	-207.009
8.3	Stedelijke vernieuwing	0	0	0
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	0	0	0
	Totaal ruimte	<u>36.975.237</u>	<u>5.896.244</u>	<u>-31.078.993</u>
	Totaal generaal	1.232.093.904	1.232.093.904	0

Jaarrekening 2018 bijlage lasten en baten		Begroting na wijziging		Bijlage 12a
Uitvoeringsinformatie: Indeling naar taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
0.	Algemene dekkingsmiddelen			
0.1	Uitkering provinciefonds	0	243.144.792	243.144.792
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	257.000.000	257.000.000
0.3	Geldleningen en uitzettingen	10.968.197	105.750.207	94.782.010
0.4	Deelnemingen	0	32.042.924	32.042.924
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	1.308.402	160.000	-1.148.402
0.6	Overhead	63.890.749	0	-63.890.749
0.7	Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.8	Mutaties reserves	691.120.128	864.911.831	173.791.703
0.9	Resultaat	0	0	0
	Totaal algemene dekkingsmiddelen	767.287.476	1.503.009.754	735.722.278
1.	Bestuur			
1.1	Provinciale Staten	5.059.248	0	-5.059.248
1.2	Gedeputeerde Staten	1.882.325	2.267	-1.880.058
1.3	Kabinetszaken	1.753.146	0	-1.753.146
1.4	Bestuurlijke organisatie	3.024.763	53.000	-2.971.763
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.310.053	0	-1.310.053
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.516.121	0	-1.516.121
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	4.066.118	0	-4.066.118
	Totaal bestuur	18.611.774	55.267	-18.556.507
2.	Verkeer en vervoer			
2.1	Landwegen	321.720.970	21.045.323	-300.675.647
2.2	Waterwegen	1.808.049	86.000	-1.722.049
2.3	Openbaar vervoer	94.053.331	88.042.910	-6.010.421
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	9.325.126	72.000	-9.253.126
	Totaal verkeer en vervoer	426.907.476	109.246.233	-317.661.243
3.	Water			
3.1	Waterkeringen	2.908.348	0	-2.908.348
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	5.000	0	-5.000
3.3	Kwantiteit grondwater	7.990.393	4.132.350	-3.858.043
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	2.998.246	750.391	-2.247.855
3.5	Kwaliteit grondwater	330.000	0	-330.000
3.9	Water, overige baten en lasten	7.916.337	441.250	-7.475.087
	Totaal water	22.148.324	5.323.991	-16.824.333
4.0	Milieu			
4.1	Bodembescherming	20.503.512	0	-20.503.512
4.2	Luchtverontreiniging	987.336	0	-987.336
4.3	Geluidhinder	10.665	12.607	1.942
4.4	Vergunningverlening en handhaving	28.249.139	2.436.198	-25.812.941
4.5	Ontgronding	0	2.780.500	2.780.500
4.6	Duurzaamheid	10.850.531	181.350	-10.669.181
4.9	Milieu, overige baten en lasten	3.136.915	537.087	-2.599.828
	Totaal milieu	63.738.098	5.947.742	-57.790.356
5.	Natuur			
5.1	Natuurontwikkeling	76.516.413	10.014.309	-66.502.104
5.2	Beheer natuurgebieden	86.795.866	2.265.000	-84.530.866
5.3	Beheer flora en fauna	9.040.915	0	-9.040.915
5.9	Natuur, overige baten en lasten	3.628.173	26.472	-3.601.701
	Totaal natuur	175.981.367	12.305.781	-163.675.586
6.	Regionale economie			
6.1	Agrarische aangelegenheden	16.942.772	180.000	-16.762.772
6.2	Logistiek	0	0	0
6.3	Kennis en innovatie	32.854.343	0	-32.854.343
6.4	Recreatie en toerisme	0	0	0
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	41.141.560	9.192.500	-31.949.060
	Totaal regionale economie	90.938.675	9.372.500	-81.566.175

Jaarrekening 2018 bijlage lasten en baten		Begroting na wijziging		Bijlage 12a
Uitvoeringsinformatie: Indeling naar taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
7.	Cultuur en maatschappij			
7.1	Cultuur	58.379.779	928.808	-57.450.971
7.2	Maatschappij	10.233.950	0	-10.233.950
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	6.230.978	301.271	-5.929.707
	Totaal cultuur en maatschappij	<u>74.844.707</u>	<u>1.230.079</u>	<u>-73.614.628</u>
8.	Ruimte			
8.1	Ruimtelijke ordening	15.750.918	5.459.403	-10.291.515
8.2	Volkshuisvesting	437.009	0	-437.009
8.3	Stedelijke vernieuwing	396.905	5.129.979	4.733.074
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	38.000	0	-38.000
	Totaal ruimte	<u>16.622.832</u>	<u>10.589.382</u>	<u>-6.033.450</u>
	Totaal generaal	1.657.080.729	1.657.080.729	0

Jaarrekening 2018 bijlage lasten en baten		Realisatie jaarrekening		Bijlage 12a
Uitvoeringsinformatie: Indeling naar taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
0.	Algemene dekkingsmiddelen			
0.1	Uitkering provinciefonds	0	241.594.640	241.594.640
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	256.354.138	256.354.138
0.3	Geldleningen en uitzettingen	10.919.991	106.292.797	95.372.806
0.4	Deelnemingen	94.259	32.124.164	32.029.905
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	172.410	11.616.302	11.443.892
0.6	Overhead	59.281.130	0	-59.281.130
0.7	Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.8	Mutaties reserves	705.998.327	851.116.864	145.118.536
0.9	Resultaat	0	0	0
	Totaal algemene dekkingsmiddelen	776.466.117	1.499.098.904	722.632.787
1.	Bestuur			
1.1	Provinciale Staten	4.861.329	0	-4.861.329
1.2	Gedeputeerde Staten	2.410.303	197.720	-2.212.583
1.3	Kabinetszaken	2.169.033	0	-2.169.033
1.4	Bestuurlijke organisatie	2.631.588	150.066	-2.481.522
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.484.548	0	-1.484.548
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.446.285	0	-1.446.285
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	3.985.137	0	-3.985.137
	Totaal bestuur	18.988.223	347.786	-18.640.437
2.	Verkeer en vervoer			
2.1	Landwegen	326.329.568	20.682.913	-305.646.655
2.2	Waterwegen	-1.132.281	85.774	1.218.055
2.3	Openbaar vervoer	86.286.790	73.961.267	-12.325.523
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	1.177.138	389.395	-787.743
	Totaal verkeer en vervoer	412.661.214	95.119.349	-317.541.866
3.	Water			
3.1	Waterkeringen	2.346.138	5.147	-2.340.991
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	0	53.236	53.236
3.3	Kwantiteit grondwater	10.221.383	4.033.038	-6.188.345
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	2.355.975	866.968	-1.489.007
3.5	Kwaliteit grondwater	252.855	0	-252.855
3.9	Water, overige baten en lasten	7.146.482	448.588	-6.697.894
	Totaal water	22.322.832	5.406.977	-16.915.855
4.0	Milieu			
4.1	Bodembescherming	22.604.394	4.545.766	-18.058.628
4.2	Luchtverontreiniging	755.024	63.914	-691.110
4.3	Geluidhinder	9.100	0	-9.100
4.4	Vergunningverlening en handhaving	23.333.882	2.642.468	-20.691.414
4.5	Ontgronding	0	2.650.168	2.650.168
4.6	Duurzaamheid	9.143.582	374.057	-8.769.525
4.9	Milieu, overige baten en lasten	2.272.171	344.057	-1.928.113
	Totaal milieu	58.118.152	10.620.430	-47.497.721
5.	Natuur			
5.1	Natuurontwikkeling	62.987.284	8.626.925	-54.360.360
5.2	Beheer natuurgebieden	87.540.423	1.003.861	-86.536.562
5.3	Beheer flora en fauna	7.457.481	0	-7.457.481
5.9	Natuur, overige baten en lasten	3.642.638	0	-3.642.638
	Totaal natuur	161.627.827	9.630.786	-151.997.041
6.	Regionale economie			
6.1	Agrarische aangelegenheden	13.754.565	496.648	-13.257.917
6.2	Logistiek	13.200	0	-13.200
6.3	Kennis en innovatie	25.731.121	247.104	-25.484.017
6.4	Recreatie en toerisme	0	0	0
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	41.963.570	12.216.003	-29.747.567
	Totaal regionale economie	81.462.455	12.959.755	-68.502.700

Jaarrekening 2018 bijlage lasten en baten		Realisatie jaarrekening		Bijlage 12a
Uitvoeringsinformatie: Indeling naar taakvelden		Lasten	Baten	Saldo
7.	Cultuur en maatschappij			
7.1	Cultuur	58.566.151	763.059	-57.803.092
7.2	Maatschappij	10.094.822	0	-10.094.822
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	6.535.883	252.764	-6.283.120
	Totaal cultuur en maatschappij	<u>75.196.857</u>	<u>1.015.823</u>	<u>-74.181.034</u>
8.	Ruimte			
8.1	Ruimtelijke ordening	18.972.464	4.351.758	-14.620.707
8.2	Volkshuisvesting	306.389	0	-306.389
8.3	Stedelijke vernieuwing	-3.891.875	5.129.978	9.021.853
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	-24.390	0	24.390
	Totaal ruimte	<u>15.362.588</u>	<u>9.481.736</u>	<u>-5.880.852</u>
	Totaal generaal	1.622.206.265	1.643.681.546	21.475.281

Verdeling taakvelden over programma's

Realisatie jaarrek.2018

Programma	Productgroep	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
01 Programma Bestuur					
01.01	Provinciebestuur				
	1.1	Provinciale Staten	3.861.634	0	-3.861.634
	1.2	Gedeputeerde Staten	2.410.303	197.720	-2.212.583
	1.3	Kabinetszaken	130.183	0	-130.183
	1.6	Openbare orde en veiligheid	1.446.285	0	-1.446.285
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	860.628	0	-860.628
	7.1	Cultuur	562.723	0	-562.723
	7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	500.000	0	-500.000
			9.771.756	197.720	-9.574.036
01.02	Bestuurlijke samenwerking				
	1.4	Bestuurlijke organisatie	711.450	62.680	-648.771
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	2.403.508	0	-2.403.508
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	123.983	0	-123.983
	7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	162.136	150.000	-12.136
	8.9	Ruimte, overige baten en lasten	0	0	0
			3.401.078	212.680	-3.188.398
01.03	Interbestuurlijk toezicht				
	1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	38.638	0	-38.638
	4.4	Vergunningverlening en handhaving	0	0	0
			38.638	0	-38.638
Organisatiekosten					
	1.1	Provinciale Staten	999.695	0	-999.695
	1.3	Kabinetszaken	2.038.850	0	-2.038.850
	1.4	Bestuurlijke organisatie	1.343.942	87.386	-1.256.556
	1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.445.910	0	-1.445.910
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	720.645	0	-720.645
	7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	0	0
	8.1	Ruimtelijke ordening	0	0	0
			6.549.042	87.386	-6.461.656
Totaal Programma Bestuur			19.760.514	497.786	-19.262.728
02 Programma Ruimte					
02.01	Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaiek				
	4.6	Duurzaamheid	-886.275	0	886.275
	3.3	Kwantiteit grondwater	2.272.544	0	-2.272.544
	4.9	Milieu, overige baten en lasten	0	0	0
	5.1	Natuurontwikkeling	0	0	0
	6.1	Agrarische aangelegenheden	0	136.854	136.854
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	2.609.257	0	-2.609.257
	8.1	Ruimtelijke ordening	9.223.733	4.351.758	-4.871.976
	8.2	Volkshuisvesting	306.389	0	-306.389
	8.3	Stedelijke vernieuwing	-3.919.529	2.710.409	6.629.938
	8.9	Ruimte, overige baten en lasten	-24.390	0	24.390
			9.581.730	7.199.020	-2.382.709
02.02	Agrofood				
	4.6	Duurzaamheid	584.305	0	-584.305
	6.1	Agrarische aangelegenheden	11.386.524	359.794	-11.026.730
			11.970.828	359.794	-11.611.034
Organisatiekosten					

Verdeling taakvelden over programma's

Realisatie jaarrek.2018

Programma	Productgroep	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
		6.1	2.042.884	0	-2.042.884
		8.1	9.622.440	0	-9.622.440
			11.665.324	0	-11.665.324
Totaal Programma Ruimte			33.217.882	7.558.814	-25.659.067
03 Programma Natuur, Water en Milieu					
03.01	Water				
	2.2	Waterwegen	1.255.648	0	-1.255.648
	3.1	Waterkeringen	2.346.138	5.147	-2.340.991
	3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	0	53.236	53.236
	3.3	Kwantiteit grondwater	7.948.839	3.954.693	-3.994.146
	3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	2.355.975	866.968	-1.489.007
	3.5	Kwaliteit grondwater	252.855	0	-252.855
	3.9	Water, overige baten en lasten	4.681.101	448.588	-4.232.513
	4.4	Vergunningverlening en handhaving	0	0	0
	5.1	Natuurontwikkeling	292.131	0	-292.131
	5.2	Beheer natuurgebieden	0	0	0
	6.2	Logistiek	0	0	0
			19.132.686	5.328.632	-13.804.054
03.02	Milieu				
	3.3	Kwantiteit grondwater	0	78.345	78.345
	4.1	Bodembescherming	20.951.330	4.545.766	-16.405.564
	4.2	Luchtverontreiniging	299.976	63.914	-236.062
	4.3	Geluidhinder	9.100	0	-9.100
	4.4	Vergunningverlening en handhaving	21.839.972	2.642.468	-19.197.504
	4.5	Ontgronding	0	2.650.168	2.650.168
	4.6	Duurzaamheid	-159.999	4.000	163.999
	4.9	Milieu, overige baten en lasten	1.436.800	344.057	-1.092.742
	5.2	Beheer natuurgebieden	0	0	0
	5.3	Beheer flora en fauna	0	0	0
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	1.023.267	0	-1.023.267
	8.3	Stedelijke vernieuwing	27.654	2.419.570	2.391.916
			45.428.099	12.748.287	-32.679.812
03.03	Natuur en Landschap				
	5.1	Natuurontwikkeling	3.325.975	1.126.255	-2.199.720
	5.2	Beheer natuurgebieden	85.819.229	1.003.861	-84.815.368
	5.3	Beheer flora en fauna	7.170.908	0	-7.170.908
	5.9	Natuur, overige baten en lasten	2.210.394	0	-2.210.394
	6.2	Logistiek	0	0	0
	8.1	Ruimtelijke ordening	126.291	0	-126.291
			98.652.797	2.130.116	-96.522.680
03.04	Groen Ontwikkelfonds Brabant				
	0.1	Uitkering provinciefonds	0	-3.635.010	-3.635.010
	5.1	Natuurontwikkeling	56.001.572	7.500.670	-48.500.903
			56.001.572	3.865.660	-52.135.913
		Organisatiekosten			
	3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	0	0	0
	3.3	Kwantiteit grondwater	0	0	0
	3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	0	0	0
	3.5	Kwaliteit grondwater	0	0	0

Verdeling taakvelden over programma's

Realisatie jaarrek.2018

Programma	Productgroep	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo	
		3.9	Water, overige baten en lasten	2.465.380	0	-2.465.380
		4.1	Bodembescherming	1.653.064	0	-1.653.064
		4.2	Luchtverontreiniging	455.048	0	-455.048
		4.4	Vergunningverlening en handhaving	1.493.910	0	-1.493.910
		4.6	Duurzaamheid	443.197	0	-443.197
		4.9	Milieu, overige baten en lasten	835.371	0	-835.371
		5.1	Natuurontwikkeling	3.367.607	0	-3.367.607
		5.2	Beheer natuurgebieden	1.721.194	0	-1.721.194
		5.3	Beheer flora en fauna	286.573	0	-286.573
		5.9	Natuur, overige baten en lasten	1.432.244	0	-1.432.244
		6.1	Agrarische aangelegenheden	0	0	0
				14.153.588	0	-14.153.588
Totaal Programma Natuur, water en milieu			233.368.742	24.072.695	-209.296.047	

04 Programma Economie

04.01	Algemeen economisch beleid				
	0.4	Deelnemingen	94.259	0	-94.259
	1.4	Bestuurlijke organisatie	576.196	0	-576.196
	4.6	Duurzaamheid	0	0	0
	6.1	Agrarische aangelegenheden	325.157	0	-325.157
	6.3	Kennis en innovatie	691.621	217.104	-474.517
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	27.906.105	12.216.003	-15.690.102
	7.1	Cultuur	1.371.344	0	-1.371.344
			30.964.681	12.433.107	-18.531.574
04.02	Economisch programma Brabant				
	4.6	Duurzaamheid	647.000	0	-647.000
	6.2	Logistiek	13.200	0	-13.200
	6.3	Kennis en innovatie	23.876.074	30.000	-23.846.074
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	3.177.097	0	-3.177.097
			27.713.371	30.000	-27.683.371
04.04	Duurzame energie en energietransitie				
	4.6	Duurzaamheid	6.540.025	370.057	-6.169.968
	6.3	Kennis en innovatie	66.361	0	-66.361
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	0	0	0
			6.606.386	370.057	-6.236.329
		Organisatiekosten			
	1.4	Bestuurlijke organisatie	0	0	0
	4.6	Duurzaamheid	1.975.329	0	-1.975.329
	6.2	Logistiek	0	0	0
	6.3	Kennis en innovatie	1.097.065	0	-1.097.065
	6.4	Recreatie en toerisme	0	0	0
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	6.149.437	0	-6.149.437
	7.1	Cultuur	0	0	0
			9.221.831	0	-9.221.831
Totaal Programma Economie			74.506.269	12.833.164	-61.673.105

05 Programma Mobiliteit

05.01	Mobiliteit				
	2.1	Landwegen	221.854.339	188.816	-221.665.523

Verdeling taakvelden over programma's

Realisatie jaarrek.2018

Programma	Productgroep	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo	
		2.2	Waterwegen	407.916	85.774	-322.142
		2.3	Openbaar vervoer	115.561	0	-115.561
		2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	4.773.533	348.485	-4.425.048
		6.2	Logistiek	0	0	0
				227.151.349	623.075	-226.528.274
05.02	Openbaar vervoer					
		2.1	Landwegen	3.215.519	0	-3.215.519
		2.2	Waterwegen	-2.795.845	0	2.795.845
		2.3	Openbaar vervoer	84.117.327	73.961.267	-10.156.061
		2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	-6.514.188	0	6.514.188
				78.022.813	73.961.267	-4.061.547
05.03	Infrastructuur/provinciale wegen					
		2.1	Landwegen	89.272.090	20.466.891	-68.805.199
		2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	549.223	0	-549.224
				89.821.313	20.466.891	-69.354.422
	Organisatiekosten					
		2.1	Landwegen	11.987.620	27.206	-11.960.414
		2.2	Waterwegen	0	0	0
		2.3	Openbaar vervoer	2.053.901	0	-2.053.901
		2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	2.368.570	40.910	-2.327.660
				16.410.091	68.116	-16.341.975
	Totaal Programma Mobiliteit			411.405.566	95.119.349	-316.286.218
06	Programma Cultuur en samenleving					
06.01	Cultuur					
		7.1	Cultuur	29.940.127	0	-29.940.127
		7.2	Maatschappij	4.516.256	0	-4.516.256
		7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	74.845	70.489	-4.356
				34.531.228	70.489	-34.460.739
06.02	Erfgoed					
		1.9	Bestuur, overige baten en lasten	356	0	-356
		7.1	Cultuur	22.701.950	763.059	-21.938.891
				22.702.306	763.059	-21.939.247
06.03	Sociale veerkracht					
		7.2	Maatschappij	96.533	0	-96.533
		7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	5.376.912	32.275	-5.344.638
				5.473.445	32.275	-5.441.171
06.04	Sport					
		7.1	Cultuur	969.152	0	-969.152
		7.2	Maatschappij	4.141.388	0	-4.141.388
		7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	0	0
				5.110.540	0	-5.110.540
	Organisatiekosten					
		7.1	Cultuur	3.020.855	0	-3.020.855
		7.2	Maatschappij	1.340.645	0	-1.340.645
		7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	421.990	0	-421.990
				4.783.490	0	-4.783.490

Verdeling taakvelden over programma's

Realisatie jaarrek.2018

Programma	Productgroep	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Programma Cultuur en samenleving			72.601.010	865.823	-71.735.187
Algemeen financieel beleid					
<u>31.02 Algemene dekkingsmiddelen</u>					
Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting					
0.2		Opbrengst provinciale belastingen	0	256.354.138	256.354.138
Algemene uitkeringen			0	0	0
0.1		Uitkering provinciefonds	0	245.229.650	245.229.650
Financieringsfunctie			0	0	0
0.3		Geldleningen en uitzettingen	10.919.991	106.292.797	95.372.806
Dividend			0	0	0
0.4		Deelnemingen	0	32.124.164	32.124.164
Overige algemene dekkingsmiddelen			0	0	0
0.5		Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	0	11.616.302	11.616.302
6.9		Reg. econ. overige B/L	974.423	0	-974.423
			11.894.414	651.617.051	639.722.636
<u>31.03 Overhead, VPB en stelposten</u>					
Overhead					
0.6		Overhead	59.281.130	0	-59.281.130
Vennootschapsbelasting					
0.7		Vennootschapsbelasting	0	0	0
Stelposten					
0.5		Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	172.410	0	-172.410
Onvoorzien					
0.5		Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten		0	0
			59.453.540	0	-59.453.540
Totaal Algemeen Financieel beleid			71.347.954	651.617.051	580.269.096
					0
Totaal Lasten, Baten, Saldo			916.207.938	792.564.682	-123.643.255
			Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
<u>31.04 Mutaties in reserves</u>					
0.8		Mutaties reserves (Toevoegingen)	705.998.327		-705.998.327
0.8		Mutaties reserves (Onttrekkingen)		851.116.864	851.116.864
			705.998.327	851.116.864	
Saldo mutaties reserves					145.118.536
Gerealiseerd resultaat 2018					21.475.281

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

lenW	E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1)	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T)	Besteding (jaar T)	Correctie over besteding (T-1)	Eindsaldo/-reservering (jaar T)
		Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10)	<i>Aard controle R Indicatornummer: E27 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E27 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E27 / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E27 / 04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E27 / 05</i>
			€ 112.231.315	€ 3.455.677	€ 81.205.586	€ 7.023.319	€ 41.504.725

De commissie BBV heeft op 30 augustus 2018 de Notitie structurele en incidentele baten en lasten gepubliceerd - die de eerdere notitie uit 2012 van de commissie BBV hierover - vervangt. De nieuwe notitie treedt met ingang van begrotingsjaar 2019 in werking. De notitie vormt een aanvulling op de artikelen 28 c en 28 d van het BBV zoals die bij de jaarrekening van kracht zijn.

De regelgeving van het BBV schrijft voor dat inzicht moet worden gegeven in de incidentele lasten en baten per programma (BBV art 28c) en in de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves (BBV art 28d).

Vooruitlopend op de datum van inwerking treden is in onderstaande tabel de presentatie van het structureel begrotingssaldo meerjarig aangegeven.

In afwijking van de aanbeveling van de commissie BBV is er voor gekozen om de tabel inzake de presentatie van het structureel begrotingssaldo anders op te nemen dan in de voornoemde notitie van de commissie BBV op blz 8 is uitgewerkt. Dit om vermenging van lasten/baten enerzijds en toevoegingen/onttrekkingen aan reserves anderzijds, te voorkomen.

De op basis van de BBV-notitie te presenteren tabel is - rekening houdend met de hierboven aangegeven aanpassing - als volgt te presenteren:

Presentatie van het structureel (begrotings)saldo (bedragen x € 1.000)

	Jaarrekening jaar 2018	Begroting jaar 2019	jaar 2020	jaar 2021	jaar 2022
A) Lasten	916.208	739.187	610.687	550.271	467.087
B) Baten	792.565	697.850	634.025	604.731	599.123
Saldo van lasten en baten (B/-A)	-123.643	-41.338	23.338	54.460	132.036
C) Toevoegingen aan reserves	705.998	373.376	277.923	264.062	236.001
D) Onttrekkingen aan reserves	851.117	445.633	364.084	318.769	210.108
(Geraamd) resultaat (B/-A+D/-C)	21.475	30.919	109.499	109.167	106.143
E) Incidentele lasten	382.490	189.429	157.896	78.623	63.151
F) Incidentele baten	170.758	67.567	-12.049	0	1.000
G) Structurele lasten (A/-E)	533.718	549.758	452.791	471.648	403.936
H) Structurele baten (B/-F)	621.807	630.283	646.075	604.731	598.123
I) Structurele toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
J) Structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0
Structureel saldo (H/-G+J/-I)	88.089	80.525	193.284	133.083	194.187

In bovenstaande tabel is er tevens voor gekozen om in afwijking van de notitie van de commissie BBV de term "Begrotingssaldo na bestemming" te vervangen door "(Geraamd) resultaat". Dit om aansluiting te blijven houden met de terminologie die ook in het BBV artikel 17 en artikel 27 is opgenomen.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat sprake is van een meerjarig positief saldo van de begroting. Omdat de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves allemaal als incidenteel zijn aangemerkt, is geen sprake van structurele toevoegingen en of structurele onttrekkingen aan reserves.

De specificatie per programma van de incidentele lasten en baten uit de jaarrekening zoals voorgeschreven in BBV art 28c is in onderstaande tabel opgenomen, waarbij op begrotingspost-niveau is bezien of de last c.q. bate van de jaarrekening 2018 ook in de begroting 2019 en meerjarenraming (2020 en verder) voor komt. Het criterium voor incidenteel is bepaald op korter dan vier jaar.

Komt een last of bate in de jaarrekening op een begrotingspost voor en is op diezelfde begrotingspost ook in de vier jaren 2019 t/m 2022 een raming > € 0 opgenomen in niet meer dan twee van de vier jaarschijven, dan is de last of bate uit de jaarrekening aangemerkt als incidenteel. Komt een last of een bate op een begrotingspost gedurende de periode 2018 t/m 2022 in meer dan drie jaar voor dan is de desbetreffende post als structureel aangemerkt.

Onderaan in de tabel is inzichtelijk gemaakt dat er sprake is van structureel evenwicht. Met andere woorden de structurele baten komen hoger uit dan de structurele lasten.

Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
<u>01.01</u> <u>Provinciebestuur</u>		
0000072	Overige voorzieningen statenleden	600
0000085	Kosten onderzoek PS.	118.079
0000096	Toev voorz APPA (Pensioenwet Ambtsdr.)	591.895
	totaal incidentele lasten	<u>710.574</u>
1000078	Ontvangen pensioenkapitalen bestuurders	184.464
	totaal incidentele baten	<u>184.464</u>
<u>01.02</u> <u>Bestuurlijke samenwerking</u>		
0001955	Majeure projecten West-Brabant	123.983
0002466	Werkagenda BrabantStad	202.860
	totaal incidentele lasten	<u>326.843</u>
1000082	Bijdragen partners programma Brabantstad	62.680
1000316	Bijdrage derden in project VND	150.000
	totaal incidentele baten	<u>212.680</u>
<u>02.01</u> <u>Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaïek</u>		
0000942	Procesgeld Omgevingsvisie	1.082.012
0001230	Uitvoeringsimpuls revitalisering/reconst	-6.273
0002478	Toev. voorz kap.verstr. aan deelneming	15.720.011
0002309	Toevoeging Voorz Leningen aan deelneming	-13.958.242
0002381	Toev. Vz. Leningen Verb.part.	2.272.544
0001512	Collectief particul. opdrachtgeverschap	-116.990
0001909	Versnelde uitv. stedelijke zones B5-SI	-3.919.529
0002206	Nimby	-24.390
0002222	Ruimtelijke kwaliteit Kleine Beerze	36.380

 Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten

---

Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
0002246	Brainport Oost - Ruimtelijke kwaliteit	-886.275
0002311	Toevoeging Voorz. Grondexploitaties	690.000
0002489	Uitvoeringsprogramma Werklocaties	2.609.257
0002520	Leegstand	699.519
0002592	Brabantse Agenda Wonen	268.600
	totaal incidentele lasten	4.466.625
1000325	Rijksbijdrage stads- en dorpsvernieuwing	930.236
1000328	Rijksbijdrage ISV	1.102.671
1000375	Rijksbijdrage ISV 2	677.502
1000857	Onttr. Vz. Kap.verstr. Deelnemingen OB	2.574.196
1000694	Baten woningbouw kredietcr.	135.322
1000796	Inkomsten prgr Ruimte	136.854
	totaal incidentele baten	5.556.780
<u>02.02</u>	<u>Agrofood 2020; Brabant Quality</u>	
0002211	Ondersteuning transitie stad-platteland	-104.416
0002310	Toevoeging Risicovoorziening algemeen	540.000
0000728	UBA4.4 Stuurgroep LIB	485.461
0001856	PMJP: V.I.V. (od, pnb)	8.361
0002061	UBA 4.5 Interreg B NWE 'Food Heroes	64.817
0002065	Interreg V String	117.718
0002148	UBA 0 Programmamanagement	498.383
0002267	Subs. reg.Asbest eraf Zonnepanelen erop	-15.911
0002355	UBA 6.2 Sanering Knelpunten	2.102.269
0002509	UBA 4.2 landbouwinnovatiecampus	282.676
0002510	UBA 6 Verbinden en aanjagen	718.006
0002511	UBA4.3 Translab	470.206
0002512	UBA 3.1 Overlast aanpakken	16.058
0002513	UBA 6.1 Mestbeleid	282.066
0002514	UBA 2 Gezondheid en agrofood	308.230
0002515	UBA 5.2 Agrofood plantaardig	164.619
0002516	UBA 5.1 Circulaire Economie Agrofood	331.867
0002517	UBA 1.1 Heldere kaders	217.652
0002518	UBA 4.5 Internationalisering agrofood	54.009
0002519	UBA 4.4 Toekomstbedrijven	-22.500
0002526	UBA 1.2 BZV	63.136
0002536	POP3 bijdr.Agrofood Landbouw	3.692.611
0002586	UBA 5.1 Ondersteunende Maatregelen	1.463.205
0002598	UBA 5.2 Stalderingsloket	146.003
0002653	UBA 4.5 EUREGA	380
	totaal incidentele lasten	11.884.906
1000460	UBA 4.5 Interreg B NWE 'Food Heroes' INK	94.075
1000461	Interreg V String	117.718

 Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten

---

Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
1000712	Ink agrofood UBA alg	125.000
1000735	DU-uitk. Green deal zonnepanelen-asbest	23.001
	totaal incidentele baten	<u>359.794</u>
03.01	Water	
0002099	Wijstherstel	-3.159
0002100	PWP Communicatie en educatie	-11
0002281	Overeenkomst Waterpoort (Uitg)	201.289
0002535	POP3 bijdragen Water	292.131
0002546	Afwikkeling tweede bestuursovereenkomst	60.000
0002626	Kwartiermaker ruimtelijke adaptatie rbom	23.631
	totaal incidentele lasten	<u>573.880</u>
1000380	Pacht en overige ink.Overdiepse polder T	5.147
1000571	Inkomsten partners schoon water 16/20	233.199
1000747	Overeenkomst Waterpoort (Ink.)	90.000
1000897	Inkomsten Toestandsrapportage NWM	27.839
1000900	Inkomsten Veilige leefom.water	53.236
1000901	InkomstenGroene groei water DDW	87.087
1000926	inkomsten DP Maas	159.950
1000931	Omgevingswet	27.600
	totaal incidentele baten	<u>684.058</u>
03.02	Milieu	
0000414	Kosten repressieve handhaving acties	-224.454
0000484	Dumpen Drugsafval	721.384
0000488	Interim-bedrijvenregeling	3.728.671
0001708	Bodem	10.822.707
0001715	Programma luchtkwaliteit (T)	69.414
0001716	Beleidsregel lucht 2008 (T)	-5.500
0001839	Uitvoer.kstn Wett.taken (app.kstn).	710.514
0001873	Duurzame herstructureringswijk(2e tr)-SB	1
0001975	Uitgaven bodemsanering tlv ISV-3	27.654
0002265	Kosten uitvoering nazorg	2.554.235
0002289	Faciliteren van woningisolatie	-160.000
0002459	Impuls omgevingsveiligheid	1.023.267
0002573	Vitale bodem	595.266
0002664	Toev. Voorziening nazorg stortplaatsen	1.200.000
	totaal incidentele lasten	<u>21.063.159</u>
1000207	Interim-bedrijvenregeling	4.312.667
1000537	Inkomsten provincie N-Brabant bodem (T)	12.500
1000538	Inkomsten derden bodem (T)	12.131
1000614	Inkomsten gemeenten ISV3	2.419.570
1000717	Decentralisatie-uitkering Bodem	208.468

 Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten

---

Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
1000734	Bijdrage uitvoeringskosten nazorg	2.572.904
1000752	Inkomsten Handhaving	19.012
1000775	Inkomsten IOV	58.201
1000422	Nat. samenwerkingsprog. luchtkwaliteit T	63.914
1000873	Inkomsten groene groei milieu	4.000
	totaal incidentele baten	9.683.367
03.03	Natuur en landschap	
0001597	PMJP: verw.& inr. EVZ-droog (res,od,pnb)	49.838
0001719	Uitgaven natuurcompensatie (T)	53.384
0002095	Organisatiekosten Landschappen v. Allure	47.014
0002233	Nationale parken	-60.173
0002347	Europa Natuur & Milieu	8.648
0002432	Transitie DLG projecten (res ILG)	587.362
0002587	POP3 bijdragen Natuur	2.001.421
	totaal incidentele lasten	2.687.494
1000798	BrUG; uitwerking Natuur + Samenleving	324.000
1000828	Transitie DLG projecten (res ILG)	972.813
1000938	Pas	21.374
	totaal incidentele baten	1.318.187
03.04	GOB	
0001400	Kosten (verwerv./doorlev.) rijks EHS	11.339.356
0002202	Lente-akkoord middelen (23 mln)	-3.472.654
0002278	GOB verwerving Prov. EHS	1.291.989
0002408	GOB BV subsidie ontwikkelopg. rijks ehs	26.075.000
0002565	verlies grond in bezit GOB (prov.)	682.837
0002566	Verlies grond in bezit van PAS	7.061.836
0002603	Natuur overig	12.000.000
0002605	verlies en winst ruilgrond GOB (revol.)	32
0002606	verlies en winst verwerven van gebouwen	1.750
0002623	Verlies grond in bezit GOB (rijks)	249.198
	totaal incidentele lasten	55.229.344
1000713	Inkomsten / winst prov EHS	1.291.989
1000738	Inkomsten / verkopen Rijks-EHS	4.513.004
1000799	Inkomsten tbv Lenteakkoordproject	162.356
1000817	DU-rijks-EHS; Lenteakkoord	-3.635.010
1000889	Winst gronden PAS	599.664
1000890	winst grond in bezit GOB (prov.)	682.837
1000909	verlies en winst ruilgrond GOB (revol.)	1.622
1000916	Winst grond in bezit GOB (rijks)	249.198
	totaal incidentele baten	3.865.660

 Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten

---

Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
04.01	Algemeen economisch beleid	
0001814	Co-financiering Interreg IV	76
0001815	Co-financiering OP Zuid	-32.245
0001834	EFRO bijdrage OP Zuid	11.605.564
0001887	Spin-off fonds BOM (maatregelenpakket)	125.000
0002072	Secretariatskosten comm.deelnemingen	94.259
0002344	Co-financiering OP-Zuid 2014-2020	1.601.149
0002387	Advieskosten havenstrategie Moerdijk	162.622
0002396	Co-financiering Interreg V	3.840.293
0002401	TB Maas - Rijn	45.000
0002521	Uitvoeringsktn subsidieregeling Eenl	118.091
0002550	Music Master Program (MMP)	70.000
0002563	Intens. internat & brand 2017-2019	595.761
0002637	Mindlabs	80.000
	totaal incidentele lasten	<u>18.305.569</u>
1000562	EFRO bijdrage OP Zuid	11.941.270
1000607	Renteverg. leningen aan MKB-bedrijven	18.698
1000698	Inkomsten algemeen economisch beleid	187.860
1000733	Inkomsten Internationalisering	37.430
1000824	Bijdrage Havenstrategie Moerdijk	16.995
1000875	Bijdrage derde in Europese projecten	127.844
1000876	Bijdr. uitvoeringskosten Europese Progr.	89.260
1000925	Bijdragen 3e Digitalisering	13.750
	totaal incidentele baten	<u>12.433.107</u>
04.02	Economisch programma Brabant	
0002106	Starterslift	-220.666
0001565	Pieken in de delta, BA 2007-20011	-16.832
0002170	Innovatie met Topsectoren	385.599
0002276	Innovatieprogramma Agrofood	2.019.456
0002361	Versterking topcluster logistiek	13.200
0002363	Versterking cluster HTSM	5.222.067
0002364	Ontwikkeling maintenance cluster Brabant	212.487
0002487	Instrumentarium (MIT)	11.788.131
0002494	Biobase economie 2016-2020 3e tr.	647.000
0002591	Logistics Community Brabant	3.000.000
0002621	Life Science & Health	544
0002171	Arbeidsmarkt voor de kenniseconomie	-307.778
0002228	Digitalisering	858.938
	totaal incidentele lasten	<u>23.602.146</u>
1000923	inkomsten tbv arbeidsmarkt	30.000
	totaal incidentele baten	<u>30.000</u>

 Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten

---

Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
04.04	Duurzame energie en energietransitie	
0002112	Biobased Economy	-39.000
0002115	Elektrisch rijden & slimme netwerken	1.395.397
0002300	Beheerskt Energielening Won. Eigenaren	1.859
0002454	Energietransitie	100.000
0002455	Energietransitie Investeringsagenda	175.000
0002539	Energieke landschappen - IA	432.648
0002540	Energieneutrale industrie - IA	543.748
0002541	Energy farming - IA	14.430
0002542	Gebouwde omgeving - exploitatie	211.408
0002543	Gebouwde omgeving - investeringsagenda	180.505
0002544	Overige - IA	1.048.899
0002545	Smart and Green Mobility - IA	288.671
0002552	Omgang met ruimtelijk beleid (energietr)	66.361
0002630	Duurzame Energieopslag Fuelliance	755.600
0002631	Brabant Geeft Energie (subs)	740.000
	totaal incidentele lasten	<u>5.915.525</u>
1000879	Inkomstenpost Energietransitie 2016-2020	151.750
1000776	Inkomsten Laadinfrastructuur	110.271
	totaal incidentele baten	<u>262.021</u>
05.01	Mobiliteit	
0001390	Wilhelminakanaal Tilburg	49.296
0001939	Fiets in de versnelling res.VenV	1.248.607
0001942	Fiets in de versnelling	201.190
0002342	Beter Benutten 2.0 provinciale bijdrage	105.513
0002403	PHS ten laste van SIF	108.519.869
0002404	PHS ten laste van BDU	5.152.312
0002412	BB 2.0 Begrotingssubsidies Rijk	-103.920
0002417	Brabants Mobiliteitsnetwerk Rijk	-13.961
0002418	Brabants Mobiliteitsnetwerk PNB	-13.961
0002420	OV marketing-RIJK	-5.576
0002421	OV marketing-PNB	-8.751
0002423	Ons Brabant Fietst - RIJK	-13.961
0002424	Ons Brabant Fietst - PNB	701.281
0002435	Eindhoven Challengevariant SRE	25.550.000
0002437	Bereikbaarheid Zuidoost Brabant (SRE)	55.750.000
0002495	A2 gedragsverandering PNB	-195.667
0002497	Logistiek in Brabant PNB	320.804
0002498	Logistiek in Brabant Rijk	261.526
0002501	Talking Traffic	261.007
0002503	ITS verkeersmanagement	347.365
0002609	C-ITS werksporen	99.960
0002610	C-ITS Mobility MoveZ.NL	598.032
0002614	C-ITS SM Reizigersaanpak	131.196

Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten		
Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
0002624	Wisselstroken Efteling	1.429.163
0002628	Werkbudget Integraal mobiliteitsbeleid	249.660
	totaal incidentele lasten	<u>200.620.984</u>
1000104	Inkomsten verkeersveiligheid	5.700
1000822	Bijdrage ITS-bureau en VM	183.116
1000912	Wilhelminakanaal Tilburg, evaluatie	85.774
1000922	Inkomsten Integraal mobiliteitsbeleid	252.060
	totaal incidentele baten	<u>526.650</u>
05.02	Openbaar vervoer	
0000245	Nachtnet Brabant	-32.381
0002011	Brabantse kanalen	-2.773.660
0002068	Uitv. strategische visie goederenvervoer	-22.185
0002203	Reiskosten MBO	-80.027
0002280	HOV-2 Nuenen (Garantstelling)	-16.050
0002370	SRE Mobiliteitsbeleid	3.300.000
0002443	Landelijk Verbeterprogramma Overwegen	-84.481
0002533	UP Spoor, HOV en Knooppunten	881.143
0002561	Afwikkelingsverschillen BDU	-3.964.808
0002599	Afwikkelingsverschillen BDU	-6.514.188
	totaal incidentele lasten	<u>-9.306.637</u>
1000539	Rijksbijdrage BDU (OV 02.01)	70.667.816
1000888	Bijdrage haalbaarheidsstudies SHK	47.535
	totaal incidentele baten	<u>70.715.351</u>
05.03	Infrastructuur/ provinciale wegen	
0001944	N69	3.235.000
0002426	Werkbudget aandeel Rijk	227.512
0002431	Wegenoverdrachten aan gemeenten	5.817.000
0002490	N65 t.l.v. BDU	1.010.869
0002618	Bijdrage Boevenheuvel	2.650.000
0002662	Toev. voorziening sanering steunpunten	5.011.629
0002656	Bereikbaarheid De Run	3.800
	totaal incidentele lasten	<u>17.955.810</u>
1000094	Inkomsten gladheidsbestrijding	76.633
1000337	Materieel Inruil/verkoop	34.450
	totaal incidentele baten	<u>111.083</u>
06.01	Cultuur	
0002204	Symphonische muziekvoorziening	2.500.000
0002506	Uitw. buitenschoolse cultuureducatie	100.000

 Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten

---

Incidentele lasten en incidentele baten		Jaarrekening 2018
0002652	Amendent begr. '19 lokale journalistiek	0
0002318	Brabant C	9.000.000
0002505	Participatie DC Network Cultuur	397.865
0002507	Planontw Culturele etalageprojecten	50.000
	totaal incidentele lasten	12.047.865
06.02	Erfgoed	
0000124	Prov.archiefinsp. donaties en lidmaatsch	356
0001664	Subs. instand. Onr.Erfgoed BA2007-2011	-35.177
0002168	Kwaliteitsborging	285.161
0002287	Werkgelegenh.imp.;Restauratie Monumenten	-16.112
0002434	Subsidie t.l.v. Res. Hist. Erfcompl.	5.172.377
0002445	Verbeeldingskracht Erfgoed 2016-2020	5.594.090
0002462	Interreg VA Demi More (Uitgaven)	131.891
0002479	Erfgoedfabriek Beweging stimuleren	203.908
	totaal incidentele lasten	11.336.494
1000847	Interreg VA: Demi More (Inkomsten)	131.891
	totaal incidentele baten	131.891
06.03	Sociale veerkracht	
0000870	Brabantse Raad voor de informele zorg	-4.504
0000895	Impactmonitoring en kennisontwikkeling	67.704
0001571	PMJP:opst.&uitv IDOPS (od,pnb)	-53.467
0002217	Kennisdeling, proces, Leefbaarheid L@B	-8.054
0002554	Reg. Distr.cent. Voedselbanken Brabant	150.000
0002557	Horizon 2020: Project SEED	6.808
	totaal incidentele lasten	158.487
1000878	Horizon 2020: Project SEED	3.775
	totaal incidentele baten	3.775
06.04	Sport	
0002159	Alg.proj/Sportnetwerken;sportservice-adv	446.967
0002161	Sportacc voor topsporttraining	-350.000
0002162	Sportinnovatie	375.615
0002164	Topsportevenementen - Sponsoring	1.126.752
0002165	Talentontwikkeling	900.000
0002166	Aangepast sporten	1.263.509
	totaal incidentele lasten	3.762.843
Algemene dekkingsmiddelen		
0000002	Rente opgenomen kasgeld	1.170
0002193	Toevoeging voorziening overige Leningen	974.423
0000013	Toev.aan de voorz.dubieuze debiteuren	172.410

Structureel evenwicht en incidentele lasten en incidentele baten	
Incidentele lasten en incidentele baten	Jaarrekening 2018
totaal incidentele lasten	<u>1.148.003</u>
1000002 Rente van belegd kasgeld	-61
1000234 Dividend Eindhoven Airport NV	113.445
1000347 Onttrekking vrijval voorzieningen	78.734
1000510 Vrijval overlopende passiva (tussenrek.)	7.577.568
1000746 Dividend Oikocredit	2.353
1000794 Boekwinst op verkoop Obligaties	40.105.923
1000821 DU-PF: Bodem	6.920.112
1000826 DU-PF: Verkeer en vervoer	3.546.982
1000843 DU-PF: zoetwatervoorz. hoge zandgronden	2.533.935
1000918 Vrijval voorziening OB/Grondexploitaties	<u>3.800.000</u>
totaal incidentele baten	<u>64.678.991</u>
totaal generaal incidentele lasten	382.489.915
totaal generaal incidentele baten	170.757.858

Incidentele lasten en incidentele baten	Jaarrekening 2018
totaal generaal incidentele lasten	382.489.915
totaal generaal incidentele baten	170.757.858
Totaal lasten + stortingen in reserves	1.622.206.265
Af: stortingen in reserves	705.998.327
Af: totaal generaal incidentele lasten	<u>382.489.915</u>
Structurele lasten	<u>533.718.023</u>
Totaal baten + onttrekkingen aan reserves	1.643.681.546
Af: onttrekkingen aan reserves	851.116.864
Af: totaal generaal incidentele baten	<u>170.757.858</u>
Structurele baten	<u>621.806.825</u>
Structureel batig saldo	88.088.802

Risico-inventarisatie en afdekking

bijlage 14

bedragen x € 1.000		Risico-aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking a	Aanwezige dekking begroting b	Restrisico binnen Risicores. c=a-b	Toelichting
rubrieken 1 t/m 7							
1. Financieel belang en risico's i.r.t. verbonden partijen							Zie paragraaf 6 Verbonden partijen
1.1	balanswaarde deelnemingen / aandelen (bijlage 9a)	73.038	divers	68.915	33.820	32.527	Risico-aandeel provincie betreft de bruto balanswaarde excl. getroffen voorzieningen. De getroffen voorzieningen bedragen ca. €24,2 mln. Daarnaast wordt het risico voor ca. € 9,7 mln afgedekt in de reserve ontwikkelbedrijf Lening van het Rijk, i.v.m. overname aandelen BOM met gesloten beurs betreft € 556.000 Eindhoven Airport en € 14.000 NV Waterschapsbank dekking d.m.v. voorziening escrow (zie toelichting balans)
1.2	niet volgestort aandelenkapitaal	570	100%	570	2.567	0	
1.4	vordering op de Verkoop Vennootschap BV i.r.t. Attero	3.477	100%	3.477	3.477	0	
2. Leningen en overige kapitaalverstrekkingen							
2.1	leningen aan deelnemingen en overige verbonden partijen (bijlage 9c)	460.363	divers	447.348	421.727	25.622	zie bijlage verstrekte geldleningen, dekking in de begroting betreft: de voorziening leningen, de reserve en voorziening ontwikkelbedrijf, de reserve investeringsagenda voor de gevormde fondsen en de immunisatieportefeuille zie bijlage verstrekte geldleningen, dekking in de begroting betreft: de voorziening leningen, de reserve en voorziening ontwikkelbedrijf, de reserve investeringsagenda voor de gevormde fondsen en de immunisatieportefeuille leningen vormen onderdeel van de treasuryactiviteiten en worden voornamelijk afgedekt binnen de immunisatieportefeuille en een voorziening
2.2	overige leningen publieke lichamen (bijlage 9c)	113.826	divers	79.598	65.505	14.093	
2.3	overige leningen decentrale overheden (bijlage 9c)	1.343.889	divers	1.330.780	1.327.488	3.293	
3. Waarborgen en garanties							
3.1	gewaarborgde geldleningen aan groenfondsen (bijlage 13b)	7.009	10%	701	701	0	totaal gemeenschappelijke leningen € 53,5 mln. per 31-12-2018 w.v. aandeel Brabant 13,1% zie toelichtingen bijlage 13c , afdekking begroting is incl de voorziening van €1,2 mln.
3.2	overige garantieverplichtingen (bijlage 13c)	-	divers	27.519	21.849	5.670	
4. Majeure projecten							Zie desbetreffende programma's
a	claims rond beleidswijzigingen ruimtelijke ordening	2.292	100%	2.292	284	2.007	Benodigde dekking is inclusief de getroffen voorziening beschikbaar voor afdekking risico's afdekking tot 100% in Reserve ontwikkelbedrijf (zie paragraaf 7), inclusief voorziening grondexploitaties zie paragraaf grondbeleid/ontwikkelbedrijf toevoeging voor de verder uitwerking van het economische programma Brabant, incl. Clean-tech fonds De buffer wordt aangehouden voor ter dekking van een deel van de tekorten in de exploitatie 2017 tm 2019 omgevingsdiensten als gevolg van autonome ontwikkelingen Bij de aanleg van het rijks natuurnetwerk kan een financieel tekort (€ 70-€ 90 mln.) ontstaan met name als gevolg van de grondprijssstijgingen en mogelijke schadeclaims in het kader van de PAS.
c	PPS A59	5.700	100%	5.700	0	5.700	
d1	projecten/beleidsrisico's ontwikkelbedrijf	12.398	100%	12.398	12.398	0	
d2	overige krediet ontwikkelbedrijf	14.009	100%	14.009	14.009	0	
e	nog af te dekken risico's economisch programma (economisch programma Brabant (PS 18/12),		100%	8.812	0	8.812	
g	frictiekosten Omgevingsdiensten	520	100%	520	0	520	
h	hogere verwervingskosten natuur ivm PAS-overeenkomst			PM	0	PM	
5. Bedrijfsrisico's							buffer 3% netto begrotingsomvang wordt gereserveerd voor bedrijfsrisico's
juridische en procesrisico's (3%-norm)		14.823	100%	14.823	0	14.823	
6. Financiering							
risico's i.r.t. treasury (dividend- en renterisico's)		-	-	315.242	315.242	0	
7. Risico's i.r.t. rijksbeleid, wetgeving en samen-werking met derden							
totaal (rest-)risico's		-	-	2.332.704	2.219.067	113.637	
volume Risicoreserve per 31-12-2019						97.707	* In de stand volgens de bijlage is hoger, ivm afdekking van toekomstige verplichtingen waarvoor al wel reeds een storting is verricht in de risicoreserve

Kengetallen en uiteenzetting financiële positie

Gelet op BBV art.11 tweede lid (en de wijziging van het BBV van 15 mei 2015 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 9 juli 2015 nr. 2015-0000387198 gepubliceerd in de Staatscourant 17 juli 2015 nr. 20619) behoren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zes kengetallen te worden vermeld.

Het opnemen van de kengetallen in begroting en jaarstukken past in het streven naar meer transparantie. Tevens wordt beoogd provinciale staten in staat te stellen gemakkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie met het oog op hun kaderstellende en controlerende rol.

Daarnaast wordt met de invoering van de kengetallen een verbetering van de onderlinge vergelijkbaarheid en de signaalfunctie beoogd.

De voorgeschreven kengetallen betreffen:

- 1a Netto schuldquote
- 1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- 2 Solvabiliteitsratio
- 3 Grondexploitatie
- 4 Structurele exploitatieruimte
- 5 Belastingcapaciteit

Ad 1a) Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Netto schuldquote ultimo jaar	Bedragen x € 1.000		
Ultimo jaar	jaarrek.2017	begr 2018	jaarrek.2018
A Vaste schulden (BBV art. 46)	23.673	16.883	16.883
B Netto vlottende schuld (BBV art. 48)	78.725	38.983	226.650
C Overlopende passiva (BBV art. 49)	737.255	929.401	711.121
D Uitzettingen > 1 jr (BBV art.36 lid d,e,f)	-1.436.488	-1.988.599	-1.482.441
E Uitzettingen < 1 jr (BBV art.39)	-918.446	-294.888	-422.187
F Liquide middelen (BBV art.40)	-153	-184	-65
G Overlopende activa (BBV art 40a)	-146.548	-169.654	-138.607
Netto schuld (A+B+C-D-E-F-G)	-1.661.982	-1.468.058	-1.088.646
totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	995.801	718.848	792.565
Netto schuldquote	-166,9%	-204,2%	-137,4%

De provincie Noord-Brabant heeft een negatieve schuldquote, en dat is gunstig. Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een netto schuldenlast ofwel de vorderingen zijn hoger dan de schulden. De provincie Noord-Brabant heeft vanwege de verkoop van de aandelen Essent voldoende middelen beschikbaar en hoeft geen leningen aan te gaan.

Ad 1b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

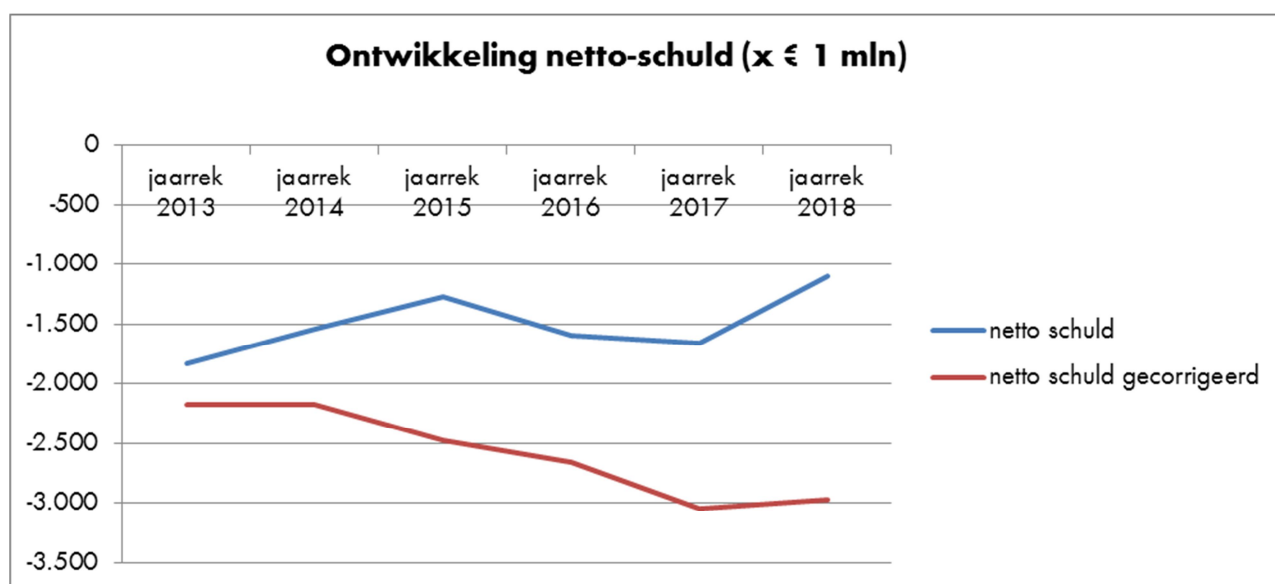
De gecorrigeerde netto schuldquote geeft inzicht in het effect van de verstrekte geldleningen op de schuldquote. (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Hiermee wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd	Bedragen x € 1.000			
	ultimo jaar	jaarrek.2017	begr 2018 jaarrek.2018	
A Vaste schulden (BBV art. 46)		23.673	16.883	16.883
B Netto vlottende schuld (BBV art. 48)		78.725	38.983	226.650
C Overlopende passiva (BBV art. 49)		737.255	929.401	711.121
D Financiële vaste activa excl.kapitaalverstrekking (BBV art.36 lid b,c,d,e,f)		-2.824.845	-3.174.436	-3.369.759
E Uitzettingen < 1 jr (BBV art.39)		-918.446	-294.888	-422.187
F Liquide middelen (BBV art.40)		-153	-184	-65
G Overlopende activa (BBV art 40a)		-146.548	-169.654	-138.607
NETTO SCHULD (A+B+C-D-E-F-G)		-3.050.339	-2.653.895	-2.975.963
totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)		995.801	718.848	792.565
Netto schuldquote gecorrigeerd		-306,3%	-369,2%	-375,5%

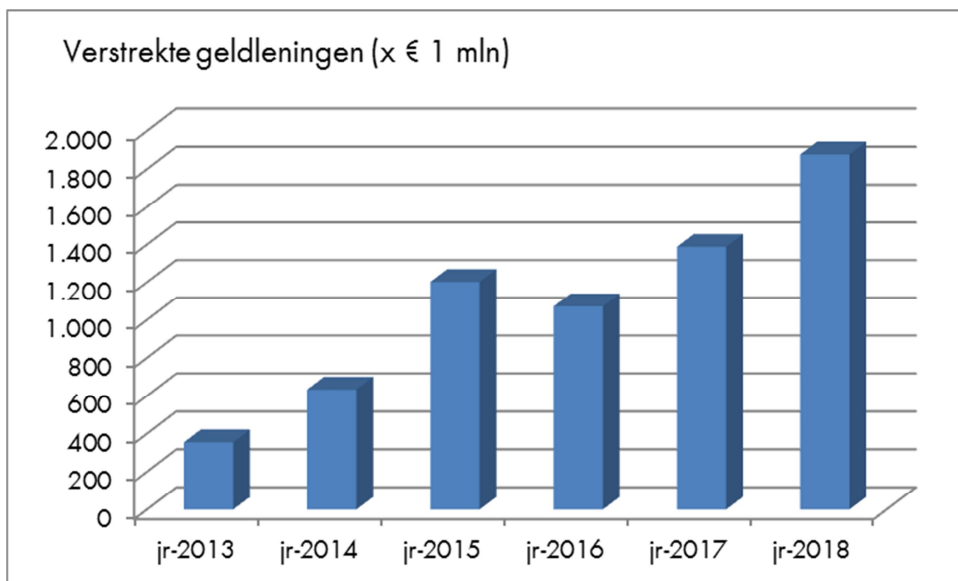
Het verschil tussen 1a de netto schuldquote en 1b de gecorrigeerde netto schuldquote wordt veroorzaakt door het effect van de door de provincie verstrekte leningen (zie bijlage 3b Verstrekte geldleningen).

Het verschil met 1a Netto schuldquote is zichtbaar op regel D. Logischerwijze wordt de netto schuld lager als ook de door de provincie verstrekte leningen worden meegenomen in de berekening.

Van de ontwikkeling van de netto schuld in de afgelopen jaren is het volgende beeld te geven:

Het verschil in verloop tussen netto schuld en gecorrigeerde netto schuld wordt veroorzaakt door de door de provincie verstrekte geldleningen. Van het verloop van de verstrekte geldleningen kan het volgende beeld worden gegeven:

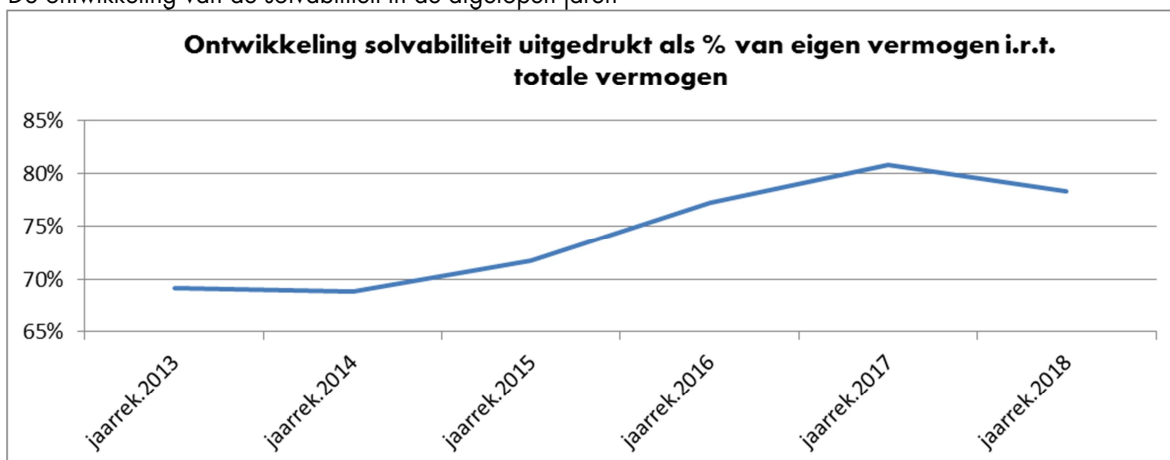
Ad 2) Solvabiliteitsratio

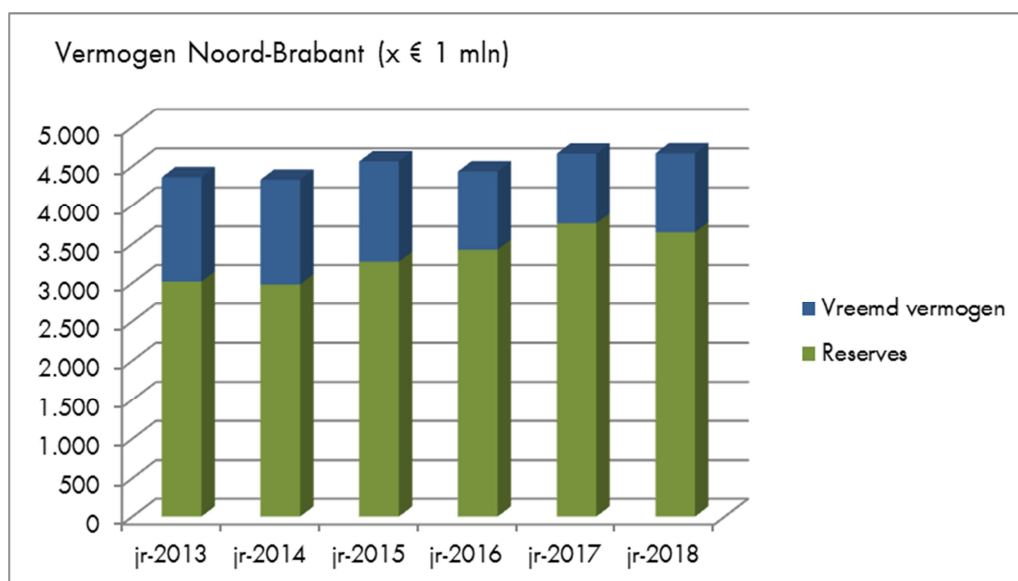
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves van de provincie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter het deel van de activa dat is gefinancierd met eigen middelen en groter de financiële weerbaarheid van de provincie.

Solvabiliteitsratio	Bedragen x € 1.000		
Ultimo jaar	jaarrek.2017	begr 2018	jaarrek.2018
Eigen vermogen (BBV art.42)	3.765.202	3.448.218	3.641.559
Totaal vermogen (BBV art.32)	4.661.207	4.485.676	4.663.501
Solvabiliteitsratio	80,8%	76,9%	78,1%

Met een solvabiliteitspercentage van 78,1 % komt de provincie uit op een gezonde vermogenspositie.

De ontwikkeling van de solvabiliteit in de afgelopen jaren

Opgemerkt wordt dat met het verschijnen van de publicatie van de "Handreiking verantwoording van subsidies" door de commissie BBV op 22 januari 2019 in de toekomst het eigen vermogen van de provincie mogelijk anders dient te worden bepaald. Dit komt omdat de handreiking voorschrijft dat de last van een subsidie - die verstrekt is onder voorwaarden - pas in de jaarrekening kan worden verantwoord als aan die voorwaarden voldaan is. Tot nu toe werd binnen de regels van het BBV de onherroepelijke last als gevolg van het afgeven van een subsidiebeschikking direct in de verantwoording tot uitdrukking gebracht.

Voor zover tegenover de subsidielast een dekking staat vanuit de provinciale reserves, betekent dit dat het niveau van de reserves aan het einde van het jaar met deze nieuwe voorgeschreven interpretatie van de BBV-regels hoger uit kan komen dan voorheen. Als gevolg hiervan zal dit naar verwachting een positief effect hebben op de het berekende percentage voor de solvabiliteit vanaf het jaar 2019.

Bij het hogere niveau van de reserves dient dan rekening te worden gehouden met de subsidieverplichtingen die nog een beslag doen op die reserves.

Ad 3) Kengetal grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie	Bedragen x € 1.000			
	Ultimo jaar	jaarrek.2017	begr 2018	jaarrek.2018
Niet in exploitatie genomen bouwgrond (BBV art.38 lid a)		14.987	14.202	13.446
Bouwgronden in exploitatie (BBV art.38 lid b)		68.934	73.907	53.775
totaal		83.922	88.109	67.221
totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)		995.801	718.848	792.565
Kengetal grondexploitatie		8,4%	12,3%	8,5%

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal worden de voorraden grond en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage.

Ad 4) Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel beleid, om bedrijfsvoeringlasten en kapitaallasten.

Noord-Brabant merkt alle mutaties in de reserves als incidenteel aan.

Structurele exploitatieruimte (BBV art.19 lid c/art.28 lid c)	Bedragen x € 1.000		
	jaarrek.2017	begr 2018	jaarrek.2018
Ultimo jaar			
Structurele lasten	465.529	550.868	533.718
Structurele baten	632.793	620.873	614.229
Structurele stortingen in reserves	0	0	0
Structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Structureel batig saldo	167.264	70.005	80.511
totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	995.801	718.848	792.565
Structurele exploitatieruimte	16,8%	9,7%	10,2%

Als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten bevordert dat de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit is voor alle gepresenteerde jaren het geval.

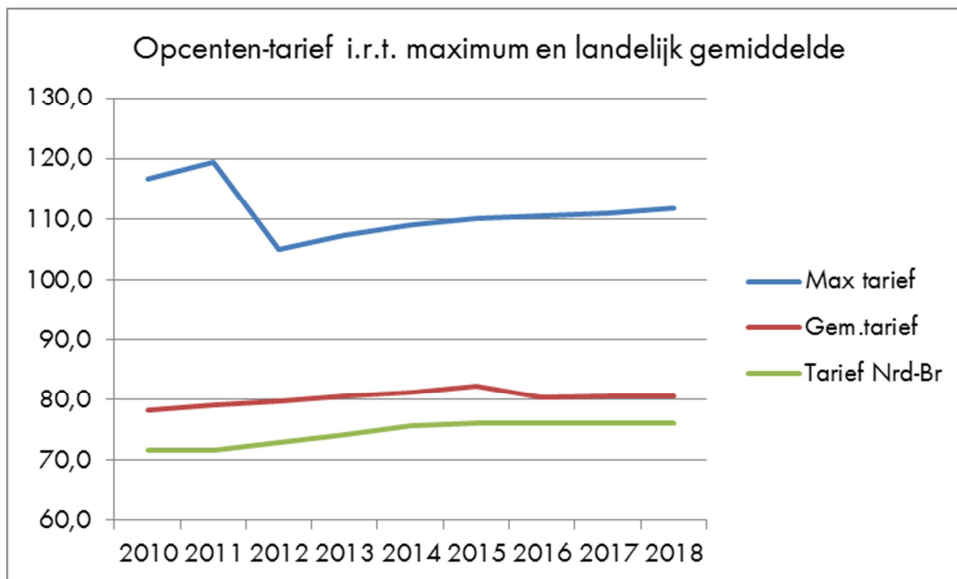
Ad 5) Belastingcapaciteit

Voor de provincies wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van het gemiddelde landelijke gehanteerde tarief voor de opcenten. Hoewel bij de provincies het opcententarief op de motorrijtuigenbelasting wettelijk is gemaximeerd, is door het ministerie van BZK omwille van eenheid van de systematiek, de belastingcapaciteit van een provincie gerelateerd aan het gemiddelde landelijk tarief.

Elke provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal aantal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief (maximaal tarief 2018: 111,8).

De belastingcapaciteit van provincies wordt met dit voorgeschreven kengetal, berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Dat is wat anders dan de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit. Dit is namelijk het verschil tussen het tarief dat de provincie Noord-Brabant heft en het door het Rijk wettelijk bepaalde maximum. Het (ongewogen) landelijk gemiddelde van het aantal opcenten in 2018 bedraagt 80,5 en in 2017 was dat eveneens 80,5.

Belastingcapaciteit	jaarrek.2017	begr 2018	jaarrek.2018
Opcententarief Noord-Brabant	76,1	76,1	76,1
Landelijk gemiddelde aantal opcenten in jaar er voor	80,4	80,5	80,5
Benutte belastingcapaciteit	94,7%	94,5%	94,5%

Bij het bestuursakkoord "2015-2019- Beweging in Brabant" is besloten dat de provincie gedurende de looptijd van het bestuursakkoord 2015 t/m 2019 vasthoudt aan het opcententarieff van 76,1. Het opcententarieff van Noord-Brabant ligt onder het landelijk gemiddelde.

Samen met de rentebaten uit de financieringsfunctie en met de rijksuitkeringen (algemene uitkering uit provinciefonds en de decentralisatieuitkeringen) vormen de belastingopbrengsten die de provincie ontvangt uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting ca 80% van de baten en zijn daarmee belangrijke pijlers onder de sluitende begroting.

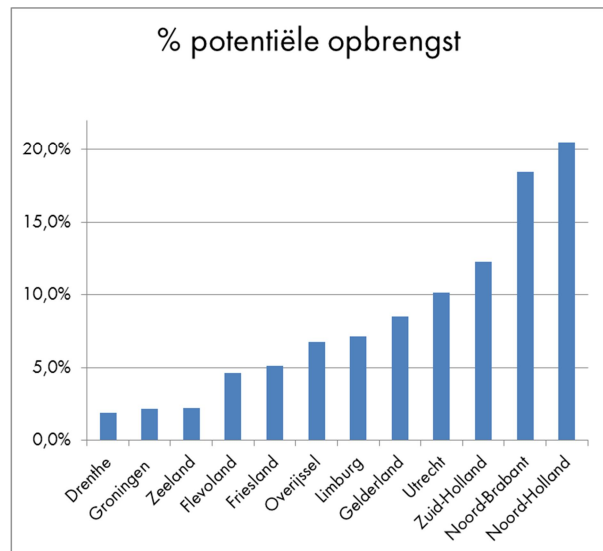
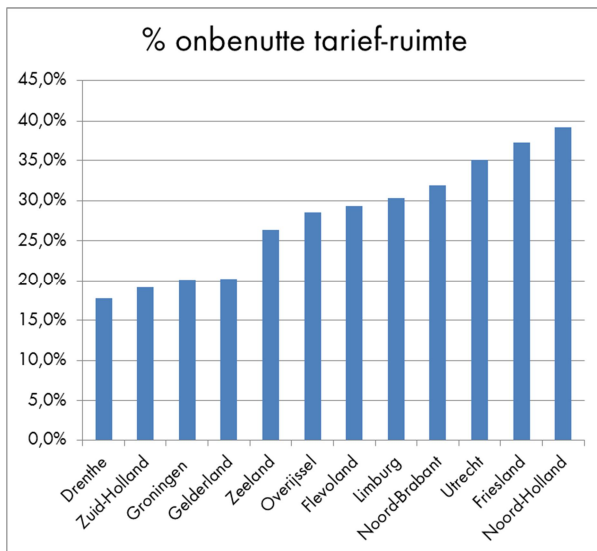
De groei van de inkomsten uit de financieringsfunctie staat door de lage rente al een aantal jaren onder druk. De groei van de belastingopbrengsten moet bij gelijkblijvend opcententarieff uit de groei van het wagenpark komen. Maar met de komst van steeds meer elektrische auto's en gelet op de ontwikkelingen bij de vrijstelling voor de motorrijtuigenbelasting van deze auto's is de belastingopbrengst uit de opcenten MRB aan steeds meer onzekerheden onderhevig.

Voor de bestuursperiode 2019-2023 wordt in dat licht bezien opnieuw een afweging gemaakt over het te hanteren opcententarieff.

De onbenutte belastingcapaciteit van Noord-Brabant uitgedrukt in een percentage van de opcenten MRB van 76,1 t.o.v. het maximale tarief dat door het Rijk is bepaald op 111,8 opcenten bedraagt 1,9%. Uitgedrukt in potentiële extra opbrengsten uit de opcenten MRB bedraagt dit € 120 mln.

Het voorgeschreven kengetal over benutte belastingcapaciteit waarbij het opcententarieff van de provincie wordt gerelateerd aan het gemiddelde tarief van alle provincies van het jaar ervoor, is van geringe betekenis.

Van belang is ook de opbrengst voor de provincie per opcent. Onderstaande diagrammen illustreren dat.

Het diagram met de onbenutte tarief-ruimte laat zien met welk percentage elke provincie het eigen opcententarieef nog kan verhogen tot aan het door het Rijk vastgestelde maximum van 111,8.

Het diagram met de potentiële opbrengst laat voor de provincies het aandeel zien in de totale potentiële opbrengst (van alle provincies samen) van de heffing opcenten motorrijtuigenbelasting, uitgaande van het maximum opcenten-tarief van 111,8 voor 2018 en uitgaande van de bestaande verdeling van het geregistreerde wagenpark over de provincies.

Conclusie

De mate waarbij een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting genoemd. Wanneer een provincie te maken heeft met een hoge schuld en de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en de opcenten al relatief hoog zijn, dan is er minder ruimte om te kunnen bijsturen. Voor Noord-Brabant is een dergelijke situatie niet aan de orde.

N.B. De ingezette beweging om tot uniforme kengetallen te komen is een positieve ontwikkeling, maar daarbij worden wel de volgende kanttekeningen geplaatst:

- Het BBV bevat geen nadere regels over de normering van de kengetallen m.b.t. de financiële positie. Normering wordt overgelaten aan provinciale staten en gemeenteraden. Verder verwacht het ministerie van BZK een normerende werking door publicatie van ranglijsten en de bepaling van signaalwaarden.
- De interpretatieruimte in het BBV is dusdanig groot dat begrotingen/jaarrekeningen van provincies onderling en van gemeenten onderling zich op basis van dit soort kengetallen moeilijk laten vergelijken zolang het gemodificeerd stelsel van lasten en baten - dat ten grondslag ligt aan het BBV - onvoldoende houvast biedt voor een uniforme en eenduidige uitleg.